

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dušan Juratovac

Evropska unija kot varnostni akter v Centralni Afriki – študija primera Čada

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dušan Juratovac

Mentor: doc. dr. Rok Zupančič

Evropska unija kot varnostni akter v Centralni Afriki – študija primera Čada

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Davidu, Juriju in Viljemu za medsebojno pomoč, tovarištvo in spodbude v času študija!

Aniti, Kaji in Anji za vso potrpežljivost in odpovedi v minulih dveh letih!

Mentorju Roku Zupančiču za vse spodbude, nasvete in priporočila!

Vsem profesorjem za preneseno znanje in izkušnje!

Slovenski vojski za ponujeno priložnost!

HVALA

Evropska unija kot varnostni akter v Centralni Afriki – študija primera Čada

Magistrsko delo obravnava delovanje Evropske unije kot varnostnega akterja v Centralni Afriki na študiju primera Čada. V delu prikažemo rast Evropske unije kot varnostnega akterja od začetkov evropske integracije, ko se je ukvarjala predvsem sama s seboj in svojo evolucijo, do Lizbonske pogodbe. Nato preusmerimo pozornost proučevanja na delovanje EU kot varnostnega akterja v Afriki, gledano skozi strategijo, strateška partnerstva in prakso. Nato se osredotočimo na obravnavano državo, to je Čad. V analizi z izbranimi teoretskimi temelji, köbenhavnsko šolo varnosti in teorijo preprečevanja konfliktov raziščemo delovanje Evropske unije v Čadu. Usmerimo se predvsem na dve časovni obdobji. Prvo je pred začetkom čadske državljanske vojne (od 2005), drugo pa je danes, leto dni po sprejetju globalne strategije EU.

Magistrsko delo se konča s sklepom, v katerem odgovorimo na raziskovalni vprašanji, kakšen je bil pristop Evropske unije k preprečevanju konflikta v Čadu od leta 2005 do danes z vidika strategije, uporabljenih instrumentov in dejanske implementacije ter koliko je bil pristop Evropske unije k preprečevanju konflikta v Čadu v sozvočju z večdimenzionalnim pristopom k varnosti, kot ga je uvedla köbenhavska šola.

Ključne besede: Evropska unija kot varnostni akter, Čad, köbenhavska šola varnosti, teorija preprečevanja konfliktov.

The European Union as a security actor in Central Africa – case study of Chad

This master's thesis examines the functioning of the EU as a security actor in Central Africa on the case study of Chad. It presents the growth of the EU as a security actor from the beginning of the European integration, when the Union mainly dealt with itself and its evolution, to the Treaty of Lisbon. The role of the EU as a security actor is highlighted through its strategy and development, partnerships and practices. Later in the thesis, attention is directed to the functioning of the EU as a security actor in Africa, again viewed through the EU's strategy and development, partnerships and practices. The research then focuses on the country of interest, Chad. The analysis of the functioning of the EU in Chad is based on the selected theoretical foundations, the Copenhagen School of Security Studies, and the theory of conflict prevention. It focuses on two time periods: before the start of the Chad Civil War (from 2005 onwards); and today, one year after the adoption of the EU Global Strategy.

In the conclusion, the thesis answers the two research questions posed: (1) What was the EU's approach to preventing the conflict in Chad from 2005 to date in terms of strategy, the instruments used, and the actual implementation?; (2) Did, and to what extent, the EU's approach to preventing the conflict in Chad coincide with the multidimensional approach to security as introduced by the Copenhagen School?

Key words: EU as a security actor, Chad, Copenhagen School of security, theory of conflict prevention

KAZALO:

1	UVOD	5
1.1	Cilji magistrskega dela in opredelitev predmeta proučevanja.....	7
1.2	Metode proučevanja	7
1.3	Raziskovalni vprašanji.....	8
2	TEORETIČNI OKVIR.....	8
2.1	Köbenhavnska šola varnosti	8
2.2	Teorija preprečevanja oboroženih konfliktov	13
2.3	Preprečevanje oboroženih konfliktov v luči köbenhavnske šole varnosti.....	20
3	EVROPSKA UNIJA KOT GLOBALNI VARNOSTNI AKTER	21
3.1	Zgodnji poskusi Evropske unije v vlogi varnostnega akterja.....	22
3.2	Razvoj vloge po hladni vojni.....	23
3.3	Od Göteborgskega programa do instrumenta za prispevek stabilnosti in miru.....	27
3.4	Evropska unija na varnostnem področju po sprejetju Lizbonske pogodbe	28
3.5	Evropska unija na varnostnem področju po sprejetju Globalne strategije Evropske unije	30
4	EVROPSKA UNIJA KOT VARNOSTNI AKTER V CENTRALNI AFRIKI.....	32
4.1	Strategija Evropske unije do Centralne Afrike.....	34
4.2	Strateška partnerstva.....	38
4.3	Praksa Evropske unije pri preprečevanju konfliktov v Afriki.....	40
5	ČAD: POLITIČNE IN VARNOSTNE ZNAČILNOSTI.....	44
5.1	Zgodovinski vzroki za začetek državljanske vojne	45
5.2	Varnostni položaj v Čadu leta 2005	46
5.3	Vzroki migracij prebivalcev Sahela	50
6	ANALIZA PRISTOPA EVROPSKE UNIJE K PREPREČEVANJU KONFLIKTA V ČADU.....	51

6.1	Strategija pristopa Evropske unije k preprečevanju državljanske vojne v Čadu.....	52
6.2	Instrumenti preprečevanja državljanske vojne v Čadu.....	57
6.3	Implementacija varnostne politike Evropske unije do Čada	63
7	SKLEP	66
8	LITERATURA	73
	PRILOGI	81
	Priloga A: Pregled intenzivnosti konfliktov.....	81
	Priloga B: Pregled aktivnosti, vezanih na Globalno strategijo	84

KAZALO SLIK:

Slika 2.1:	Krivulja konfliktov.....	14
Slika 2.2:	Elementi teorije preprečevanja konfliktov	16
Slika 3.1:	Preprečevanje konfliktov skladno s Strategijo 2003	28
Slika 5.1:	Dejanska krivulja konfliktov v Čadu	48

KAZALO TABEL:

Tabela 2.1:	Taksonomija ponazorilnih instrumentov v preprečevanja konfliktov	18
Tabela 3.1:	Razvoj EU	26
Tabela 4.1:	MOM EU v Afriki.....	41

SEZNAM KRATIC

AKP	Afriške, Karibske in Pacifiške države
AU	Afriška unija
CAR	<i>Central African Republic/Srednjeafriška Republika</i>
ECHO	<i>European civil protection and humanitarian aid operations</i>
ECOWAS	<i>Economic community of western African states/Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav</i>
EDA	Evropska obrambna agencija
EDF	European development Fund/Evropski razvojni sklad
EEAS	European Union external action/Evropska služba za zunanje delovanje
EPS	Evropsko politično sodelovanje
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
G-5 Sahel	Regionalno sodelovanje pri razvojnih politikah in varnostnih zadevah Centralne Afrike (Burkina Faso, Čad, Mali, Mavretanija, Niger).
G-8	Skupina najrazvitejših in ekonomsko najmočnejših držav sveta (Kanada, Francija, ZRN, Italija, Japonska, Rusija, Velika Britanija, ZDA)
MOM	Mirovne operacije in misije
NATO	Organizacija severnoatlantske pogodbe
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
PEU	Pogodba o Evropski uniji
SVOP	Skupna varnostna in obrambna politika
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika
UNHCR	Visoki komisariat Združenih narodov za begunce
WEU	Zahodnoevropska unija
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi

1 UVOD

Evropa se je preprečevanja konfliktov učila začela učiti po koncu druge svetovne vojne. Obe svetovni vojni sta vzkllili v Evropi, se v njej razbohotili in jo tudi najbolj prizadeli, potrebno je bilo veliko razuma, pripravljenosti za sodelovanje, potrpežljivosti in odpuščanja, da so lahko stekli vsi združevalni procesi in da je Evropska unija (EU) dosegla današnjo raven. Ideja prve povezave je poleg gospodarske soodvisnosti ter pomoči pri okrevanju in povojni obnovi Evrope zmanjševala možnost izbruha nove vojne med večnima teknicama. Od tedaj je Evropska skupnost/EU ustvarila prostor (relativnega) miru in blaginje, spoštovanja človekovih pravic, osebnih svoboščin, vključno s svobodo govora in veroizpovedi, prostor političnega pluralizma, delitve oblasti, vladavine prava in tolerantnosti (Vozel 2017). V novem tisočletju se je EU zavezala postati spoštovanja vreden varnostni akter. V zadnjem desetletju je vzpostavila 16 mednarodnih operacij in misij (MOM) na afriški celini. To je več kot katera koli mednarodna organizacija, vštevši Združene narode (ZN) in regionalne afriške organizacije. Upoštevajoč dejstvo, da je EU razmeroma mlad varnostni akter, je to izreden razvoj, poleg tega ne gre zanemariti dejstva, da države članice EU v proračun misij ZN prispevajo do 40 odstotkov celotnega proračuna ter prek afriškega Sklada za mir finančno podpirajo afriške regionalne organizacije (Brosig 2014, 74).

Ob pripravah na 60. obletnico podpisa Rimskih pogodb se je 27 voditeljev EU sestalo na neuradnem srečanju na Malti (3. 2. 2017). Dnevni red je poleg točke o pripravah na 60. obletnico pogodb vseboval samo še točko o migracijah (o zaježitvi migracijskih tokov – predvsem sodelovanje z Libijo, o uničenju poslovnega modela tihotapcev in reševanju življenj) (Evropski svet 2017a). Izražena pomembnost tematike kaže dva pomembna vidika. Prvič, EU te migracije ocenjuje kot grožnjo Evropi, kljub temu da Evropa ni najbolj obremenjena z begunci. Največ beguncev gostijo revnejše države Afrike in Azije, na drugem mestu največjih gostiteljic je Turčija (UNHCR 2016). Drugič, EU izkazuje zavedanje svetovne in afriške situacije, saj je bilo konec leta 2015 v svetu kot posledica oboroženih konfliktov s svojih domov pregnanih rekordnih 65,3 milijona ljudi (UNHCR 2016). Letno poročilo UNHCR tudi navaja, da največ migrantov prihaja z Bližnjega vzhoda in iz Severne Afrike (iz Sirije, Iraka, Afganistana, Libije Jemna), na drugem mestu pa navaja države Sahela (18,4 milijona).

Poleg težav z begunci in notranje razseljenimi osebami se Afrika spoprijema še z nedelujočimi državami, korupcijo, revščino in lakoto, nizko izobrazbeno strukturo, posledično tudi s slabo tehnološko razvitostjo, številnimi boleznimi (malarija, spalna bolezen, rumena mrzlica, aids),

slabimi življenjskimi razmerami in pomanjkanjem pitne vode. Prebivalci Afrike imajo občutek, da od Evrope in ZDA še vedno prejemajo pomoč in ne zagonskega kapitala. Taka pomoč jim pomaga preživeti iz dneva v dan, iz leta v leto, ohranja obstoječe stanje, iz Afričanov pa dela lene ljudi, ki čakajo na mano iz nebes. Obenem pa predvsem bivše kolonialiste vidijo kot izkoriščevalce, ki se bogatijo z njihovim naravnim bogastvom (nafto, zlatom, boksitom idr.) in nato pošiljajo nazaj v Afriko pomoč kot svoj nadzorni instrument (Val 202 2016).

EU se v Centralni Afriki, eni najrevnejših regij sveta, poleg številnih groženj (nedelujoče države, teroristične organizacije, organizirani kriminal idr.) spopada tudi z zaščito okolja. Skupaj z ZN in drugimi mednarodnimi subjekti se lotevajo projekta Veliki afriški zeleni zid. Po ocenah ZN 40 % Afrike ogroža širjenje puščav, drugače povedano do leta 2025 lahko Centralna Afrika izgubi dve tretjini obdelovalnih površin. Svetovni program za hrano ocenjuje, da v Sahelu trenutno zaradi lakote trpi 11 milijonov ljudi. Zato je glavni cilj projekta boj proti družbenim, gospodarskim in okoljskim posledicam širjenja puščave in degradacije tal. Pri projektu ne gre samo za sajenje dreves, temveč za vključevanje tamkajšnjih skupnosti v lokalne rešitve za lokalne težave. Projekt tako predvideva, da vsaka država oblikuje lasten pristop za ozelenjevanje, izboljšanje kakovosti prsti in sodelovanje domačinov (MMC 2014).

Ena od najbolj ogroženih držav v tem pogledu je Čad, država, ki se s 369.500 begunci iz Sudana in Srednjeafriške republike navaja kot deseta največja gostiteljica beguncev na svetu (UNHCR 2016). Prav tako je na repu lestvice najbogatejših držav, glede na indeks človekovega razvoja je na 186. mestu od 188. držav (United Nations Development Programme 2017). Nafta je postala glavni izvozni artikel Čada, vendar je postala tudi sredstvo režima, s katerim je ta lahko okrepil svoje oborožene sile, nagradil svoje podpornike in začel pogajanja s posameznimi uporniški skupinami (Handy 2008, 5). Torej nam ti (in tudi drugi) statistični podatki potrjujejo dejstvo, da je Čad tipični predstavnik Centralne Afrike, soočen z vsemi težavami regije. Od leta 2015 pa čadsko varnost ogroža teroristična skupina Boko Haram. Želja EU je, da to državo, skupaj z drugimi državami regije, stabilizira.

Osnovni cilj magistrske naloge je analizirati pristop EU do centralnoafriške države Čad na varnostnem področju, konkretnije, na področju preprečevanja oboroženih konfliktov. Za dosego tega cilja načrtujemo najprej poiskati in analizirati pristop, kot se zrcali v dokumentih EU, ki se nanašajo na Centralno Afriko, nato pa bomo analizirali implementacijo oz. »konkretizacijo« varnostne politike EU do Čada; analizirali bomo ukrepe EU na omenjenem

področju (gospodarske in družbene spodbude, diplomatsko pomoč, MOM, demokratizacijo, ozaveščanje o človekovih pravicah).

1.1 Cilji magistrskega dela in opredelitev predmeta proučevanja

Cilj magistrskega dela je proučiti pristop preprečevanja oboroženih konfliktov s strani EU v Centralni Afriki, s poudarkom na Čadu. Predmet proučevanja je vloga EU pri preprečevanju državljanske vojne (2005–2010). Raziskava je časovno omejena na dve obdobji. Najprej bomo preverili pristop v preprečevanju konflikta v Čadu s strani EU v obdobju od 2005 (neposredno pred izbruhom konflikta) do 2009 (do konca MOM EUFOR Tchad/RCA). Drugo analizirano časovno obdobje bo od 2016 do danes, kjer bomo predvsem iskali vplive Globalne strategije na vlogo EU kot varnostnega akterja. Zavedamo se, da bo zaradi premajhne časovne razdalje težko skleniti, ali je že zaznati učinke nove Globalne strategije (pričakujemo pa, da bo raziskava pokazala razliko v pristopu EU leta 2005 in leta 2017). Raziskava analizira aktivnosti EU kot varnostnega akterja v celotnem konfliktnem ciklu (zgodnje opozarjanje na konflikt, krizno upravljanje oz. (raz)reševanje konflikta, pokonfliktna obnova). Magistrsko delo se ne more ogniti niti obravnave trenutnega konflikta, ki poteka od 2015, in sicer odgovora Čada na grožnjo teroristične skupine Boko Haram in vloge EU pri tem.

1.2 Metode proučevanja

Magistrsko delo sestavljata teoretični in empirični del. Teoretični okvir izhaja iz dveh teoretskih sklopov: t. i. köbenhavnske šole varnosti in teorije preprečevanja oboroženih konfliktov.

Najprej bomo opravili izbor in pregled trenutne bibliografije o predmetu proučevanja. Nato bomo z metodo analize primarnih virov analizirali strateške dokumente EU o njeni vlogi v preprečevanju konfliktov (predvsem tiste dele, ki se nanašajo na Čad oz. Centralno Afriko) in poročila organov EU. Z metodo analize sekundarnih virov bomo v znanstvenih monografijah, člankih in raziskovalnih poročilih iskali interpretacije primarnih virov in dejansko izvedenih ukrepov v Čadu. Teoretični del o tem, ali oz. kakšen varnostni akter je EU v odnosu do Čada (Centralne Afrike), bomo v sklepnem delu interpretirali s pomočjo deduktivne metode.

Empirični del bo predstavljala študija primera, s katero bomo analizirali pristop EU k preprečevanju konflikta v Čadu. Pomanjkljivost magistrskega dela je metodološka, saj temelji zgolj na analizi primarnih in sekundarnih virov. Pomanjkljivost je tudi izbira virov, saj so uporabljeni zgolj primarni viri EU, niso pa uporabljeni tudi čadski in drugi afriški viri.

1.3 Raziskovalni vprašanja

Postavljam naslednji raziskovalni vprašanja:

1. Kakšen je bil pristop EU k preprečevanju oboroženega konflikta v Čadu od leta 2005 (natančneje pred izbruhom državljanske vojne) do danes z vidika strategije (normativno pravnih dokumentov), uporabljenih instrumentov in dejanske implementacije (konkretizacije politike)?
2. Ali oz. koliko je bil pristop EU k preprečevanju oboroženega konflikta v Čadu v analiziranem obdobju v sozvočju z večdimenzionalnim pristopom k varnosti, kot ga je uvedla köbenhavnska šola (politična, vojaška, ekonomska, societalna in okoljska varnost)?

2 TEORETIČNI OKVIR

To poglavje je sestavljeno iz dveh vsebinskih sklopov. V prvih dveh točkah analiziramo smernice dveh teorij v kontekstu preprečevanja oboroženih konfliktov, medtem ko sta v tretji točki sinteza obeh teorij in skupno teoretsko izhodišče te naloge.

2.1 Köbenhavnska šola varnosti

Köbenhavnska šola je skupni naziv za teorije s področja varnostnih študij, ki so bile razvite po koncu hladne vojne na Köbenhavnskem mirovnem raziskovalnem inštitutu (*Copenhagen Peace Research Institute – COPRI*). Najbolj prepoznavni predstavniki šole so Barry Buzan, Ole Wæver in Jaap de Wilde. (Emmers 2010, 134). Za predstavnike šole se varnost nanaša na preživetje pri spoprijemanju z eksistencialnimi grožnjami. Ko se nekemu vprašanju določi varnostni pomen, se to vprašanje dvigne nad vsakodnevno politiko in zanj več ne veljajo standardna pravila, vendar se lahko sprejmejo izredni ukrepi za odpravo eksistencialne grožnje (Buzan et al. 1998, 21–27).

Najprej bomo opredelili izraz varnosti; da bo terminološka opredelitev jasna, bomo pogledali definicijo varnosti tudi zunaj okvira köbenhavnske šole. Zgodovinsko gledano se je bil posameznik v zameno za višjo stopnjo varnosti pripravljen odreči delu svoje svobode, kar je privedlo do nastanka države kot politične organizacije družbe. Vendar nas zgodovina uči, da razvoj države s sistemskim zagotavljanjem varnosti vsem članom družbe hkrati krepi moč države, s katero dejansko ali potencialno ogroža varnost posameznikov. Ta dvojna vloga sodobne države, ko hkrati sistemsko zagotavlja varnost in jo tudi ogroža, je dejstvo v realnem svetu v odnosu med posameznikom in državo in je ni mogoče odpraviti, lahko jo le omilimo v okviru odprte in demokratične družbe. Na drugi strani pa ima tudi posameznik povratne učinke na varnost države. Ker posameznik najbolj neposredno občuti predvsem svoje potrebe (tudi

potrebo po varnosti) in šele nato občuti potrebe na višjih ravneh družbene organiziranosti (lokalna skupnost, družba kot celota), pogosto prihaja do protislovij med zaznavami in dejavnostjo posameznika za zagotovitev lastne varnosti ter stališči in dejavnostjo državnega aparata v zvezi zagotavljanja sistemske varnosti. Zagotavljanje varnosti na osebni ravni ima lahko negativne učinke na varnost družbe kot celote (asocialna in patološka ravnanja, kriminal, korupcija, terorizem, militantno delovanje na verski, nacionalistični idr. podlagi) (Grizold 1998, 2).

Za definicijo pojma varnosti prevzamemo Grizoldovo definicijo (1998, 2–3):

Varnost je strukturna prvina obstoja in delovanja posameznika, družbe/države in mednarodne skupnosti oziroma sveta kot celote, ki zajema tako stanje uravnoveženega fizičnega, duhovnega in duševnega ter gmotnega obstoja omenjenih entitet kot tudi njihovo občutenje ter zavestno prizadevanje po nenehni vzpostavitvi tega stanja. Zavestno prizadevanje za vzpostavitev stanja varnosti je kulturnocivilizacijska kategorija, ki zajema vse vidike sodobne varnosti, t. j. gospodarsko, socialno, kulturno, politično, pravno, ekološko, obrambno itd., se pravi tiste pojavne oblike družbenega življenja, ki se štejejo za družbene vrednote. Oblike družbene organiziranosti pa zajemajo lokalno, regionalno, nacionalno, mednarodno in svetovno varnost.

Med hladno vojno so realisti definicijo varnosti zožili na koncept moči¹, idealisti pa so tega usmerili na koncept miru. Tako so raziskave varnosti obeh šol postale sinonim za strateške študije z močnim poudarkom na vojaško-političnem sektorju (Grizold 1998). V letih po drugi svetovni vojni je vse večja kompleksnost agende mednarodnih odnosov (z drugimi besedami: večje število gospodarskih in okoljskih izzivov, s katerimi se spoprijema mednarodna skupnost; nastanek novih varnostnih izzivov, tveganj in groženj; nastanek novih akterjev v mednarodnih odnosih) privedla do spoznanja, da je tradicionalni pogled na koncept varnosti postal preozek (Šulović 2010, 1). Vendar pa je po hladni vojni koncept varnosti postal večplasten in kompleksnejši. Buzan poskuša ponuditi širši okvir varnosti z vključitvijo tematik, kot so regionalna varnost, societalni in okoljski sektor varnosti. Skratka, njegov pristop je bolj holističen, to doseže tudi z nadgradnjo svoje konstruktivistične analize z neorealističnim postulatoma (da je mednarodni politični sistem anarhija, kar pomeni, da je njena glavna značilnost odsotnost krovne vlade) (Stone 2009, 2). Københavnska šola varnosti je razširila

---

¹ Realistični koncept varnosti z državo kot »derivatom moči« zreducira kompleksen koncept varnosti zgolj na »čisti boj za oblast« (pure struggle of power). Ta koncept je bil primeren za čas svetovnih vojn, ko se je zdelo, da so države v nenehnem boju za moč.

tradicionalno pojmovanje varnosti tako horizontalno kot vertikalno. Ob upoštevanju horizontalne dimenzije so koncept varnosti v praksi iz izključno vojaškega sektorja razširili še v političnega, gospodarskega, societalnega in okoljskega. Vertikalno pa so ga razširili iz države kot edinega referenčnega objekta še na posameznike, družbene skupine in človeštvo kot celoto (Buzan 1991).² Ontološko stališče kritikov tradicionalnega razumevanja varnosti je, da so družbeni odnosi in varnostne grožnje dejansko rezultat intersubjektivnih misli ter družbene konstrukcije in ne obstajajo same po sebi. Zagovorniki šole trdijo, da ne obstaja ena resnica, temveč da obstaja več različic interpretiranja družbene realnosti. Popolno in generalizirano znanje ne obstaja. Resnica o realnosti je družbeno konstruirana razlaga. Zato je jasno, da metode, uporabljene za doseg spoznanj, niso pozitivistične metode, temveč neke vrste »empatične razlage« besede (Ejdus v Šulović 2010, 3). Metodološka predpostavka je, da je med subjektom in objektom zaznana neločljiva enotnost, tako da so dejstva relativna in odvisna od opazovalca. Posledica epistemološkega položaja je, da je osnovni cilj varnostnih znanosti razumeti družbeno realnost, ne pa jo razlagati. Razumeti družbeni pojav pomeni razumeti in interpretirati pomen, ki ga dajo družbeni akterji. (Šulović 2010, 2–3).

Nova sektorska opredelitev varnosti ne more obravnavati vprašanja varnosti ločeno, ker so koncepti prepleteni in kompleksno povezani med seboj in skupaj oblikujejo mrežo informacij. Razumevanje vpliva vsakega sektorja posebej in njihovega vpliva na druge sektorje ter na varnost kot celoto (mikro-/makrometodologija) je ključno za razumevanje nacionalnovarnostnega problema (Buzan 1991a)

Vojaške grožnje lahko vplivajo na vse komponente države. Ogrožajo osnovno dolžnost države, to je sposobnost zaščititi prebivalce, ogrožajo pa tudi socialno in osebno varnost. Stopnje in cilji vojaških groženj zavzemajo različne vrednosti na lestvici pomembnosti in dejstvo vpletanja uporabe sile jih uvršča v specialno kategorijo, kadar se govori o varnosti. **Politične grožnje** prav tako predstavljajo stalno skrb države: kakor koli so lahko bolj dvomljive in težje prepoznavne v primerjavi z vojaškimi grožnjami. Politične grožnje za oslabitev identitete države lahko sovpadajo z vojaškimi grožnjami ali pa imajo obliko tekmovanja med ideologijami ali neposredni napad na narod. Pomembno je razlikovati med namerno politično

---

² Barry Buzan (1991, 26) izhaja iz ideje, da si tri temeljne entitete – posameznik, družba/država in mednarodna skupnost – prizadevajo zagotoviti stanje varnosti oz. uravnoveženega medsebojnega obstoja v ožjem ali širšem okviru (npr. posameznik v odnosu do drugih posameznikov ter celotne družbe/države; nacionalna država v razmerju do drugih držav ter sveta kot celote). Pri tem pa med omenjenimi entitetami ni nujne harmonije.

grožnjo in tistimi, ki strukturno rastejo iz vpliva zunanjih alternativ na legitimnost države (Buzan 1991, 119-120).

Političnemu in vojaškemu sektorju se pridružujejo trije težje opredeljivi sektorji. **Ekonomske grožnje** je težje prepoznati že zaradi zapletenosti ekonomije same, kar Buzan opiše: »Normalno stanje na ekonomskem trgu opredeljujejo pojmi: riziko, agresivno tekmovanje in negotovost.« Prag sprejemljivosti temelji na stalni negotovosti in zato je grožnje težko prepoznati. To je nazorno prikazala zadnja svetovna ekonomska kriza, ki še vedno postavlja vprašanje: kolikšen delež gospodarstva ZDA bi morala zaščititi vlada in kolikšnega ne. V tem primeru so bile ekonomske grožnje uperjene zoper bančni sistem, ta je prestopil prag sprejemljivosti, posledice pa so se kazale tudi v ekonomskem sektorju, kar nazorno kaže na njuno soodvisnost. Buzan pa izpostavlja odvisnost vojaške varnosti od ekonomske, saj prvo omejuje državni proračun. Poleg tega je lahko od ekonomske varnosti odvisna celotna varnost države, saj je očitno (primerjava razvitih in držav v razvoju), da ekonomska varnost omogoča lažji razvoj drugih vrst varnosti (Buzan 1991, 123–124).

Societalna varnost je morda najzanimivejša od vseh petih in težko razločljiva od politične varnosti. Societalne grožnje so uperjene zoper identiteto in ravnovesje, ki naj bi bilo vzpostavljeno znotraj vsake države. Šibke države so pogosto slabo opremljene za reševanje razlik v identiteti in kulturi (Buzan 1991, 125). Če za primer uporabimo Afganistan³, lahko vidimo razlike v kulturi, ideologiji in narodnosti, ki ločujejo plemenske meje znotraj državne meje in jih ni lahko uskladiti na državni ravni. Ta vprašanja so se transformirala v sosednji Pakistan, s katerim si Afganistan deli problematiko narodov in identitet. Primer nazorno pokaže močno povezanost societalne varnosti s politično in celo vojaško varnostjo. Večina današnjih konfliktov ima societalni element, zato je pomembno ta element upoštevati pri proučevanju varnosti na makro ravni. Societalno varnost je težko zagotavljati, ker obravnava identitet in kultur lahko hitro privede do politike diskriminacije in izključevanja (Stone 2009, 5–6).

Od vseh petih sektorjev je morda **okoljski sektor** najbolj kontroveržno definiran. Izraza ekološke in okoljske grožnje nas najprej asociirata z naravnimi nesrečami (poplave, potresi, tornadi idr.). Te pojave je nemogoče nadzorovati. Večji vpliv na okolje ima človek pri izzivih, kot so globalno segrevanje, onesnaževanje in ozonska luknja, če jih naštejemo samo nekaj. Mogoče pobude za reševanje ekoloških zadev so odvisne od ekonomske in tudi politične

---

³ Avtorica je izpostavila Afganistan, vendar bi za primer lahko vzeli tudi Čad, ki je svoj problem prelil v CAR (op. a.).

varnosti, kot grožnja ne samo posameznim državam, temveč tudi kot regionalna oz. globalna grožnja, ki ima učinek na širšem območju (Buzan 1991, 126). Malešič (2012, 276) navaja, da so se z zaščito okolja začele ukvarjati nacionalne vojske, kljub nasprotovanju vojaških protagonistov o okoljskem načinu razmišljanja in reševanju konfliktov, medtem ko so konstruktivistični teoretiki opozarjali na nevarnost militarizacije okolja.

Naslednja varnostna dimenzija, ki jo izpostavlja Buzan, je regionalna varnost. Ker je varnost relacijska, ne moremo razumeti nacionalne varnosti katere koli države, če ne razumemo mednarodnega vzorca varnostne soodvisnosti, v katerega je vdelan (Buzan 1991, 187). V svoji analizi **regionalne varnosti** in kako to vpliva na pojem varnosti kot celote, Buzan ponuja nekaj zanimivih in pomembnih konceptov: (a) »prijateljstvo in sovraštvo med državami«, z drugimi besedami govorimo o odnosu med državami, ki predstavlja spekter odnosov, od prijateljstva ali zavezništva do tistih, opredeljenih s strahom. Obeh polov odnosov, prijateljstva in sovraštva, ni mogoče pripisati zgolj razmerju moči, za razumevanje koncepta prijateljski/sovražen moramo razumeti pojme, kot so ideologija, ozemlje, etnične meje in zgodovinska dejstva. Buzan opredeli varnostni kompleks »skupino držav, med katerimi obstaja tako močna primarna vez na varnostnem področju, da se realno njihova nacionalna varnost ne da obravnavati ločeno druga od druge«. Dejstvo je, da je regionalna varnost del hierarhije varnostnih težav umeščena med notranjo (domačo) in globalno (mednarodno) varnostjo (Buzan 1991a, 187–190).

Köbenhavnska šola temelji na treh glavnih idejah: 1) sektorjih, 2) regionalnih varnostnih kompleksih in 3) sekuritizaciji. Prvi dve ideji smo že obdelali, termin sekuritizacija pa pomeni proces predstavitve vprašanja v varnostnem smislu. Teorem javne teme označuje kot nepolitizirane, politizirane (je predmet javne politike, zahteva sprejemanje političnih odločitev in dodeljevanje državnih sredstev) ali sekuritizirane (predmet predstavlja grožnjo in zahteva nujne ukrepe v interesu varnosti) in določa štiri postopke, poznane kot politizacija, depolitizacija, sekuritizacija in desekuritizacija (Waeber 2003, 9–10).

Kadar predmet predstavlja eksistenčno grožnjo referenčnemu subjektu (državi ali suverenosti ali ideologiji države ali gospodarstvu ali narodu ali religiji ali naravnemu okolju), ta sprejme izredne ukrepe za svojo zaščito in odstranitev grožnje. Postopek sekuritizacije je trifazen. Prva faza je prikazovanje nekega problema kot grožnjo obstanku referenčnega subjekta. Pobuda je tako na strani državnih kot nedržavnih akterjev. V drugi fazi mora pobudnik sekuritizacije prepričati relevantno javnost o ogroženosti referenčnega subjekta. Torej sta prvi dve fazi opredeljeni kot govorno dejanje in sta odvisni od retoričnih sposobnosti akterja in ne od

dejanske eksistenčne grožnje. Tretja faza predstavlja premik teme iz nepolitične v sekuritizirano sfero, v kateri zadev ne rešujejo v običajnih političnih razpravah, temveč jih obravnava le vrh oblasti (Buzan in drugi 1998, 26). Sekuritizacijo so avtorji opredelili kot »bolj ekstremno različico politizacije, kot proces, ki sprejema politiko zunaj uveljavljenih pravil igre in postavlja vprašanje bodisi kot posebno politiko ali kot nad politiko« (Wæver 2003, 10).

Končni in sodobnejši Buzanov prispevek k disciplini in teoriji mednarodnih odnosov je »makrosekuritizacija«. Ideja temelji na konceptu sekuritizacije, ki jo je oblikoval Wæver: vprašanje je varnostni problem, ko ga elita opredeli kot takega, in nekaj, kar je opredeljeno kot varnostni problem in ga občinstvo sprejema. Ideja makrosekuritizacije je ista ideja, vendar v večjem obsegu: makrosekuritizacija s ciljem oblikovanja varnostnih vprašanj, programov in odnosov na sistemski ravni. Buzan ponudi dve mogoči razlagi za ta pojav, prva je globalizacija in druga je prepričanje o »univerzalni ideologiji«. Kot zgodovinski primer makrosekuritizacije navaja hladno vojno in 11. september oz. »war on terrorism« kot novejši primer makrosekuritizacije (Stone 2009, 9).

2.2 Teorija preprečevanja oboroženih konfliktov

Prvi primeri preprečevanja konfliktov se omenjajo že v predantičnem času, vendar se je sama teorija preprečevanja oboroženih konfliktov razvila v zadnjih treh desetletjih. Lund (2009, 292) trdi, da je bil, zgodovinsko gledano, namen ustanovitve varnostnih zaveznikov⁴ zmanjšati morebitne nevarnosti prihodnjih meddržavnih ali notranjih konfliktov, torej so to v osnovi preventivna zaveznikstva. Med hladno vojno so si ukrepi, kot so odvracanje in pogodbe o nadzoru orožja, ter institucije (OVSE) prizadevali za balansiranje napetosti med supersilama in s tem so preprečevali izbruh konvencionalne ali jedrske vojne. Od hladne vojne številne politike⁵ in institucije⁶ spodbujajo mirno upravljanje spornih vprašanj. Skratka teorija preprečevanja konfliktov sodi med najmlajše, samo preprečevanje konfliktov pa človeka v variacijah spremlja skozi celotno zgodovino.

Termin preprečevanja oboroženih konfliktov povzamemo po Zupančiču (2013, 44):

Preprečevanje oboroženih konfliktov razumem kot kratko-, srednje- in dolgoročne (preventivno) diplomatske, vladovalne (političnoadministrativne), vojaške in razvojne

---

⁴ Dunajski kongres, Zveza narodov, sistem agencij ZN, Marshallov načrt, EU, Nato in druga varnostna zaveznikstva (Lund 2009, 292).

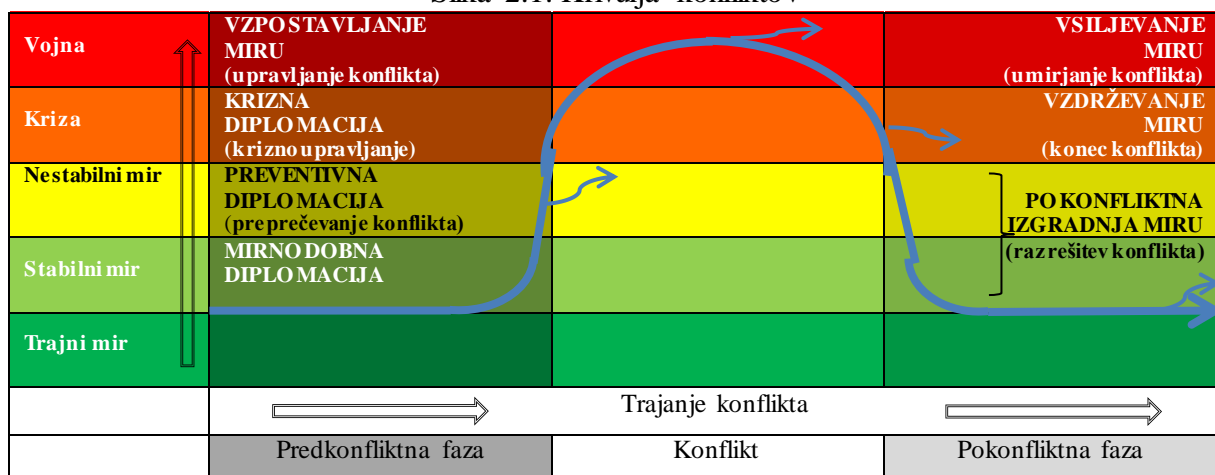
⁵ Kot primer lahko navedemo: programi za gradnjo demokracije, vladavine prava, neširjenje jedrskega orožja (Lund 2009, 292).

⁶ Med njimi vidno vlogo igrajo regionalne organizacije, tudi EU (op. a.).

(ekonomske ipd.) pristope subjektov mednarodnih odnosov, s katerimi je mogoče posredno, po potrebi pa tudi neposredno, preprečiti izbruh oboroženega konflikta in na dolgi rok odpraviti vzroke zanj.

Avtor, ki je največkrat citiran v delih o preprečevanju oboroženih konfliktov, profesor Michael S. Lund, je leta 1996 v *Preventing Violent Conflicts* predstavil krivuljo konflikta (*the Curve of Conflict*), ki jo dodeluje tudi v svojih poznejših delih (npr. Lund 2009). Krivulja konflikta je konceptualno orodje za razumevanje narave konflikta. Nazorno prikazuje, kako je lahko konflikt nasilen in nenasilen, pa tudi karakterističen vzpon in padec uporabe sile v nasilnih spopadih v daljšem časovnem obdobju. Iz krivulje je razviden odnos različnih faz konflikta druge na drugo in vplivi različnih vrst posredovanj tretje osebe. Praktiki uporabljajo to znanje pri določanju učinkovitosti strategij intervencij glede na časovno usklajenost teh strategij (United States Institute of Peace 2008, 6).

Slika 2.1: Krivulja konfliktov

Vir: prirejeno po Lund (2009, 290).

Slika 2.1 prikazuje potek sporov, ki prerastejo v nasilne konflikte, je zaslediti v odnosu med dvema dimenzijama, in sicer med intenzivnostjo konflikta (prikazuje navpična os) in časom trajanja konflikta (vodoravna os). Krivulja, ki poteka v loku od leve proti desni, prikazuje potek konflikta glede na rast in padec intenzivnosti v daljšem časovnem obdobju. Njeno gladko ukrivljanje v obliki zvona je avtor označil kot »idealni tip« življenjske dobe krivulje. Kot je nakazal s puščicami, ki odstopajo od črte, lahko dejanski konflikti kažejo različno dolge reakcije, preobrate in trajanja. Tudi konflikti, ki so se že umirili, se lahko ponovno stopnjujejo (Lund 2009, 289).

Stolpec na levi strani opisuje odnose med stranema v sporu in je razdeljen na različne faze miru ali konflikta (trajni mir, stabilni mir, nestabilni mir, kriza in vojna). Za nižje faze intenzivnosti

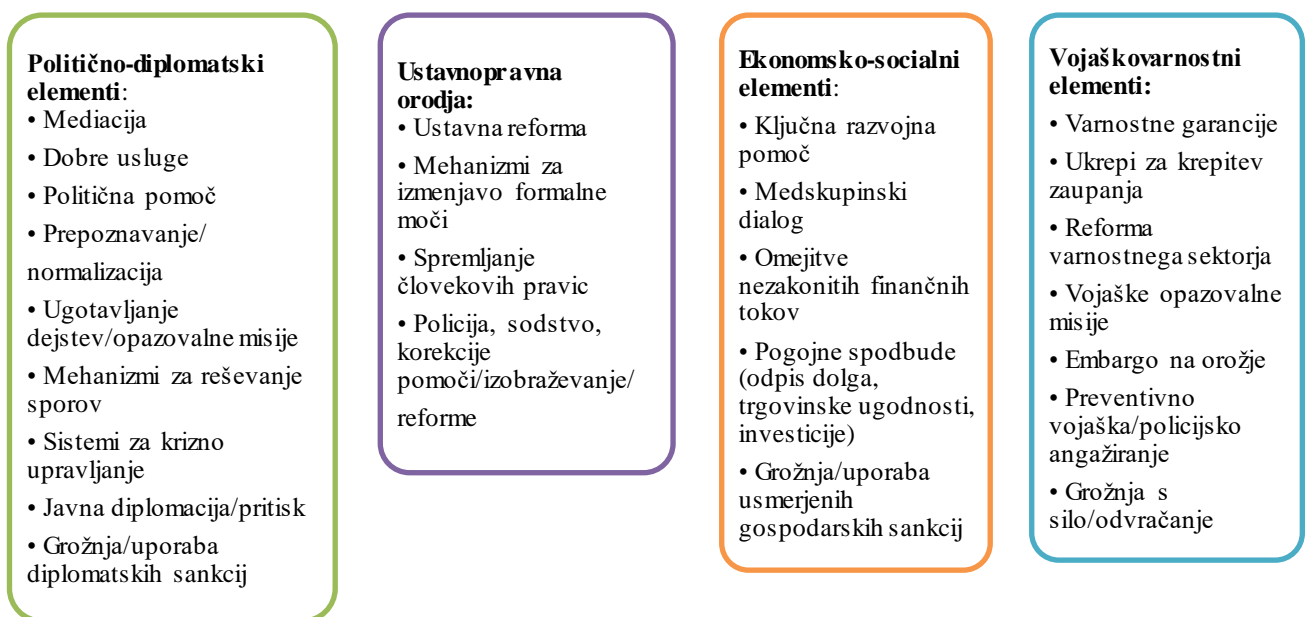
je značilno med seboj prilagojeno vedenje (razprave, pogajanja); za višje stopnje intenzivnosti je značilno unilateralno prisilno vedenje (ultimat, sankcija in fizična sila). Najboljši način za razumevanje modela je podroben pregled vsake faze. **Trajni mir** (*durable peace*) – prva faza na krivulji – je prikazan kot razmeroma dolga, ravna črta. Trajni mir obsega visoko raven vzajemnosti in sodelovanja ter virtualno odsotnost samoobrambnih ukrepov med stranema, dopušča vojaško zaveznitvo proti skupni nevarnosti. Trajni mir temelji na skupnih vrednotah, kot so cilji in institucije (npr. demokratični politični sistem in pravna država), gospodarska soodvisnost in občutek za mednarodno skupnost. **Stabilni mir** opisuje stanje odnosov, ki vsebuje višjo stopnjo napetosti kot trajni mir. Stabilni mir je odnos previdne komunikacije in omejenega sodelovanja (npr. trgovinsko) v splošnem okviru nacionalne stabilnosti. Razlike v ciljih med stranema obstajajo, vendar se običajno rešujejo nenasilno na bolj ali manj predvidljive načine. Možnost vojne je nizka. Kot pri trajnem miru sta mehanizma za reševanje sporov mirnodobna diplomacija in politika. **Nestabilni mir** – napetost in nezaupanje med je stranema visoka, vendar je nasilje še odsotno oziroma je prisotno le občasno. Nestabilni mir prevladuje, dokler oborožene sile niso razporejene in strani vzdržujejo odvrčanje vojaških zmogljivosti, kljub temu da dojemajo druga drugo kot sovražno. Ravnovesje moči lahko odvrne agresijo, vendar kriza in vojna sta še vedno mogoči. **Kriza** – soočenje mobiliziranih oboroženih sil, ki služijo kot grožnja in sredstvo občasnih spopadov nizke ravni. Verjetnost izbruha vojne je visoka. **Vojna** je vzdrževanje spopadov med organiziranimi oboroženimi silami. Vojne se razlikujejo po intenzivnosti, od nizko intenzivnih (trajajoči konflikt ali civilna anarhija) do totalnih vojn. Ko se enkrat prestopi prag množične uporabe nasilja ali uporabe oboroženih sil, so konflikti zelo dovzetni za spiralno stopnjevanje nasilja. Vsaka stran se počuti bolj upravičena uporabiti nasilje. Torej je prag oboroženih spopadov ali vojn še posebno pomemben. **Povojno** (*post-war*) obdobje nastopi, ko prizadevanja za vzpostavljanje in uveljavljanju miru uspešno prekinajo/končajo spopade. Prekinitev ognja lahko toliko zmanjša napetosti, da privede do prehoda iz vojnega stanja nazaj v krizo. Točko ohranjanja miru in konfliktov imenujemo prizadevanja za preprečevanje ponovne eskalacije nasilja. Kot rezultat mirovnega sporazuma lahko stranke začnejo težavne postopke reševanja sporov in pokonfliktne vzpostavitve miru (*peace building*). S pomočjo teh prizadevanj pa se lahko napetosti zmanjšajo do točke stabilnega ali celo trajnega miru (Lund 1996, 45).

Krivulja konflikta nas opominja, da lahko nasilni spopadi izbruhnejo nenadoma, na temeljih predhodnih manj nasilnih ali celo nenasilnih sporov in napetosti. Posegi preprečevanja konfliktov so na splošno najučinkovitejši pri reševanju sporov, še preden se razvijejo v nasilje.

Pri preprečevanju konfliktov ni avtomatizma pri interveniranju. Tretje osebe se za posredovanje v konfliktu odločajo na podlagi lastnih zaznav lastnih nacionalnih interesov (United States Institute of Peace 2008, 15).

Slika 2.2 prikazuje delitev teorije preprečevanja konfliktov na elemente, in sicer na politično-diplomatske, ustavnopravna orodja, ekonomsko-socialne in vojaškovernostne elemente. To delitev samo omenjamo, skozi celotno magistrsko delo pa bomo upoštevali elemente akterjev preprečevanja konfliktov, ki so strategija, instrumenti in implementacija preprečevanja konfliktov.

Slika 2.2: Elementi teorije preprečevanja konfliktov

Vir: prirejeno po Woocher (2011).

Drugo praktično orodje pri analizah konfliktov je analitični okvir (*analytical framework*). Krivulja konflikta pomaga pri analizi razvoja konflikta, medtem ko analitični okvir pomaga zagotoviti vpogled v različne sile, ki vodijo konflikt v sklepnih momentih. S sredstvi, ki so običajno omejena, strokovnjaki uporabljajo analitični okvir za ugotavljanje, kje najbolj produktivno uporabiti svoj vpliv. Analitični okvir je vprašalnik, sestavljen iz niza vprašanj, organiziranih okoli petih tem:

- igralci (Kdo so glavni akterji v konfliktu? Kdo so sekundarni akterji? Kdo še ima vpliv na dogodke?);
- temeljni vzroki (Kaj poganja konflikt? Kakšne so potrebe in strahovi vsake skupine?);
- problemi, njihov obseg in faza (Kateri so ključni problemi za vsako stran? V kateri fazi je konflikt? Kdo je najbolj prizadet?);

- moč, viri in odnosi (Kateri so viri in zmogljivosti vsake strani? Kakšni so odnosi med voditelji? Kakšni so trenutni komunikacijski kanali?);
- zgodovina (Ali so strani vedno sobivale mirno? Kakšni so bili prejšnji poskusi poravnave in zakaj so bili neuspešni? Ali obstaja vzorec napake?) (United States Institute of Peace 2008, 60).

Ciljno usmerjeni instrumenti se uporabljajo glede na vzroke konflikta in na ponudnika orodij. V teoriji preprečevanja konfliktov se razvrstitev metod in pobud, namenjenih vpletenim akterjem v konflikt, razlikuje od metod in pobud za oblikovanje temeljnih socialno-ekonomskih pogojev ter političnih institucij in procesov. Razlikujemo dve vrsti ukrepov preprečevanja konfliktov, in sicer:

- operativno ali neposredno preprečevanje konfliktov je bolj občutljivo za čas in se osredotoča na akterje (ali dogodke)⁷ ter si prizadeva za kratkoročno preprečevanje neposredne eskalacije morebitnega konflikta. Akter je tretja oseba, katere interesi niso trenutni in niso neposredno povezani z neskladjem interesov sprtih strani. Cilj teh ukrepov je zmanjšati napetost in ustvariti zaupanje med akterji (Lund 2009, 290);
- strukturno preprečevanje, kar pomeni ukrepe ali politike, ki obravnavajo globlje družbene razmere in usmerjajo ter mirno medsebojno prilagajajo konfliktne interese. Ti dejavniki sestavljajo okolje, v katerem sodelujejo akterji in v katerem politike do njih ustvarjajo omejitve ali priložnosti za oblikovanje vedenja in aktivnosti akterjev. Ukrepi strukturne preprečevanja se najpogosteje uporabljajo v fazi stabilnega miru in so sestavljeni iz strukturnih ukrepov, katerih cilj so posebne skupine ali vprašanja, kot so gospodarski razvoj, zmanjšanje velikih regionalnih razlik v življenjskih standardih, preoblikovanje izrabljanja kmetijskih površin, vzpostavitev učinkovitih vladnih institucij, politična participacija in kulturna avtonomija. Strukturni cilji predstavljajo več kot preprosto izogibanje nasilju, saj si prizadevajo za pozitiven mir (Lund 2009, 290).

Skladno s tem se je množica akterjev preprečevanja konfliktov z uradnih odposlancev razširila na številne vladne in nevladne akterje tretjih strani v socialnih, gospodarskih, kulturnih in drugih agencijah, kot so sistem ZN; mednarodne finančne institucije; regionalne organizacije; vlade z dvostranskimi razvojnimi in varnostnimi pomočmi. Prav tako ni omejeno zgolj na vladni svet, temveč vključuje tudi nevladne organizacije, zasebni poslovni sektor (prek trgovanja, financ in zasebnih naložb), celo slavne osebe. Prednostno se preprečevanje začne s

---

⁷ Npr. na diplomatske apele, mediacije, usposabljanje za nenasilno ali vojaško odvrčanje (Lund 2009, 289).

prizadevanji vlade in drugih akterjev v državi, kjer se lahko pojavijo nasilni konflikti. Generalni sekretar Annan je ta večplastni koncept z več igralci štel za »kulturo preprečevanja konfliktov« (Lund 2009, 290).

Manj poznano preprečevanje konfliktov je sestavljeno iz ukrepov, usmerjenih v države v konfliktih (ad hoc preprečevanje), da bi te prevzele pravne konvencije na svetovni in regionalni ravni ali druge normativne standarde, kot so človekove pravice in demokracija. Te pravne norme se vsiljujejo vsem državam ali entitetam, kjer bi kršitve lahko prerasle v konflikte, tudi če se še niso pojavili znaki spora (a priori preprečevanje). Medtem ko so bili v preteklosti ukrepi (neposredni ali strukturni) namenjeni odzivu na specifične dejavnike tveganja posameznih držav, so poznejši ukrepi usmerjeni v splošna mednarodna načela, ki so jih sprejele globalne in regionalne organizacije, katere predstavljajo smernice pričakovanega obnašanja celotne skupine držav. Ločimo dve vrsti pravnih načel: a) nadnacionalni normativni režimi (konvencije o človekovih pravicah) in b) mednarodni predpisi o blagu, ki lahko spodbudijo ali olajšajo konflikte (orožje, diamanti in druga trgovina). Primer neposredne prevencije so mednarodno kazensko sodišče in mednarodni sodišči za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije in za Ruando, za katere se domneva učinkovitost pri preprečevanju prihodnjih zločinov proti človeštvu in ne samo kot pregon osumljenih storilcev. Spoštovanje mednarodnih standardov in pravil spada med preprečevanje konfliktov, saj bi kršitve teh vodile v nasilno represijo, odpor in konflikt (Lund 2009, 291).

Za ponazoritev širokega razpona mogočih metod za preprečevanje konfliktov tabela 2.1 navaja mogoče preventivne instrumente v okviru medsektorskih kategorij. Kljub tej raznovrstnosti trenutkov in metod preprečevanja se je izoblikovalo jedro koncepta. Preprečevanje konfliktov ni specifičen instrument, je izrazito proaktivno stališče, ki bi ga načeloma lahko sprejeli mnogi akterji, kot odziv na nestabilne, morebitno nasilne razmere, še preden nasilje postane način reševanja napetosti. Ni niti specifična tehnična metoda, temveč je usmerjeno v začetne faze konflikta, ki bi lahko temeljile na repertoarju odgovorov za distanciranje od napetosti in sporov, s čimer bi se okrepile sposobnosti strank za mirno reševanje vprašanj in postopno zmanjšanje osnovne težave, ki povzroča resne spore (Lund 2009, 291).

Tabela 2.1: Taksonomija ponazorilnih instrumentov preprečevanja konfliktov

	A priori ukrepi	Ad hoc ukrepi
	Splošne norme in režimi za skupine držav	Točno določeni ukrepi za določen čas in prostor

<p>Strukturni ukrepi Obravnavajo osnovne družbene, institucionalne in politične dejavnike, ki vplivajo na konflikt/mir</p>	<p>Standardi človekovih pravic, dobro upravljanje. Okoljski režimi. Pogajanja Svetovne trgovinske organizacije. Protokoli EU in AU o zaščiti demokracije. Članstvo v mednarodni organizaciji ali pripadnost v njej.</p>	<p>Gospodarske reforme in pomoč. Pospeševanje podjetništva. Upravljanje naravnih virov. Decentralizacija, federalizem. Dolgoročne opazovalne misije. Politike asimilacije skupine. Pomoč pri volitvah, zakonodajnih zadevah. Izobraževanje s področja človekovih pravic in reševanja konfliktov. Pomoč policiji in sodstvu. Delitev izvršilne moči. Reforma varnostnega sektorja.</p>
<p>Neposredni ukrepi Obravnavajo več neposrednih vedenj, ki vplivajo na konflikt/mir</p>	<p>Mednarodno kazensko sodišče. Sodišča za vojne zločine. Posebni poročevalci za človekove pravice. Pogodbe o nadzoru orožja. Globalna ureditev nezakonite trgovine (npr. Kimberly Process za »konfliktne diamante«). Procesi na področju demokracije, upravljanja in človekovih pravic, ki izhajajo iz sporazumov Lomé in Cotonou</p>	<p>Gradnja sposobnosti spoštovanja človekovih pravic. Medskupinski dialog, sprava. Pogojna proračunska podpora. Misije za ugotavljanje dejstev. Embargo na orožje. »Mirovniški radio«. Mediacije, tiha diplomacija »Vsiljena« mediacija Preventivno uvajanje Gospodarske sankcije Grožnja s silo Hitre reakcijske sile</p>

Vir: Lund (2009, 292).

Te ugotovitve so zelo koristne, vendar ne razkrivajo uporabnosti nekaterih instrumentov na različnih stopnjah. Splošno je, da so različni posegi potrebni v različnih trenutkih. Prav tako je treba kombinirati več vrst instrumentov, poleg tega se moramo zavedati, da vsi ne delajo vse na vsaki stopnji in kraju. Več ni nujno boljše. Načeloma morajo »mehkim« ukrepom slediti »trdi« (npr. diplomacija mora biti uporabljena pred uporabo sile). Listina ZN predvideva, da bodo postopkom šestega poglavja za miroljubna reševanja sporov, če je treba, sledili prisilni ukrepi in vsiljevanje miru iz sedmega poglavja. Podobno je v zvezi z metodami interaktivnega reševanja konfliktov, kjer večja intenzivnost konflikta zahteva, da se manj odločne tehnike blaženja umaknejo tehnikam posredovanja, arbitraže in odločanja (Lund 2009, 299).

2.3 Preprečevanje oboroženih konfliktov v luči köbenhavnske šole varnosti

Teoretski monizem bomo poskušali preseči z raziskavo, temelječo na obeh predstavljenih teorijah. Kljub temu se zavedamo, da bo raziskava osvetlila samo del preprečevanja konflikta v Čadu od leta 2005 do danes, in še to samo skozi perspektivo EU.⁸

- Lund (2009, 298–307) opisuje pristop subjektov preprečevanje konfliktov s pomočjo treh elementov, in sicer strategije, instrumentov in implementacije preprečevanja konfliktov. Tak pristop v svojih delih zagovarja tudi Zupančič (npr. 2013, 46), zato bomo tudi mi analizirali pristop EU do varnostne situacije v Čadu skozi prizmo teh treh elementov teorije preprečevanja konfliktov. Te tri elemente definiramo:
- strategija preprečevanja oboroženih konfliktov izraža cilje varnostnega akterja in opredeljuje postopke, sredstva in načine delovanja za doseg končnega cilja – preprečitve oboroženega konflikta;
- instrumenti predstavljajo sredstva, ki naj bi bila uporabljena skladno in z namenom strategije varnostnega akterja;
- implementacija izkazuje namero in zmožnost ter tudi dejansko uporabo varnostnega akterja, da skladno s svojimi strategijami uporabi instrumente, ki jih ima na voljo za preprečevanje oboroženih konfliktov (Zupančič 2013, 47–48).

Pri iskanju odgovora na prvo raziskovalno vprašanje bomo najprej skladno s teorijo köbenhavnske šole varnosti analizirali strateške dokumente EU. V sklopu te analize bomo preverili, ali strateški dokumenti EU upoštevajo sektorski pristop k varnosti in ali opredeljujejo regionalno povezovanje. Nato bomo skladno s teorijo preprečevanja konfliktov preverili obstoj pritiska EU na Čad, da bi ta implementiral nadvladne in mednarodne pravne norme, predvsem pa bomo dali poudarek na implementacijo spoštovanja človekovih pravic. V nadaljevanju raziskave bomo skladno s teorijo preprečevanja konfliktov analizirali uporabo instrumentov, ali je bilo njihovo stopnjevanje odraz stopnjevanja nasilja v konfliktu. Kar zadeva izvajanje politike v praksi, bomo skladno s köbenhavnsko šolo varnosti raziskali, ali je bilo zaznati sekuritizacijo posameznih političnih, nacionalnih ali drugih interesov. Skladno s teorijo preprečevanja konfliktov pa bomo predvsem pozorni na operativno in strukturno prevencijo, s poudarkom na operativni prevenciji med državljansko vojno.

---

⁸ Proučeni bodo samo primarni viri EU, sekundarni viri tudi večinoma izhajajo iz evropskega prostora; za natančnejšo raziskavo bi bilo treba analizirati tudi afriške primarne (AU, G-5, Čad) in sekundarne vire, da bi lahko analizirali dejanski prispevek EU pri preprečevanju konflikta v Čadu (op. a.).

Pri iskanju odgovora na drugo raziskovalno vprašanje bomo skladno s köbenhavnsko šolo varnosti analizirali, ali je EU kot varnostni akter v Čadu uporabljala sektorski pristop k zagotavljanju varnosti. Torej ali je poleg vojaškega sektorja aktivno poskušala sodelovati s čadsko vlado tudi v političnem, gospodarskem, societalnem in okoljskem sektorju. Dosego končnega rezultata bomo poskušali oceniti tudi z razlikovanjem med državo in družbo, in sicer v smislu Wæverjeve trditve (1995, 67): »... državna varnost ima suverenost kot svojo končno merilo, in societalna varnost ima identiteto. Oba običajata pomenita preživetje. Država, ki izgubi svojo suverenost, ne preživi kot država; družba, ki izgubi svojo identiteto, se boji, da ne bo več mogla živeti samostojno.« Tako naj bi drugi odgovor odražal duh köbenhavnske šole, ki nasprotuje stališču, da sta v jedru varnostnih študij vojna in sila.

3 EVROPSKA UNIJA KOT GLOBALNI VARNOSTNI AKTER

EU kot subjekt mednarodnih odnosov si prizadeva za večjo besedo v svetu in ne skriva svojih ambicij, da postane globalni varnostni akter, kar hkrati pomeni, da pri tem prevzema aktivno vlogo v varnostnih in obrambnih izzivih. Da bi EU postala globalni igralec, je treba za razvoj ustreznih zmogljivosti za delovanje v varnostnih in obrambnih ravneh izpolniti dva pogoja: 1) treba je zagotoviti lastno (notranjo) varnost in odvrniti morebitne grožnje; 2) potrebne so ustrezne zmogljivosti za preprečevanje nasilnih konfliktov in pomoč pri stabilizaciji procesov v nemirnih regijah po vsem svetu. Predpogoj, da EU postane znana kot globalni ali vsaj regionalni ponudnik varnosti, je zunanja usmeritev njenega varnostnega kompasa. Namreč, gledanje na varnostne izzive izključno iz začetne perspektive ne more zagotoviti varnosti v 21. stoletju, saj je večina današnjih varnostnih groženj transnacionalnega značaja, te pa ogrožajo regije ali celo cel svet, ne glede na državne meje (Peterson in Geddes 2015 v Zupančič 2016).

Pred nadaljevanjem bomo definirali izraz »strateški igralec«. Hallenberg klasičnemu strateškemu akterju pripisuje pet lastnosti:

- 1) ima samostojno zmogljivost zbiranja in vrednotenja obveščevalnih podatkov;
- 2) je sposoben oblikovati politične cilje in določiti hierarhijo med temi cilji;
- 3) je sposoben preudarne izbire med razpoložljivimi viri za dosego postavljenih ciljev;
- 4) ima sposobnost praktične izvedbe postavljene strategije na terenu;
- 5) je sposoben oceniti svoje aktivnosti in se učiti iz izkušenj (Chappell in drugi 2016, 4).

Po naši oceni ima EU težave pri prvi lastnosti strateškega igralca. V sestavi EU deluje Obveščevalni center, vendar glede na nekatere dokumente (npr. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu in svetu: Izvajanje evropske agende za varnost z

namenom boja proti terorizmu ter utiranja poti k učinkoviti in pravi varnostni uniji; Globalna strategija za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije) lahko sklenemo, da se EU zaveda svoje šibkosti na tem področju in načrtuje nov pristop na obveščevalnem področju.

3.1 Zgodnji poskusi Evropske unije v vlogi varnostnega akterja

Po končani drugi svetovni vojni so se v Evropi začeli integracijski procesi. Prvi med njimi je bil dvostranski sporazum med Veliko Britanijo in Francijo, sklenjen l. 1947 v Dunkerqueu v Franciji. »Pogodba o zavezništvu in obojestranski pomoči« je predvidevala vojaško zavezništvo v primeru ponovne agresije Nemčije in obojestransko sodelovanje na ekonomskem in socialnem področju. Razširitev te pogodbe s pristopom držav Beneluksa je tako imenovana Bruseljska pogodba, ki prva premakne grožnjo iz Nemčije na Sovjetsko zvezo in širjenje komunizma. Bruseljska pogodba je kot odgovor na sovjetsko blokado Berlina ustanovila Organizacijo Bruseljske pogodbe (WUDO), zasnovano kot vojaško telo. WUDO sta sestavljala Obrambni odbor (na ravni predsednikov vlad) in Odbor poveljnikov oboroženih sil (Salmon in Shepherd 2003, 18).

Sledil je projekt miru – pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo⁹ – katerega cilj je bil preprečiti novo uničujočo vojno v Evropi. Na teh začetkih je preprečevanje konfliktov slonelo predvsem na gospodarskih razsežnostih, podprtih s politično voljo, kljub vsemu so pa tudi že leta 1950 obstajale ambicije in pobude za ustanovitev Evropske obrambne skupnosti¹⁰ in Evropske politične skupnosti¹¹ (Zupančič 2016, 18).

Leta 1954 je bil sklenjen Pariški dogovor (amandmirana Bruseljska pogodba), ki je preimenoval organizacijo v Zahodnoevropsko unijo (WEU – Western European Union) in sprejel novi članici, in sicer Zvezno republiko Nemčijo¹² ter Italijo. V tem obdobju se je WEU močno vezal na Nato, ta pa je WEU obrambno in varnostno navezal na ZDA (Salmon in Shepherd 2003, 18).

---

⁹ Leta 1951 je šest visokih pogodbenic (Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) podpisalo pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo.

¹⁰ Leta 1952 so članice ESPJ + opazovalke (Velika Britanija, Portugalska in Danska) podpisale pogodbo o Evropski obrambni skupnosti (EOS), ki naj bi delovala kot Evropska politična skupnost. EOS je bil definiran kot nadnacionalna skupnost s skupnimi institucijami, proračunom in oboroženimi silami. Deloval naj bi v institucionalnih okvirih Nata. EOS ni bil podpisan, zavrnila ga je Francija (Salmon in Shepherd 2003, 18).

¹¹ Francoska skupščina jih ni ratificirala, nato je še predsednik Francije Charles de Gaulle zavrnili kakršno koli dodatno nadnacionalno povezovanje. Varnostno in obrambno vprašanje sta ostali pretežno v domeni Nata in Zahodnoevropske unije (organizacija držav – Belgija, Francija, Luksemburg, Nizozemska in Združeno kraljestvo, ki so leta 1948 v Bruslju podpisale pakt zavezništva proti Nemčiji (Stewart v Zupančič 2016, 18).

¹² V ZRN sta bila s sporazumom prepovedana proizvodnja in posest atomskega, biološkega in kemičnega orožja za množično uničevanje. Sporazum pa je ZRN odpiral pot za oblikovanje lastne vojske in vstop v zvezo Nato (pridružila se je leta 1955) (Salmon in Shepherd 2003, 21).

Sklenemo, da je v petdesetih letih 20. stoletja podpisan sporazum o obrambni uniji VB, Francije in držav Beneluksa pomenil temelje skupni varnostno obrambni politiki (SVOP). WEU je z Natom sestavljala temeljni okvir sodelovanja evropske obrambne in varnostne politike (MZZ).

Menjava predsednika Francije (de Gaulla je leta 1969 nasledil Pompidou) je na dnevni red ponovno vrnila »evropsko integracijo« z omejeno možnostjo nadnacionalne politične združbe. Davignonovo poročilo je leta 1970 ustanovilo Evropsko politično sodelovanje (EPS), ki je vzpostavilo redne medvladne stike in dialog med zunanjimi ministri držav članic¹³ (Zupančič 2016, 19). EPS je bil usklajevalni instrument ES o glavnih problemih mednarodne skupnosti. S tem je ES stopila na pot vadbenca v dolgoročni preventivni diplomaciji. Enotna evropska listina je leta 1986 formalizirala zunanjepolitično sodelovanje, vendar ni prinesla bistvenih sprememb pri naravi in metodah delovanja. Njen glavni cilj je bil dokončati projekt skupnega trga (MZZ). Zgodovina EPS in EU je pokazala, da ni mogoče razmejiti političnih, ekonomskih in vojaških vidikov varnosti, torej tudi ne ES in EPS. Enotna evropska listina izkazuje pripravljenost članic do odpovedi ekonomske suverenosti in nepripravljenost odpovedi zunanje, varnostne in obrambne suverenosti (Salmon in Shepherd 2003, 39).

3.2 Razvoj vloge po hladni vojni

Oblikovanje skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) je predvsem posledica izzivov ter geopolitičnih sprememb v mednarodni skupnosti, ki so nastale s koncem hladne vojne. Po hladni vojni se morajo vsi varnostni akterji v mednarodnih odnosih prilagoditi na novo varnostno okolje. Ker EU ni bila notranje ogrožena¹⁴ in je imela ambicijo postati verodostojen akter na področju mednarodnih odnosov, si je postavila cilj postati »sila za dobrobit« (*force for good*) mednarodnih odnosov, ki bo zavezana k preprečevanju konfliktov po vsem svetu. Naslednji dogodki so privedli EU na pot preprečevanja konfliktov:

- močan destabilizacijski učinek ob razpadu Sovjetske zveze;
- izbruh smrtonosnih konfliktov ob razpadu Jugoslavije in nekaterih afriških držav;
- nadaljevanje konfliktov na Bližnjem vzhodu in v Aziji, tudi prva Zalivska vojna;
- pomanjkanje ustreznih mehanizmov za preprečevanje konfliktov in reševanje sporov na regionalni in mednarodni ravni (Salmon in Shepherd 2003, 41).

---

¹³ Uradniki ministrstev za zunanje zadeve držav članic so sestavljali politični odbor – glavno evropsko politično telo (Zupančič 2016, 19).

¹⁴ Današnja ocena bi bila zaradi Brexita, samovolje nekaterih članic (npr. Poljske, Madžarske) in »domačega terorizma« verjetno drugačna (op. a.).

Konec hladne vojne je zahteval ponovno definiranje odnosa med EU in ZDA. Razvila sta se dva koncepta: prvi pod okriljem zveze Nato in imenom evropska varnostna in obrambna identiteta (EVOI), drugi pod okriljem EU in imenom skupna zunanja in varnostna politika (SZVP). Razlike med članicami so se izkazovale pri treh ključnih vprašanjih:

- pri reformi EPS je prvi tabor (Belgija, Italija, Nemčija, in Nizozemska) izražal težnjo po SZVP, medtem ko je drugi tabor (pod okriljem VB) težil k ohranjanju trenutnega stanja (ločena EPS in obrambna politika – WEU in Nato; zavračali so tudi glasovanje s kvalificirano večino);
- glede Evropske varnostne in obrambne identitete sta se Nemčija in Francija zavzemali za avtonomno evropsko obrambo, medtem ko sta si Italija in VB prizadevali za Atlantsko-evropsko obrambo pod okriljem zveze NATO;
- tretja razlika se je kazala pri vprašanju stopnje avtonomije skupne evropske obrambne politike.

Kompromise teh razlik predstavlja Pogodba o Evropski uniji (PEU ali Maastrichtska pogodba), ki je leta 1993 uvedla tristebno strukturo EU¹⁵. Drugi steber je predstavljal SZVP, ki pomeni novo pomembno poglavje zunanjepolitičnega sodelovanja, z začetki širitve na področje varnosti in obrambe ter optimizem evropskih voditeljev glede prispevka EU k miru v svetu (MZZ b. d.).

Amsterdamska pogodba (l. 1999) se je SZVP bolj dotaknila kot spremenila. V členih od 11 do 28 je revidirala določbe o SZVP iz PEU, da bi povečala učinkovitost zunanjega delovanja EU. Zato je uvedla mesto Visokega predstavnika za SZVP EU in na podlagi petersberških nalog določila vrste vojaških MOM¹⁶ v katerih EU vidi svojo vlogo (Amsterdamska pogodba 1999, 5–11).

Francosko-britanski vrh v St. Maloju (1998) je definiral okvir in glavne cilje SVOP. Dogovori so bili sklenjeni za te zadeve: EU prevzame odgovorno vlogo na mednarodni sceni (VB prvič privoli v avtonomno vojaško akcijo držav EU); postavljen je cilj o zagotovitvi samostojnosti in sposobnosti pri odločanju o uporabi evropskih sil; opredeljen odnos do Nata in kolektivne obrambe; spoznanje, da bo EU za dosego ciljev potrebovala obveščevalno dejavnost; da mora EU okrepiti oborožene sile, in državi se odločita združiti napore skladno z namenom EU. Ta

---

¹⁵ Tristebno strukturo so sestavljali: 1. ES, 2. SZVP, 3. sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev. Drugi in tretji steber sta ostala medvladna, prvi steber pa nadnacionalne strukture EU.

¹⁶ Humanitarne in reševalne operacije; naloge za ohranjanje miru in bojne operacije za krizno upravljanje, vključno z ukrepi za vzpostavlanje miru.

sporazum je pomenil veliki odmik od predhodne britanske obrambne politike, ki je bila obrnjena k ZDA. Evropski svet v Kölnu leta 1999 in Amsterdamska pogodba sta formalno potrdila okvir in cilje SVOP (Marinkovič 2006, 18).

Razvoj vojaške komponente kriznega upravljanja se je nadaljeval leta 1999 s sprejetjem vojaškega usmerjevalnega dokumenta, ki vzpostavlja evropsko bojno skupino, in s skupnim razvojem obrambne industrije in raziskav. Evropska bojna skupina je načrtovana kot intervencijska enota, moči 60.000 vojakov. V portugalski Feiri (2000) se je začel razvoj civilne komponente kriznega upravljanja (voditelji držav članic so opredelili aktivnosti na področju policije, pravosodja, javne administracije in civilne zaščite). Leta 2000 je Evropski svet v Nici ustanovil nove stalne politične in vojaške strukture znotraj Sveta EU, in sicer Politični in varnostni odbor, Vojaški odbor EU, Vojaški štab EU (Evropska unija b. d.).

Leta 2004 je bila ustanovljena Evropska obrambna agencija (EDA), ki je zadolžena za dolgoročen razvoj koherentne politike na področjih obrambne industrije in trga, raziskav, razvoja in oborožitve. Ključna postaja učinkovita povezava vseh politik in instrumentov v EU s ciljem koherentnega (krepitev sodelovanja z zunanjimi partnerji in krepitev horizontalne integracije znotraj EU) in celovitega pristopa SZVP. EU nenehno razvija politike in aktivnosti, kot so: pomoč reformam varnostnega sektorja, razoroževanje, demobilizacija in reintegracija, krepitev pravne države in druge aktivnosti bodisi v fazi preprečevanja konfliktov bodisi pokonfliktnega upravljanja (Evropska unija b. d.).

Tabela 3.1: Razvoj EU

Podpisan V veljavi od <u>Dokument</u>	1948	1951	1954	1957	1965	1975	1986	1985	1992	1997	2001	2007
	1948	1952	1955	1958	1967	1976	1987	1995	1993	1999	2003	2009
	Bruseljska pogodba	Pariška pogodba	Modificirana Bruseljska pogodba	Rimska pogodba	Pogodba o združitvi	Sklep Evropskega sveta	Enotni evropski akt	Schengenski sporazum	Maastrichtska pogodba	Amsterdamska Pogodba	Pogodba iz Nice	Lizbonska Pogodba
Vsebina	ustanovljen WUDO/Zahodno evropska obrambna organizacija	Ustanovljena ESPJ Evropska skupnost za premog in jeklo	WUDO pristopita Italija in Nemčija preimenuje se v WEU	ustanovljena EGS in EURATOM	združitevna pogodba: visoka oblast, komisija EGS in Komisija Euratoma se združijo v enotno Komisijo; enako Svet ministrov	ustanovljen TREVI; sodelovanje na področju notranjih zadev	spremenjen: EURATOM, ESPJ, EGS; ustanovljen Evropko Politično Sodelovanje	ustanovljen Schengen implementiran Schengen	spremenjen: EURATOM, ESPJ in EGS transformiran v ES (tri stebrna struktura) ustanovljen Pravosodje in notranje zadeve (PNZ) + SZVP	spremenjen: EURATOM, ESPJ, ES vključno s Schengnom; v PEU Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah nadomesti PNZ	spremenjena s poudarkom na institucionalnih spremembah: EURATOM, ESPJ, ES in PEU (Pogodba o Evropski uniji)	odpravlja 3 stebrno ureditev: ZEU preklican 2011; spreminja: Euratom, ES => PDEU in PEU) Ustanovljena EU kot pravna oseba; reforma strukture upravljanja in postopkov odločanja
										Trije stebri Evropske unije		
				Evropska skupnost								
				Evropska skupnost za jedrsko energijo (EURATOM)								
				Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ)						Pogodba potekla 2002		
				Evropska gospodarska skupnost (EGS)								
								Schengenski sporazum				
						TREVI (Terrorism, Radicalism, Extremism and Violence Internationally)		Pravosodje in notranje zadeve	Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah (PPSKZ)			
						Evropsko politično sodelovanje (EPS)		Skupna zunanja in varnostna politika (SZVP)				
	Nepovezana telesa			WEU							Pogodba preklicana l. 2011	
												Evropska unija (EU)

Vir: prirejeno po EU (b. d.)

3.3 Od Göteborgskega programa do instrumenta za prispevek stabilnosti in miru

Odločen korak na poti preprečevanja konfliktov je EU storila v začetku tretjega tisočletja.¹⁷ Na to je vplivalo dejstvo, da je evropska kriza ob izteku drugega tisočletja pokazala nemoč EU, ki jo je razrešil izključno Nato, predvsem s pobudo ZDA (EDA b. d.). Leta 2001 je Evropski svet v Göteborgu sprejel Program EU za preprečevanje nasilnih konfliktov (European Union programme for the prevention of violent conflicts). Najvišji politični organ EU je s tem določil preprečevanje konfliktov kot enega od glavnih ciljev zunanjih odnosov EU, ki ga je treba implementirati v vse evropske politike, vključno z Evropsko varnostno in obrambno politiko, razvojno in trgovinsko politiko (Evropski svet 2001). Program je prav tako pričakoval jasne politične prioritete za preventivne akcije, ki so določene na podlagi prioriternih območij in regij. Poleg razlikovanja instrumentov za kratkoročno in dolgoročno preprečevanje konfliktov je poudarjal nujnost osredotočenosti na vzroke konfliktov. Hkrati je dal večjo pozornost pomenu zgodnjega opozarjanja in tudi bolj sistematični uporabi instrumentov (EU Programme for the Prevention of Violent Conflicts 2001).

Evropska varnostna strategija (izdana 2003, dopolnjena 2008) predstavlja politični in strateški okvir zaznavanja in odzivanja EU na varnostne, politične in druge izzive globalnega okolja. Opredeljuje varnostno okolje ter globalne izzive in ključne grožnje evropski varnosti (terorizem in organizirani kriminal, širjenje orožij za množično uničevanje, regionalni konflikti, propadle države, kibernetске grožnje, energetska varnost in podnebne razmere). Opredeljuje tri glavne cilje: preprečevanje konfliktov z uporabo civilnih in vojaških instrumentov, krepitev varnosti v evropski soseščini (na Zahodnem Balkanu, Bližnjem vzhodu in Kavkazu) ter spodbujanje učinkovite večstranskosti skladno z Ustanovno listino ZN (MZZ b. d.). Dopolnjena izdaja s podnaslovom Varna Evropa v boljšem svetu, v primeru regionalnih konfliktov kot varnostnih groženj EU zavezuje k uporabi širokega nabora instrumentov preprečevanja konfliktov, kar zahteva usklajeno delovanje diplomatskih, ekonomskih, političnih in vojaških sredstev. Stališče Evropske varnostne strategije pri preprečevanju konfliktov povezuje konflikte, nevarnosti in revščino v svetu, ki se osredotoča na nadsionalne grožnje (Grizold 2005, 71). Kot je prikazano tudi na sliki 3.1, je Evropska varnostna strategija vzročno in neposredno povezala »nove grožnje« (terorizem, orožje za množično uničevanje, propadle države, organizirani kriminal) in »starejše« probleme

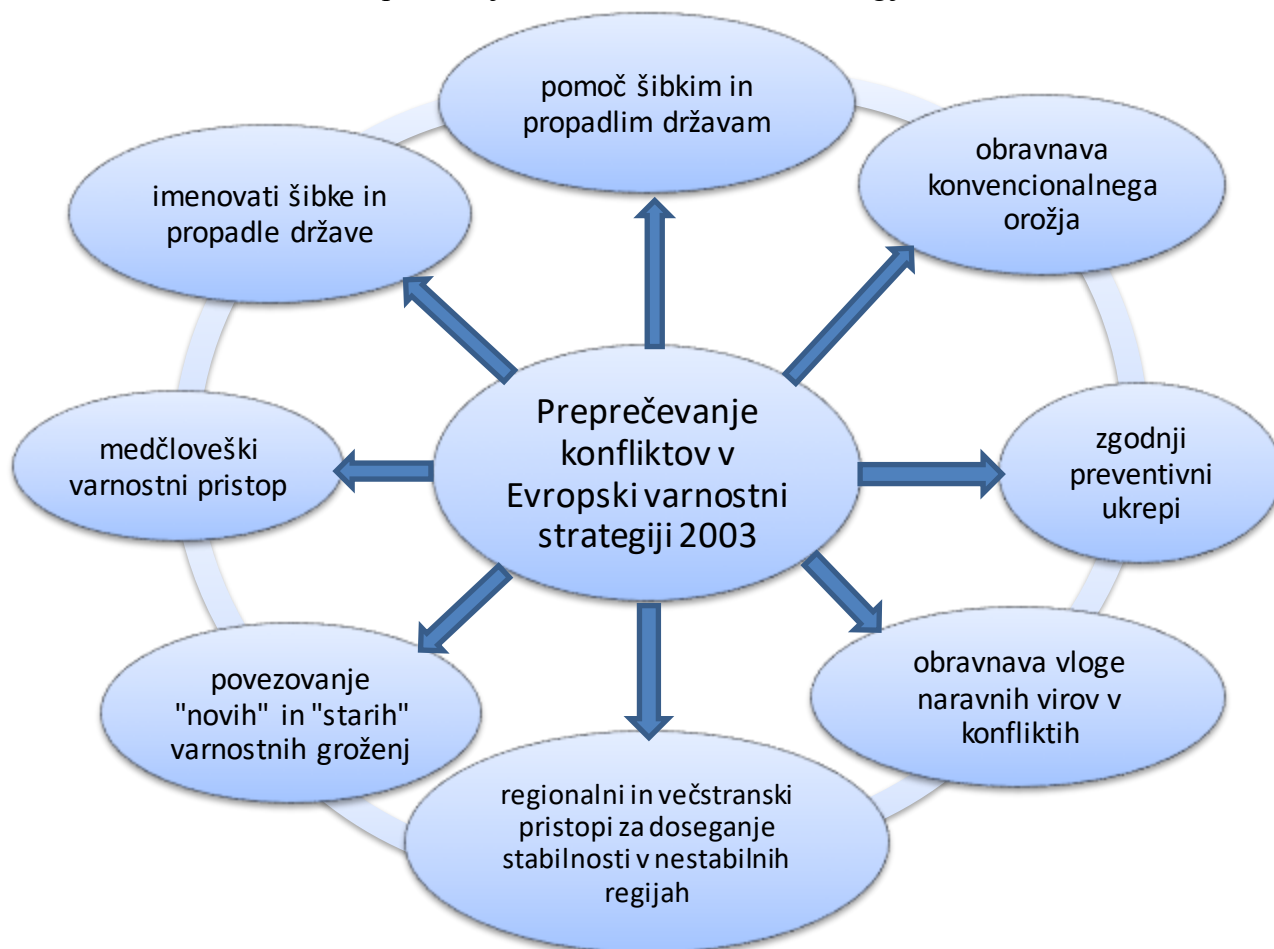
---

¹⁷ Vstop v novo tisočletje so zaznamovali trije pomembni dokumenti, in sicer:

- Skupno poročilo generalnega sekretarja/visokega predstavnika za SZVP in evropskega komisarja za zunanje odnose (november 2000);
- Sporočilo Evropske komisije o preprečevanju konfliktov (april 2001);
- Program EU za preprečevanje nasilnih konfliktov ali Göteborgski program (junij 2001).

regionalnih konfliktov. Poleg tega je predstavila nov pristop k varnosti; ki je ob nacionalni varnosti namenjal več pozornosti varnosti posameznikov. V zvezi s tem je strategija tesno povezala varnost z razvojem, pri čemer je poudarjala, da je »varnost predpogoj za razvoj« (Zupančič 2016, 27). Dopolnjeno izdajo sestavljata dva dela: poročilo o izvajanju strategije in Evropska varnostna strategija. Namen poročila je nadgradnja sistema preprečevanja konfliktov, prikaz izzivov EU na varnostnem področju ter izoblikovanje predloga učinkovitejšega sistema preprečevanja konfliktov. Za SVOP je pomemben mejnik v razvoju zmogljivosti tudi Berlin plus (2002), ki EU omogoča uporabo Natovih zmogljivosti, tako pri načrtovanju kot uporabi.

Slika 3.1: Preprečevanje konfliktov skladno s Strategijo 2003

Vir: Zupančič (2016).

3.4 Evropska unija na varnostnem področju po sprejetju Lizbonske pogodbe

Leta 2004 je EU želela sprejeti Pogodbo o Ustavi za Evropo, vendar je zaradi neuspešnega procesa ratifikacije projekt ustavne pogodbe propadel. Projekt je predvideval proceduralne in institucionalne spremembe SZVP, ki naj bi prispevale k izboljšanju učinkovitosti zunanje delovanja EU. Večina teh predvidenih določb je bila uspešno prenesena v Reformno pogodbo (bolj

poznano pod imenom Lizbonska pogodba), ki je bila podpisana 13. decembra 2007 v Lizboni. Proces ratifikacije je trajal dve leti – Lizbonska pogodba velja od 1. 12. 2009. Pogodba spreminja PEU in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (MZZ b. d.).

SZVP Lizbonska pogodba najbolj zaznamuje z institucionalni novostmi, in sicer z vzpostavitvijo funkcije visokega predstavnika za zunanjo in varnostno politiko in hkrati podpredsednika Evropske komisije (v nadaljevanju bomo uporabljali izraz visoki predstavnik) in ustanovitvijo evropske službe za zunanje zadeve (EEAS). Nova funkcija visokega predstavnika združuje vlogi visokega predstavnika za skupno zunanjo in varnostno politiko ter komisarja za zunanje zadeve. Visoki predstavnik vodi Svet za zunanje zadeve, opravlja naloge podpredsednika Evropske komisije in je predstavnik EU v odnosih z drugimi mednarodnimi akterji. EEAS (diplomska služba EU) pa podpira visokega predstavnika pri njegovem delu in je pod njegovo neposredno pristojnostjo. Njegova dodana vrednost se kaže iz njene funkcije povezovanja različnih organov/agencij s področja preprečevanja konfliktov v Komisiji ter sekretariatu sveta (Lizbonska pogodba 2007).

Lizbonska pogodba je uvedla tudi funkcijo stalnega predsednika Evropskega sveta za dobo dveh let in pol, s tem rešuje izziv kontinuitete dela Evropskega sveta, obenem pa je predsednik Evropskega sveta predstavnik EU na najvišji ravni (skupaj z visokim predstavnikom). Glavna odgovornost izvajanja preprečevanja konfliktov je dodeljena predsedniku Evropskega sveta in visokemu predstavniku (MZZ b. d.). Lizbonska pogodba je institucijam EU formalno dodelila preprečevanje konfliktov v okviru petersberških nalog. V SVOP je Politika preprečevanja konfliktov še dodatno poudarjena in opredeljena v okviru stalnega strukturnega sodelovanja. Z ambicioznim ciljem »izkoreninjenja revščine in varstva človekovih pravic« je profil preprečevanja konfliktov v zunanjem delovanju EU le še okrepila (Zupančič 2016, 29).

EU je leta 2014, z uredbo Evropskega parlamenta in Sveta EU preoblikovala Instrument stabilnosti v Instrument stabilnosti in miru (*Instrument Contributing to Stability and Peace*). (Uredba (EU) št 230/2014 v Zupančič 2016). Odzivanje na krizo (krizno upravljanje) je komponenta instrumenta, ki se je razširila z večjim poudarkom na preprečevanju konfliktov. Vodstvo Instrumenta stabilnosti in miru je zdaj skupna odgovornost EEAS in Komisije pod vodstvom visokega predstavnika (UL EU 2010 v Zupančič 2016).

Instrument stabilnosti in miru ima najvišji proračun doslej, in sicer 2,3 milijarde evrov za obdobje 2014–2020. Leta 2015 je bilo 292 projektov v 80 državah po vsem svetu, financiranih iz tega instrumenta. Prednostna področja, opredeljena v strateškem dokumentu za obdobje 2014–2020, in

večletni okvirni program 2014–2017 jasno kažejo, da se EU nikakor ne odreka svoji več kot desetletje dolgi politiki obravnavanja sporov kot celovitih in dolgoročnih (strukturnih) projektov:

- spodbujanje zgodnjega opozarjanja in analiz zaznavanja konfliktnih tveganj pri oblikovanju in implementaciji politik;
- spodbujanje in gradnja zmogljivosti za krepitev zaupanja, mediacije, dialoga in sprave, s posebnim poudarkom na razvijajočih se napetosti med skupnostmi;
- krepitev zmogljivosti sodelovanja in uporabe civilnih stabilizacijskih MOM;
- izboljšanje pokonfliktne obnove in tudi obnova po nesrečah z neposredno nevarnostjo političnim in varnostnim razmeram;
- pomoč za znižanje porabe naravnih virov za financiranje konfliktov in za podporo skladnosti s strani pobudniških interesnih skupin (Evropska komisija v Zupančič 2016).

Lizbonska pogodba je prvi temeljni dokument, ki uvaja izraz mirovne operacije.¹⁸ Nadalje v členu 43 (1)¹⁹ povzema vse naloge MOM EU, ki jih je EU izvedla oziroma jih izvaja od leta 2003. Pogodba za MOM EU obsega tudi dokaj obsežen spekter kriznega upravljanja, podobno tistemu iz ZN. Vloga EU kot vsiljevalec miru (*peacemaker*) in vzdrževalec miru (*peacekeeper*) je definirana tudi v 21. členu Lizbonske pogodbe, v katerem je določena ločnica med projektom mirnega povezovanja (*peaceful integration project*) v Evropi, temelječim na človekovih pravicah, demokraciji in vladavini prava, in njene zunanje politike. Skladno s tem je cilj EU ohranjati mir, preprečevati spore in krepiti mednarodno varnost ter se zavzemati za mednarodni sistem, ki temelji na močnem večstranskem sodelovanju in odgovorni svetovni politiki (Lizbonska pogodba).

3.5 Evropska unija na varnostnem področju po sprejetju Globalne strategije Evropske unije

Visoka predstavnica je Evropskemu svetu 28. junija 2016 predstavila globalno strategijo EU »Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa: Globalna strategija za zunanjo in varnostno politiko EU«. Strategija je bila predstavljena kot strategija vseh Evropejcev, brez potrjevanja članic EU. Je vodilo zunanjemu delovanju EU v prihodnjih letih, države članice so v celoti zavezane temu, da jo začnejo skupaj z visoko predstavnico in Komisijo takoj dejansko

---

¹⁸ In sicer v čl. 42 (1): »... Uniji zagotavlja operativno sposobnost, oprto na civilna in vojaška sredstva. EU jih lahko uporablja pri misijah zunaj svojih meja za ohranjanje miru, preprečevanje konfliktov in krepitev mednarodne varnosti v skladu z načeli Ustanovne listine Združenih narodov. Za izvajanje teh misij se uporabijo zmogljivosti, ki jih zagotovijo države članice.«

¹⁹ »... vključujejo skupne MOM razoroževanja, humanitarne in reševalne misije, vojaško svetovanje in pomoč, misije za preprečevanje sporov in ohranjanje miru, bojne MOM za krizno upravljanje, vključno z vzpostavljanjem miru in pokonfliktno stabilizacijo. Vse te misije lahko prispevajo k boju proti terorizmu, skupaj s pomočjo tretjim državam v boju proti terorizmu na njihovih ozemljih.«

uresničevati. Svet izpostavlja lastno odgovornost in sodelovanje držav članic v tem procesu (Svet EU 2016b).

Prvo poglavje strategije opredeli skupni interes in načela; interesi EU so interesi državljanov, to pa je uveljavljanje naših vrednot v svetu. Kot skupni interes je navedeno, da se bo EU zavzela za: i) mir in zagotavljal varnost svojih državljanov in ozemlja EU (notranja varnost je odvisna od zunanje varnosti – miru preko naših meja); ii) večjo blaginjo svojih državljanov; iii) večjo odpornost lastnih demokracij; iv) svetovno ureditev temelječo na pravilih, katerih ključno načelo je večstranskost pod okriljem ZN. Dokument izpostavlja načelni pragmatizem pri zunanjem delovanju EU: enotnost, sodelovanje, odgovornost, partnerstvo (Evropska unija 2016).

V drugem poglavju je za spodbujanje skupnih interesov EU določenih pet prednostnih nalog zunanje sodelovanja:

- varnost Unije (grožnje predstavljajo: terorizem, hibridne grožnje, gospodarska nestabilnost, podnebne spremembe in nezanesljiva oskrba z energijo. Pri tej nalogi so izpostavljeni tudi uporaba MOM SVOP, strateška avtonomija Evrope, poglobljeno partnerstvo z Natom in ZDA, krepitev strateške komunikacije);
- državna in družbena odpornost vzhodno in južno od nas (vlaganje v odpornost sosedskih držav in okoliških regij vzhodno od nas proti Srednji Aziji in južno vse do Centralne Afrike je v interesu državljanov EU. Opredeljeni sta tudi strategiji širitve EU in učinkovitejše migracijske politike);
- celosten pristop do konfliktov (nasilni konflikti ogrožajo najpomembnejše skupne interese EU, zato si bo EU s celostnim pristopom – uporaba vseh razpoložljivih politik in instrumentov, namenjenih preprečevanju, obvladovanju in reševanju konfliktov – prizadevala za vzpostavitev miru in se zavzela za varnost ljudi. EU bo ukrepala v vseh fazah konfliktov);
- ureditve regionalnega sodelovanja (prostovoljne oblike regionalnega upravljanja vodijo do bolj obvladljivih varnostnih izzivov, izkoriščenih gospodarskih prednosti globalizacije, celostno izražene kulture in identitete ter uveljavljajo vpliv na svetovnem prizorišču. Strategija za Sredozemlje, Bližnji vzhod in Afriko opredeljuje pet vrst ukrepov. Četrty ukrep podpira sodelovanje s Severno Afriko in Sahelom, Afriškim rogom in Bližnjim vzhodom. To obsega obvladovanje varnostnih izzivov in izkoriščanje gospodarskih priložnosti, med drugim tudi na območju Sahela in Čadskega jezera, prek tesnejših povezav z AU, ECOWAS in skupino držav Sahela G-5. Peti ukrep oznanja vlaganje v mir in razvoj v Afriki kot naložbo v varnost in blaginjo EU. Med drugim predvideva krepitev sodelovanja z AU, ECOWAS, Medvladno agencijo za razvoj v vzhodni Afriki in Vzhodnoafriško skupnostjo ter podporo tem organizacijam. Evropske

naložbe so potrebne za trajnostni razvoj, spodbujanje rasti in ustvarjanje delovnih mest v Afriki, kar pa bo krepilo varnost v Afriki. Pri tem EU načrtuje uporabo diplomacije, SVOP, razvoj in tudi skrbniške sklade za podporo regionalnim strategijam);

– globalno upravljanje za 21. stoletje (EU se zavzema za svetovno ureditev na temeljih mednarodnega prava in spoštovanja človekovih pravic; trajnostni razvoj; trajni dostop do svetovnih javnih dobrin; sodelovanje z mednarodnimi regionalnimi organizacijami s poudarkom na ZN; sodelovanje z državami in nedržavnimi akterji. Ta naloga opredeljuje tudi reformo ZN in mednarodnih finančnih institucij; naložbe za humanitarne agencije ZN; uresničevanje svojih zavez o trajnostnem razvoju in podnebnih spremembah; poglobitev gospodarske diplomacije.) (Evropska unija 2016).

Tretje poglavje je naslovljeno Od vizije k dejanjem, njegove podtočke pa so: verodostojna unija (20 % obrambnega proračuna nameniti nabavi opreme, raziskavam in tehnologiji; 35 % izdatkov za opremo nameniti za skupna naročila; prostovoljni pristop na obrambnem področju pretvoriti v resnično zavezo; razvoj vojaških zmogljivosti/EDA, boljši izkoristek EDA), odzivna unija (diplomatske dejavnosti temeljijo na Lizbonski pogodbi; SVOP mora postati bolj odziven; razvojna politika bolj prožna in usklajena s strateškimi prednostnimi nalogami), povezana unija (močen ESZD; celoviti pristop h konfliktom in krizam; energetska, kulturna in gospodarska diplomacija; obrambno politiko povezati s politikami, ki zadevajo notranji trg, industrijo in veselje; povezati prizadevanja držav članic na področjih kazenskega pregona, pravosodja in obveščevalnih služb – izkoristiti celotni potencial Evropa in Eurojusta ter zagotoviti večjo podporo obveščevalnemu centru EU) (Evropska unija 2016).

4 EVROPSKA UNIJA KOT VARNOSTNI AKTER V CENTRALNI AFRIKI

V tem poglavju bomo poskušali osvetliti vprašanje, zakaj je območje Centralne Afrike postalo tako pomembno za Evropo. Olsen (2014, 228) odgovor argumentira s tremi trditvami:

- med nosilci odločanja v EU vlada percepcija, da evropsko varnost ogroža obstoj nedelujočih držav v številnih afriških državah. Ta argument odraža francoske analize regij Sahela in Afriškega roga;
- presenetljivo močan evropski poudarek grožnjam iz propadlih držav in terorizmu iz Afrike je odraz ameriških in francoskih političnih prioritet;²⁰

---

²⁰ Tezo nedelujočih in šibkih držav v revnih regijah je prva oblikovala Busheva administracija v varnostni strategiji ZDA iz leta 2002. Francoska in ameriška ocena ogroženosti Afrike postajata podobni, predvsem po izbruhu vojne v Libiji leta 2011. Obe zaznavata »somalizacijo« afriških držav kot grožnjo za njihovo varnost (Olsen 2014, 228).

- odločevalci EU delijo skupno idejo, da priseljsko skupnost v Evropi navdihuje radikalizacija v njihovih domovinah. Radikalizacija pripomore k »vzreji domačih« teroristov, kot sta primera bombnih napadov v Madridu 2004, in v Londonu 2005.

Evropska varnostna strategija je bila sprejeta decembra 2003 in je postala mejnik v razvoju zunanje in varnostne politike EU. Največji dosežek so vsekakor konsenz vseh članic o oceni ogroženosti in postavljeni skupni varnostni cilji. Evropska varnostna strategija konkretno opredeljuje ključne grožnje za Evropo (terorizem, širjenje orožja za množično uničevanje, regionalni konflikti, nedelujoče države in organizirani kriminal). Združevanje teh groženj²¹ bi Evropo izpostavilo zelo radikalni grožnji. »Z novimi grožnjami bo prva obrambna linija pogosto v tujini ... nove grožnje so dinamične ... to pomeni, da moramo biti pripravljeni na ukrepanje, še predno nastopi kriza. Nikoli ni prezgodaj za preprečevanje konfliktov in groženj.« Obenem pa strategija izpostavlja dejstvo, da bo varnost težko postala skupni evropski interes v odnosu do držav v razvoju (Svet EU 2009, 30–34).

Decembra 2008 je generalni sekretar Sveta EU Javier Solana Evropskemu svetu predstavil poročilo o izvajanju Evropske varnostne strategije (Svet EU 2009, 3). Iz poročila lahko razberemo, da EU v tem času vidi prioritete v Afganistanu, Gruziji, Bližnjem vzhodu in predvsem v soseščini – Balkanu. Nadalje izpostavlja nedelovanje držav v povezavi s kriminalom, nezakonito priseljevanje in v zadnjem času tudi piratstvo, razvoj terorizma in organiziranega kriminala, Iran kot novo jedrsko grožnjo. Izpostavlja globalizacijo, ki na eni strani predstavlja nove priložnosti (na Kitajskem pomeni rešitev pred revščino), medtem na drugi pa prinaša bolj kompleksne in med seboj povezane grožnje. Tudi informacijski sistemi in sistemi oskrbe z energijo so postali bolj izpostavljeni, globalno segrevanje in degradacija okolja spreminjata podobo našega planeta. Afrika je v dvanajst – stranskem poročilu omenjena štirikrat, in sicer najprej v drugem poglavju o terorizmu in organiziranem kriminalu (kot krepitev partnerjev v boju proti organiziranemu kriminalu); drugič je omenjena pri energetske varnosti (EU si mora zagotoviti večjo diverzifikacijo goriv, virov oskrbe in tranzitnih poti, zato je cilj sodelovati z ..., Afriko, ...); tretjič je pri izboljšanih partnerstvih omenjena Južna Afrika in četrtič je omenjeno sodelovanje EU-AU in izpostavljena skupna strategija teh dveh partneric. Strategija še ne omenja Sahela ali Centralne Afrike (Svet EU 2009, 15–26).

---

²¹ Primer združevanja elementov groženj: terorizem je za dosego ciljev pripravljen uporabiti skrajne oblike nasilja, npr. uporabo orožja za množično uničevanje in/ali organizirani kriminal. Svoje domovanje si išče v šibkih državah, kjer izkorišča skorumpirane oblasti in nekako izvede »privatizacijo oblasti« (Evropski svet 2003, 5).

4.1 Strategija Evropske unije do Centralne Afrike

Konvencije iz Loméja za afriške, karibske in pacifiške (AKP) države predstavljajo začetek dialoga med EU in Afriko. Prva konvencija je bila sprejeta 28. februarja 1975, zadnja, četrta, pa 1989 (z začetkom veljavnosti 1. marca 1990). Predstavljala je prizadevanje za pospešitev in poglobljanje gospodarskega, kulturnega in socialnega sodelovanja enakopravnih partnerjev. V resnici gre seveda za pogodbo med dvema gospodarsko neenakima partnerjema, v kateri se ES zavezuje, da bo zagotavljala pomoč, ki bo pomagala državam AKP pri prizadevanjih za doseganje ustreznih standardov razvitih držav. Sporazum so sestavljali: i) trgovski in trgovinski sporazumi o sodelovanju (99,5 % izdelkov iz držav AKP, oproščenih carine na trgu ES); ii) finančna pomoč, ki je po zadnjem sporazumu znašala 12 milijard ekujev v obliki subvencij. Anketa o evropski pomoči izkazuje, da je bilo kar 69 % mnenj mnenjskih voditeljev afriških držav negativnih. Na drugi strani pa je ES zadovoljevala več kot polovico svojih energetskih potreb in kar 70 % potreb po surovinah z uvozom iz držav v razvoju (Šabič 1992).

Konvencije iz Loméja nadomesti sporazum iz Cotonouja, ki je bil sprejet leta 2000 in revidiran v letih 2005 in 2010. Ker se sporazum izteče leta 2020, je Evropska komisija leta 2015 začela proces razmisleka, ki je bil leta 2016 podlaga za skupno sporočilo z različnimi možnostmi prihodnje politike. Evropski parlament je leta 2016 sprejel resolucijo o odnosih AKP-EU po letu 2020 (Evropski parlament 2017).

Danes sporazum iz Cotonouja določa podlago za odnose med EU in 79 državami iz skupine držav AKP (tudi s Čadom). Cilj sporazuma je izkoreniniti revščino s postopnim vključevanjem držav AKP v svetovno gospodarstvo. Cilj temelji na treh stebrih: i) razvojnem sodelovanju; ii) gospodarskem in trgovinskem sodelovanju; iii) politični razsežnosti. Tudi v tem sporazumu je uporabljen izraz »partnerstvo«. Izvajajo ga skupne institucije AKP-EU, vključno s svetom ministrov, odborom veleposlanikov in skupno parlamentarno skupščino (enako kot Konvencije iz Loméja) (Evropski parlament 2017).

Sporazum iz Cotonouja je povzročil razmah afriškega regionalnega povezovanja (AU, Novega partnerstva za afriški razvoj) in okrepljene vloge afriških regionalnih gospodarskih skupnosti. Na podlagi sporazuma, vse večje trgovinske menjave in prevelikih razlik v politikah članic do Afrike je EU leta 2005 sprejela Strategijo EU za Afriko: k Evro-afriškem paktu za pospešitev razvoja Afrike. Strategija prvič obravnava Afriko kot celoto in spodbuja dialog z vseafriškimi institucijami. Prioritetni cilj strategije je spodbujati uresničevanje razvojnih ciljev novega

tisočletja v Afriki.²² Strategija temelji na teh prioritetah: mir in varnost (nujni pogoj za trajnostni razvoj); dobro in učinkovito upravljanje (vzpostavitev in krepitev verodostojnih nacionalnih institucij); oblikovanje gospodarskega okolja (za doseg razvojnih ciljev tisočletja je potrebna 8 % letna gospodarska rast); vlaganje neposredno v ljudi. Kljub temu da je bila EU že do leta 2005 donator za Afriko, je Evropski Svet potrdil ambiciozni predlog o podvojitvi pomoči do leta 2010 (0,7 % BDP – skladno z usmeritvami ZN) (Evropska komisija 2005).

Na drugem vrhu EU-Afrika v Lizboni decembra 2007 je bila sprejeta Skupna strategija EU-Afrika, z namenom dviga odnosov med Afriko in EU na vseh ravneh. Strategijo so potrdile AU, institucije EU, afriške države in države članice EU. Njeni cilji so:

- nadgraditi razvojno sodelovanje z vprašanji skupnega političnega interesa;
- učinkovita obravnava svetovnih izzivov (migracije, podnebne spremembe, mir in varnost);
- podpirati afriška prizadevanja pri spodbujanju medregionalnih in vsecelinskih odzivov na omenjene izzive;
- prizadevati si za partnerstvo po meri ljudi in s tem zagotoviti boljše sodelovanje med afriškimi in evropskimi državljani (Evropski parlament 2017).

Skupna strategija se izvaja na podlagi periodičnih akcijskih načrtov prek osmih tematskih partnerstev za sodelovanje. Partnerstvo se izvaja na različnih ravneh: i) srečanja na vrhu EU-Afrika/raven voditeljev držav ali vlad/načeloma vsaka tri leta; ii) srečanja na ministrski ravni/imenovana »trojka«/predstavniki držav Afrike in EU, Komisije AU ter institucij EU; iii) srečanja med komisijama (Evropski svet 2017b). Leta 2014, na četrtem vrhu EU-Afrika, je 90 delegacij sprejelo politično izjavo in načrt za obdobje 2014–2017. Prvotnim osmim tematskim partnerstvom se je določilo prioritarno delovanje na petih področjih: i) mir in varnost, ii) demokracija, dobro upravljanje in človekove pravice; iii) človekov razvoj; iv) trajnostni in vključujoč razvoj ter rast in vsecelinsko povezovanje; v) globalna in porajajoča se vprašanja. Znanost, tehnologija in inovacije so opredeljene kot medsektorsko vprašanje. Poleg akcijskega načrta za boj proti nedovoljeni migraciji in trgovini z ljudmi so sprejeli še ločeno izjavo o migracijah, kar naj bi spodbudilo mednarodno zaščito, bolje organiziralo zakonite migracije ter okrepilo povezave med migracijami in razvojem. Leta 2015 so na vrhu med EU in Afriko razpravljali o migracijah; sprejet je bil akcijski načrt in začetek delovanja nujnega skrbniškega

---

²² Razvojne cilje novega tisočletja so sprejeli Združeni narodi leta 2000. Opredeljenih je 18 ciljev z osmih področij (namenov), z opredeljenimi 48 pokazatelji razvoja. Program se je iztekel leta 2015 z neravno načrtovanimi rezultati (ZN 2015).

sklada EU za Afriko z namenom odpraviti temeljne vzroke nezakonitih migracij in razseljenih oseb v Afriki (Evropski parlament 2017).

Leta 2016 je Evropska komisija sprejela Skupno poročilo Evropskemu parlamentu in Svetu o Prenovljenem partnerstvu z državami AKP. V Sporočilu so oblikovana strateška izhodišča EU za razpravo z državami AKP o novem Sporazumu o partnerstvu med EU in AKP (Sporazum iz Cotonouja se izteče februarja 2020, torej bo treba začeti nova pogajanja do avgusta 2018). Pomen tematike izkazuje obširnost sporočila (100 strani), ter njegova vsebina, ki predstavlja Oceno učinka sporazuma. Ocena je izdelana za te variante:

- varianta 1: brez podpisa partnerstva (prihodnji odnosi z državami AKP po letu 2020 bi temeljili na veljavnih tematskih in regionalnih sporazumih);
- varianta 2: sprejetje novega Sporazuma o partnerstvu med EU in državami AKP. Ta varianta vsebuje tri alternative, in sicer: varianta 2.1 predvideva sklenitev Sporazuma z vsemi državami AKP; varianta 2.2 predvideva sklenitev treh ločenih regionalnih Sporazumov (Afrika, Karibi, Pacifik); varianta 2.1 predvideva tri ločene regionalne sporazume pod skupnim okriljem (krovni del bi vseboval skupne vrednote, načela in interese, sodelovanje na mednarodnem prizorišču; regionalna partnerstva bi bila namenjena boljšemu prilagajanju posebnostim regije) (Evropska komisija 2016b).

Do zdaj je bil opravljen pregled strateških dokumentov EU do vprašanja Afrike kot celote. Afriški rog pa je postal »testni primer« za izvajanje strategije EU-Afrika, ko je Svet ministrov leta 2009 sprejel dokument »Politika EU na Afriškem rogu«. Dokument kot grožnje evropski varnosti opredeljuje migracije, terorizem in kriminalizacijo (vključno s piratstvom). Novembra 2012 je EU storila naslednji korak s sprejetjem regionalne strategije »Strateški okvir EU za Afriški rog« v okviru Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD). Leta 2011 pa je Svet ministrov sprejel tudi Strategijo za varnost in razvoj Sahela. Obstajajo očitne podobnosti med dojemanjem groženj v obeh regijah, na katere je vplival strah pred oblikovanjem terorističnega loka od Sahela do Somalije, ki izhaja iz zaveznitva med Al Kaido v islamskem Magrebu, Boko Haram in Al-Shabaab. Strategija Sahela za svoj cilj jasno določaboljšanje varnosti in razvoj Sahela, ki ima očitno in neposreden vpliv na zaščito evropskih državljanov in na notranje varnostne razmere v EU. Kot eno od štirih področij delovanja strategija izpostavlja boj proti nasilnemu ekstremizmu in radikalizmu (Olsen 2014, 227–228).

Strategija za varnost in razvoj Sahela se osredotoča na tri države: Niger, Mali in Mavretanijo, vendar geografski pogoji – in s tem izzivi – vplivajo tudi na dele Burkina Fasa in Čada. Številni

izzivi vplivajo tudi na sosednje države, vključno z Alžirijo, Libijo, Marokom in celo Nigerijo, katerih sodelovanje je potrebno za njihov reševanje. Težave, s katerimi se srečuje Sahel, ne vplivajo le na lokalno prebivalstvo, temveč vse bolj neposredno vplivajo na interese evropskih državljanov (EEAS 2016).

Strategija za varnost in razvoj Sahela je bila aktualizirana junija 2016. Na devetih straneh predstavlja štiri ključne teme, in sicer:

- varnost in razvoj Sahela sta neločljivo povezana, pomoč sahelskim državam pri doseganju varnosti je bistvena za omogočanje rasti njihovih gospodarstev in zmanjšanje njihove revščine;
- doseči varnost in razvoj v Sahelu je mogoče le s tesnim regionalnim sodelovanjem. To je trenutno prešibko, EU pa ima vlogo pri njegovi podpori;
- vse države v regiji bodo imele korist od precejšnje krepitve zmogljivosti, tako na področjih osrednje dejavnosti vlad, vključno z zagotavljanjem varnosti in razvojnega sodelovanja;
- EU ima zato pomembno vlogo tako pri spodbujanju gospodarskega razvoja za prebivalce Sahela kot pri pomoči doseganja varnejšega okolja, v katerem se lahko izvaja, in v katerem so zaščiteni tudi interesi državljanov EU (EEAS 2017a).

Pred tem pa je Svet EU aprila 2015 sprejel Regionalni akcijski načrt za Sahel 2015–2020 (*Sahel Regional Action Plan 2015–2020*), ki določa splošni okvir za izvajanje strategije EU za varnost in razvoj Sahela. EU s tem načrtom želi podpreti vzdržljiv in vključen politični in družbeno-gospodarski razvoj, krepiti človekove pravice, demokratično upravljanje in vladavino prava ter odpornost v regiji Sahel kot odziv na tamkajšnjo večrazsežnostno krizo. Krepitev varnosti v regiji s pomočjo boja proti terorizmu, nedovoljeni trgovini, radikalizaciji in nasilnemu ekstremizmu ostaja ključni cilj EU. EU znotraj celovitega pristopa, vključno s prispevkom institucij EU, posebnega predstavnika EU za Sahel in držav članic EU, ponovno poudarja svojo zavezanost podpori regionalnih in državnih pobud znotraj akcijskega načrta z uporabo vseh ustreznih instrumentov, zlasti regionalnih in nacionalnih okvirnih programov v Evropskem razvojnem skladu, pa tudi programov držav članic, vključno z misijami SVOP EUTM Mali, EUCAP Sahel Niger in EUCAP Sahel Mali in instrumenti, ki prispevajo k stabilnosti in miru (Svet EU 2015).

Prvotni strateški cilj strategije EU Sahel, ki poudarja razvojno-varnostno povezavo in štiri stebre za njeno izvajanje, je v celoti relevanten in zagotavlja celovit okvir za ukrepanje EU v Sahelu. Akcijski načrt zagotavlja trdno podlago za uresničevanje ciljev strategije in krepitev osredotočenosti EU na štiri področja, ki so zelo pomembna za stabilizacijo regije, in sicer:

preprečevanje in boj proti radikalizaciji; ustvarjanje ustreznih pogojev za mlade; migracije, mobilnost in upravljanje mejne problematike; boj proti nezakoniti trgovini in mednarodnemu organiziranemu kriminalu. EU zlasti poudarja pomen spodbujanja tesnejših sinergij med državami v regiji ter med Sahelom in sosednjimi državami. To je treba storiti v okviru veljavnih mehanizmov in dialogov, kot so procesi Rabata in Kartuma pri migracijah in razvoju (Svet EU 2015).

EU se je v nadaljevanju posvetila regijskim načrtom, med drugim je sprejela Regijski indikativni program (RIP) za Centralno Afriko, ki obsega odnose s tremi regionalnimi organizacijami: Centralnoafriška ekonomska in monetarna skupnost, Ekonomska skupnost držav Centralne Afrike in Ekonomska skupnost držav ob velikem jezeru.²³ Prva prioriteta političnega dialoga regije in EU je vprašanje miru in varnosti.²⁴ Pogajanja o gospodarskem partnerstvu (*Economic Partnership Agreement*) je do zdaj končal samo Kamerun (l. 2014).²⁵ Naslednji dokument v odnosih EU-Centralna Afrika je Trajnostno upravljanje zaščitenih območij in gozdov, ki ščiti gozdove v boju proti podnebnim spremembam (EEAS 2016).

V okviru desetega EDF (za obdobje 2008–2013) Regionalni strateški program in Regijski indikativni program za Centralno Afriko namenjata 165 milijonov evrov. Program se je osredotočil predvsem na tri področja: gospodarsko in trgovinsko povezovanje ter spremljevalne ukrepe Sporazum o gospodarskem partnerstvu (namenjenih 97 milijonov evrov); upravljanje obnovljivih naravnih virov (30 milijonov evrov); politična integracija (15 milijonov evrov) (EEAS 2012).

Po letu 2005 je postajal pristop EU do Čada bolj političen. Prvi znak tega razvoja je NIP (National Indicative Programmes), ki med drugim določa proračun EU za Čad (Orbie in Biondo 2015, 252).

4.2 Strateška partnerstva

Globalna strategija EU določa, da bo EU vzpostavljala partnerske stike tako z državami, mednarodnimi in regionalnimi organizacijami kot tudi z zasebnim sektorjem in civilno družbo. Kot ključno partnerstvo je opredeljeno sodelovanje z ZN in Natom. Preostali v strategiji opredeljeni partnerji so: ZDA, regionalne organizacije, ključni nedržavni akterji, predvsem zagovorniki človekovih pravic v civilni družbi (Evropska unija 2016). EU sodeluje v številnih programih in konferencah ZN (Program ZN za razvoj, Konferenca ZN za trgovino in razvoj, Urad visokega komisarja ZN za človekove pravice, Svet ZN za človekove pravice) kot opazovalka,

---

²³ Čad je član Centralno Afriške ekonomske in monetarne skupnosti in Ekonomske skupnosti držav Centralne Afrike.

²⁴ Npr. vzpostavitev Afriške arhitekture za mir in varnost (African Peace and Security Architecture), vprašanje varnosti in razvoja v Gvinejskem zalivu, misija Ekonomske skupnosti držav Centralne Afrike v Centralno afriški republiki (financirana iz Sklada za afriški mir – African Peace Facility).

²⁵ Sporazum zagotavlja: brezcarinski, brezkvotni dostop do trga EU za vse kamerunske proizvode ter postopno odpravo carin in kvot v 15 letih na 80 % evropskega izvoza v Kamerun.

čepprav prispeva precejšnja finančna sredstva in ima velike politične interese. Zato mora za dosego svojih interesov EU uskladiti in usmeriti države članice že pred napovedanimi sejami (Evropski parlament 2011).

EU si prizadeva za vzpostavitev novega institucionalnega ravnovesja med vse večjo vlogo skupin G-8, G-20, ZN in njihovimi agencijami ter tudi mednarodnimi finančnimi institucijami. Željeno stanje je, da ZN ohranijo osrednjo vlogo legitimnega organa za svetovno ukrepanje, skupini G-8 in G-20 pa prevzameta vlogo foruma za opredelitev svetovnih odzivov (EU vidi svojo vlogo za izboljšanje svetovnega upravljanja v skupinah G). EU se zavzema tudi za spremembo strukture članstva Generalne skupščine ZN, kjer naj bi regionalne organizacije s pridobitvijo statusa pravne osebe v Generalne skupščine ZN pridobile status okrepljenega opazovalca (Evropski parlament 2011).

EU ima razvita strateška sodelovanja s temi mednarodnimi finančnimi institucijami: Mednarodnim denarnim skladom, Svetovno banko in glavnimi večstranskimi razvojnimi bankami (Azijsko razvojno banko, Medameriško razvojno banko in Afriško razvojno banko), Banko za mednarodne poravnave (Evropski parlament 2011).

NATO in EU imata 22 skupnih članic in sklenjen sporazum Berlin Plus. Med njima je razvito stalno strateško sodelovanje, kar potrjujeta tudi Lizbonski vrh 2010 in Varšavski vrh 2016. Na področju sodelovanja z varnostnimi organizacijami ima EU razvito tudi sodelovanje z OVSE (MZZ b. d.). Od leta 2007 je EU okrepila svoje sodelovanje pri kriznem upravljanju v območju, ki se razteza od Sahela do Afriškega roga. Vpletenost v Somaliji obsega veliko finančno in logistično podporo AMISOM, uvajanje številnih pomorskih plovil v sile ATALANTA in EUTM Somalija. Od leta 2012 je EU okrepila sodelovanje pri zagotavljanju varnosti v Maliju in Sahelu na splošno (Olsen 2014).

Čepprav so v zadnjih petnajstih letih afriške regionalne organizacije vedno bolj vključene v MOM in so ustanovile Afriško strukturo za mir in varnost (APSA), so bili privilegiji EU na področju mirovništva razviti v sodelovanju z ZN in ne z Afriško unijo (AU). Presenetljivo je dejstvo, da ne obstaja skupna izjava AU-EU, vezana na MOM v Afriki, kljub dejstvu, da je bila velika večina MOM EU razporejena na afriško celino in da je sprejeto strateško partnerstvo med njima. Leta 2003 sta se EU in ZN prvič dogovorila o skupni izjavi o sodelovanju ZN-EU pri kriznem upravljanju. Medtem ko EU prevzema bolj opredeljene naloge, dolgoročne in celovite mednarodne operacije in misije običajno prevzemajo ZN (Brosig 2014, 83). Izjema je MOM proti piratom

ATALANTA, v kateri osrednjo vlogo prevzema EU (usklajevanje nacionalnih in mornaric Nata pri delovanju na bojišču) s podporo MOM Afriške unije – AMISOM (Evropski parlament 2011).

Tesno sodelovanje na področju boja proti terorizmu je osvežen operativni odnos med ZDA in Francijo, ki je ustvarilo ta odnos močnejši, kot je kdaj bil. Obstajajo očitne podobnosti med dojemanjem ameriških, francoskih in evropskih oblikovalcev politike o razmerah od zahodne Afrike do Afriškega roga. Washington, Pariz in tudi Bruselj dojemajo nestabilnost in radikalni islamizem kot morebitno nevarnost za njihovo nacionalno varnost (Olsen 2014).

Leta 2002 ustanovljena AU, krepitev afriških regionalnih gospodarskih skupnosti, Novo partnerstvo za afriški razvoj, demokratično upravljanje (mehanizem afriškega vzajemnega pregledovanja) in strateški načrt Afriške unije (2004–2007) pomenijo temeljno spremembo afriške samopodobe. Afrika je sprejela aktivno vlogo pri reševanju pomembnih svetovnih vprašanj (varnost preskrbe s hrano, prilagajanje spreminjajočemu se gospodarskemu okolju, energija in podnebne spremembe), predvsem pa se je odločila za prevzemanje večje odgovornosti pri lastnem razvoju in iskanju rešitev za svoje težave. Afrika je vzpostavila mrežo partnerstev, med drugim tudi s Kitajsko²⁶ (Komisija evropskih skupnosti 2008). EU pa je dokazala svojo sposobnost z vzpostavitvijo tristranskega dialoga med EU, Kitajsko in Afriko (Evropski univerzitetni inštitut 2009). Cilji tega dialoga so strnjeni v štirih točkah: (1) zagotoviti mir in varnost v Afriki (v sodelovanju z AU in ZN); (2) podpora afriški infrastrukturi (multimodalni prometni koridorji, telekomunikacije, energija, sektorski pristopi); (3) trajnostno gospodarjenje z okoljem in naravnimi viri kot ključno za trajnostno rast, boj proti podnebnim spremembam in skupne trgovinske interese; (4) kmetijstvo in varnost preskrbe s hrano (Komisija evropskih skupnosti 2008).

4.3 Praksa Evropske unije pri preprečevanju konfliktov v Afriki

Po vzpostavitvi MOM EU v Afriki je EU razvila najbolj vidno razpoložljivo sredstvo, tako imenovane srednje bojne skupine za hitro posredovanje (1500–2500 pripadnikov). Te so sposobne hitre premestitve na ozemlja zunaj Evrope. Čeprav so polno operativne od leta 2007, do sedaj niso

---

²⁶ »Trgovina med Kitajsko in Afriko se je od leta 2000 močno povečala, število kitajskih naložb v Afriki je strmo naraslo in Kitajska daje afriškim državam vse več možnosti za razvojno sodelovanje. To vključuje tudi njene izkušnje z zmanjševanjem revščine. Novi pristop glede Afrike je bil določen leta 2006, ko je Kitajska predstavila Belo knjigo o svoji politiki za Afriko, ki se osredotoča na spodbujanje miru in stabilnosti, razvoj in skupno blaginjo. Kitajska uradna razvojna politika vključuje prizadevanje za sodelovanje s poudarkom na suverenosti, solidarnosti, miru in razvoju brez vmešavanja v notranje zadeve in v obojestransko korist kot glavnimi načeli. Trgovina, naložbe, projekti za ključno infrastrukturo in usposabljanje na Kitajskem (študentske štipendije) so glavno orodje, ki je podprto predvsem s posojili in transakcijami v naravi. Kitajska in Afrika sta na srečanju na vrhu v Pekingu novembra 2006 potrdili novo strateško partnerstvo v okviru, ki ga je zagotovil forum o sodelovanju med Kitajsko in Afriko (FOCAC).« (Komisija evropskih skupnosti 2008)

bile uporabljene, temveč EU še vedno zagotavlja kader za MOM preko nacionalnih soglasij. Naslednji pomanjkljivosti sta pomanjkanje ključnih zmogljivosti (strateškega zračnega transporta) in velika zamuda pri uvajanju MOM (šest mesecev v primeru EUFOR Tchad/RCA), kar povečuje zaskrbljenost glede sposobnosti uresničevanja koncepta (Brosig 2014, 83).

Čeravno bojne skupine niso bile razporejene, je EU v Afriki od leta 2003 začela 18. MOM. To nujno zahteva visoko stopnjo interoperabilnosti med evropskimi enotami. EU je zagotovo najboljša institucija v kateri se evropske države ukvarjajo z ohranjanjem miru v Afriki. Dejansko evropske države dajejo majhen prispevek k MOM ZN. Septembra 2012 so evropske države (vključno z nečlanicam EU) prispevale manj kot 5 % (4607 od 97199) vojakov. Vsaka od držav, kot so Bangladeš, Etiopija, Indija, Nepal, Nigerija in Pakistan²⁷ je prispevala več vojakov kot EU. Tako je val v MOM EU v Afriki nekoliko tudi posledica umika evropskih držav iz MOM ZN (Brosig 2014, 83).

Tabela 4.1 prikazuje vse mednarodne operacije in misije EU v Afriki. Večina teh je manjšega obsega, osredotočena na omejeno število političnih ciljev, kratkoročno usmerjena in delujejo na omejenem geografskem prostoru. Polovica mirovnih MOM EU deluje z manj kot 100 zaposlenih in le v treh je delovalo več kot 1000 pripadnikov. Večina MOM je bila razporejena v sodelovanju z ZN. V takih primerih je EU delovala bodisi kot premostitvena institucija, ki pripravlja teren za ZN (na primer v Čadu/CAR) bodisi kot popolnjevalec funkcionalnih vrzeli (na primer v Demokratični republiki Kongo; kjer je opravila strokovno podporo pri volitvah ali reformo policije). Dejansko je EU dala enak poudarek vojaškim kot civilnim MOM. Vendar pa so velike vojaške misije izjema v delovanju EU in običajno ne spadajo neposredno pod rubriko ohranjanja miru (na primer MOM Atalanta v Somaliji). V povprečju je očitno, da EU v prvi vrsti zagotavlja paketno podporo trenutnim MOM pod vodstvom ZN. Čeprav tudi afriške regionalne organizacije (ECOWAS, AU) povečujejo uvajanje MOM, EU ne sodeluje s sočasnim razporejanjem z afriškimi mednarodnimi organizacijami. Večina MOM sledi pristopu vzpostavitve zmogljivosti, mentoriranju pri usposabljanju varnostnega sektorja in je ciljno usmerjena na policijo, vojsko in mornarico (Brosig 2014, 84–85).

Tabela 4.1: MOM EU v Afriki

MOM	TRAJANJE	OBSEG	OKVIR
ARTEMIS/DR Kongo	12. 6. –1. 9. 2003	1400, vojaška	Stabilizacija razmer za varovanje in izboljšanje humanitarnih razmer v Bunii

²⁷ Te države niso prispevale tako številčnih misij zaradi svojih zunanjih politik ali strateških ciljev v Afriki, temveč zaradi finančnih ugodnosti tako države kot vojakov ali civilnih strokovnjakov (op. a.).

EU Support to AMIS	1. 7. 2005–31. 12. 2007	50, civilno/vojaška	Podporna MOM načrtovanja in tehnične pomoči; vojaških opazovalcev; opreme
EUSEC RD Kongo	Od junija 2005–še poteka	93, civilna	Reforma varnostnega sektorja (vojska)
EUPOL Kinshasa DR Kongo	12. 4. 2005–junij 2007	31, civilna	Reforma in usposabljanje varnostnega sektorja (policije)
EUFOR RD Kongo	julij–november 2006	2000, vojaška	Podpora MONUC pri volitvah v Demokratični republiki Kongo
EUPOL RD Kongo	1. 7. 2007–30. 9. 2014	57, civilna	Reforma varnostnega sektorja (policija) in pravosodja
EUFOR Tchad/RCA	28. 1. 2008–15. 3. 2009	3700, vojaška	Vojaško premostitvena MOM za ZN
EUNAFOR ATALANTA Somalija	december 2008–še poteka	800, vojaška	Proti piratski MOM ob Somaljski obali
EU SSR Guinea Bissau	1. 7. 2008–30. 9. 2010	24, civilna	Reforma varnostnega sektorja (vojska in policija)
EUTM Somalia	10. 4. 2010–še poteka	186, vojaška	Mentoriranje in svetovanje ljudski armadi in MO, s poudarkom na usposabljanju podčastnikov
EUA VSEC Južni Sudan	18. 6. 2012–17. 1. 2014	49, civilna	Varnost na letališču Juba/pomoč ministrstvu za promet
EUCAP NESTOR Somalija	julij 2012–še poteka	48, civilna	Reorganizacija institucij varnostnega sektorja in zakonodaje za izboljšanje pomorske varnosti
EUCAP SAHEL Niger	avgust 2012–še poteka	105, civilna	Svetovanje in usposabljanje varnostnih institucij za boj proti terorizmu, organiziranemu kriminalu in nezakonitim migracijam
EUTM Mali	17. 1. 2013–še poteka	571, vojaška	Usposabljanje, svetovanje vojski; izboljšanje vojaške zmogljivosti za popolno ozemeljsko celovitosti pod civilno oblastjo
EUBAM Libija	22. 5. 2013–še poteka	21, civilna	Reforma varnostnega sektorja na področju policije in kazenskega pravosodja (boj proti terorizmu, upravljanje meja, preprečevanje nezakonitih migracij, vzpostavitev celotnega varnostnega sektorja)
EUFOR CAR	januar 2014–15. 3. 2015	700, vojaška	Stabilizacija regije po notranjih spopadih/letališče Bangui
EUCAP SAHEL Mali	2014–še poteka	128, civilna	Upravljanje človeških virov, boj proti terorizmu in organiziranemu kriminalu, upravljanje meja z usposabljanjem in strateško svetovanje ravni
EUTM CAR	2016–še poteka	145, vojaška	Celovit pristop k reformi varnostnega sektorja

Vir: Brosig (2014, 84).

Ciljni ali nišni pristop ima številne prednosti za evropske države. Prispevek EU k MOM ohranja jedrnat, nadzorovan in obvladljiv. Države EU so se v veliki meri odpovedale sodelovanju v MOM ZN in so se odločile za delovanje prek EU, v kateri je nadzor oblikovanja mandata in s tem sposobnost oblikovanja MOM na strani držav članic, medtem ko je ta proces v okviru ZN precej

bolj zapleten. Strog politični nadzor mirovnih MOM in virov, očitno predstavlja pomembno spodbudo za dajanje virov prek EU in ne prek ZN (Brosig 2014, 85).

Kljub močni medorganizacijski dinamiki v MOM EU vloge držav članice pri oblikovanju zunanje politike EU ne smemo podcenjevati. V tem trenutku se zdi največja težava v smislu MOM EU odsotnost široke podpore držav članic. Razen Francije ni veliko pravega zanimanja za delovanje v Afriki. To postane najbolj očitno v zadnjem času, v katerem so bile MOM v Maliju, Nigru, Libiji in CAR začete na pobudo Francije, druge članice pa so se obotavljale s privolitvijo, včasih so celo nasprotovale. Jasno je, da se viri EU v smislu ohranjanja miru lahko ponudijo samo s privolitvijo držav članic (Brosig 2014, 84).

Medtem ko je EU v zadnjih desetih letih največ prispevala v obliki nižnih zmogljivosti je bil pred kratkim jasno izražen interes po razvoju bolj medsebojno usklajenih pristopov. Trenutno EU in ZN sodelujeta v operacionalizaciji akcijskega načrta usmerjanja podpore EU za MOM ZN (na podlagi skupni izjavi EU/ZN o sodelovanju pri kriznem upravljanju). Leta 2011 je EU sprejela dokument Ukrepi za okrepitev podpore EU, v okviru SVOP, za MOM ZN. Ta spodbuja idejo o »dejanski operativni koristi na terenu« in načelo komplementarnosti ter primerjalne prednosti. Med drugim poziva k pravno zavezujočemu instrumentu med EU in ZN, ki bi jasno določal pogoje vzajemne uporabe zmogljivosti. Junija 2012 je bil na ravni sekretariata sprejet Akcijski načrt EU-ZN za ohranjanje miru namenjen kombiniranju sredstev iz obeh organizacij v vseh bistvenih fazah MOM, od usposabljanja in pred-napotitve do učenja iz izkušenj. Cilj načrta je bil ustvariti sistem med seboj zamenljivih uporabnih zmogljivosti, za povečanje uporabnosti posameznih sredstev, po načelu učinkovitega in dopolnilnega združevanja virov, ki temelji na posedovanih specialnih zmogljivostih EU. Dejansko se je nišni pristop združil s funkcionalno razumljeno izmenjavo virov (Brosig 2014, 85–86).

Za preprečevanje konfliktov je zelo pomembna mirovna pomoč, zato je EU z AU vzpostavila tudi najmočnejši mehanizem – mirovno pomoč za Afriko. Ta je bila vzpostavljen leta 2003 iz Evropskega razvojnega sklada (ERS), ki ga financirajo države članice. Pravna podlaga za pomoč velja Sporazum iz Cotonouja, neposredni upravičenci do podpore so Afriška unija in afriške regionalne gospodarske skupnosti ter regionalni mehanizmi. Od leta 2004 je EU namenila za pomoč več kot 2,2 milijarde evrov. Mirovna pomoč za Afriko je od leta 2004 prejela že več kot 2,2 milijarde evrov podpore iz EU. Področje uporabe mehanizma je razdeljeno v podporo miru (kot ključna naloga je uspešno podprla MOM v Srednjeafriški republiki, Sudanu, Južnem Sudanu, Maliju, Somaliji, na območju jezera Čad in na Komorih); krepitev zmogljivosti (od l. 2007, z

namenom izboljšati zmogljivost in učinkovitost AU in Regionalne gospodarske skupnosti pri MOM v podporo miru, vse skupaj z dolgoročnim ciljem omogočiti afriškim institucijam samostojno zagotavljanje miru in varnosti) in hitro odzivanje (za prve faze ukrepov za preprečevanje, obvladovanje in reševanje kriz) (Evropski parlament 2016).

5 ČAD: POLITIČNE IN VARNOSTNE ZNAČILNOSTI

Republika Čad je celinska država v severni Centralni Afriki s površino: 1,284.634 km² (21. največja država na svetu). Je krhka država, za katero so značilni strukturna revščina, omejen dostop do pitne vode in zdravstvenega varstva, neustrezna prehrana in nizka stopnja precepljenosti. Več kot 67 % prebivalstva živi v največji revščini. Ponavljajoče se podnebne in okoljske katastrofe (poplave, suše, škodljivci itn.) še povečujejo ranljivosti ljudi (Evropska komisija 2017b).

Republika Čad je po ustavni ureditvi²⁸ predsedniška republika, razdeljena na 23 regij, ki jih vodijo guvernerji, te pa imenuje predsednik. Ustava predvideva decentralizacijo oblasti, da bi imele lokalne skupnosti večji vpliv in vidnejšo vlogo pri lastnem razvoju. Splošno volilno pravico imajo vsi državljani starejši od 18 let. Pravni sistem temelji na francoskem civilnem pravu in čadskem običajnem pravu (CIA 2017).

Predsednik je izvoljen na neposrednih volitvah za petletni mandat (brez omejitve zaporednih mandatov). Predsednik države imenuje predsednika vlade in njegov kabinet (na predlog predsednika vlade), velik vpliv ima tudi na imenovanje sodnikov, generalov, lokalnih voditeljev in predsednikov paradržavnih podjetij. Zakonodajno telo v državi predstavlja državni zbor s 188 poslanci, ki so izvoljeni za štiri leta (CIA 2017).

Čad ima 11,852.462 prebivalcev,²⁹ ki pa so zelo redko poseljeni, zlasti na puščavskem severu države. Na drugi strani, na jugu, skoraj polovica prebivalstva Čada živi na petini celotnega ozemlja. Kljub začetku proizvodnje nafte v letu 2003 40 % prebivalcev Čada živi pod pragom revščine. Število prebivalstva strmo narašča (izredno visoka stopnja rodnosti), več kot 65 % prebivalstva je mlajšega od 25 let, in to kljub visoki stopnji umrljivosti (pričakovana življenjska doba je 50,2 leti). Med glavnimi dejavniki tveganja so revščina, anemija, podeželsko bivališče, visoka rodnost, slaba izobrazba in pomanjkanje dostopa do načrtovanja družine in porodniške oskrbe. Revni, neizobraženi mladostniki, ki živijo na podeželju, so najbolj prizadeti. Poleg tega na umrljivost vpliva slaba zdravstvena oskrba (predvsem preventiva), zato je veliko žrtev zaradi

²⁸ Zadnja ustava je bila sprejeta leta 1996 in amandmirana 2005 (CIA 2017).

²⁹ Glede na število prebivalcev je 77. največja država na svetu (CIA 2017).

aidsa, hepatitisa, tifusa, malarije, mrzlice denga, meningokoknega meningitisa in stekline (CIA 2017).

Več kot 317.000 beguncev iz Sudana, skoraj 73.000 iz CAR in 7850 beguncev iz Nigerije obremenjujejo skromni proračun Čada in ustvarjajo napetosti v čadski skupnosti. Poleg beguncev položaj zapleta še 127.000 razseljenih oseb v vzhodnem delu države (CIA 2017).

Čad se uvršča na 129. mesto med državami po bruto družbenem proizvodu³⁰ in na 196. mesto po bruto družbenem proizvodu na prebivalca.³¹ Glede na indeks človekovega razvoja je na 186. mestu od 188 držav.³² (United nations development programme 2017). Nafta in kmetijstvo sta stebra čadskega gospodarstva. Nafta zagotavlja približno 60 % izvoznih prihodkov, medtem ko bombaž, živinoreja in arabski kavčuk predstavljajo večinske izvozne izdelke v preostalem izvozu. Storitveni sektor prispeva približno tretjino bruto družbenem proizvoda in privablja tuje investicije (telekomunikacije, bančništvo). Večina prebivalstva se še vedno ukvarja s poljedelstvom in živinorejo (80 % delovne sile) (CIA 2017).

5.1 Zgodovinski vzroki za začetek državljsanske vojne

Zgodovinski vzroki za nastanek spopadov so:

- a) Kolonializem je v Afriki ustvaril države, ne da bi upošteval tradicionalna razmerja med prebivalci celine.
- b) V Čadu so francozi načrtali popolnoma nova razmerja med narodi na tem ozemlju; ker so bili severni prebivalci države uporniški, so južni narodi dobili prevladujočo vlogo. Pred kolonizacijo so na temu območju dominirali narodi »centralnega Čada«.
- c) Identifikacija z islamom je pomenila zadosten razlog za politično in ekonomsko diskriminacijo.
- d) Neodvisnost je radikalno spremenila naravo odnosov moči med severom in jugom, ni pa odpravila ključnih vzrokov neenakosti med etničnimi skupinami (Lemarchand 1980, 468–469).
- e) Handy (2007, 2) zavrača tezo o dihotomiji med arabiziranim severom in nearabskim jugom z argumentom, da 33 % prebivalcev živi v centralnem delu Čada. Torej je dihotomija sever/jug poenostavljanje, ki ne kaže kompleksne fragmentacije etničnih skupin v Čadu.

---

³⁰ Proračun za leto 2016 je znašal 30,59 milijarde dolarjev (CIA 2017).

³¹ Leta 2016 je BDP/prebivalca znašal 2600 dolarjev (CIA 2017).

³² Na zadnji treh mestih so Čad, Niger in CAR, kar kaže revščino celotne centralne Afrike (United nations development programme 2017).

- f) Lokalni spori so predstavljali osnovo za frakcionizem, ki je bil močnejši od kolektivne identitete Čada (Lemarchand 1986, 32–33).
- g) Frakcionizem so spodbujali tudi zunanji akterji (predvsem Francija in Libija), ker so tako iskali uresničitev svojih ciljev.³³
- h) Odnos med središčem in periferijo: državni aparat je vedno zanemarjal obmejna območja države, tako v kolonialnem kot v postkolonialnem času (Decalo 1980, 30–31).
- i) Čad predstavlja klasični primer države, kjer je sila postala norma v političnem procesu³⁴ (Charlton in May 1989, 18).
- j) Vpliv militarizma na politiko (nasilje) je obravnavan kot legitimni način izražanja nasprotujočih si interesov³⁵ (ICG 2009, 4).
- k) Čeprav je Débyjev režim v letih od 1990 do 2002 deloval v razmerah relativne stabilnosti, izrazitejši zunanji podpori in z rastjo finančnih prihodkov, mu ni uspelo združiti različnih ljudstev znotraj Čada ter reformirati političnih in socialnih institucij (ICG 2008, 2).
- l) Prihod Débyja na oblast, njegova ponovna izvolitev in sprejetje večstrankarskega sistema pomenijo le, da je oblast prevzel nov klan, lačen državnega premoženja³⁶ (Transparency International 2008).

5.2 Varnostni položaj v Čadu leta 2005

Povod konflikta je bila odločitev predsednika Débyja, iz leta 2004, da s spremembo ustave doseže možnost večkratne izvolitve na predsedniško dolžnost. Ta odločitev (predstavlja monopolizacijo lastništva nad viri oblasti in še večjo militarizacijo političnih udeležencev) povzroči, da novembra 2005 vlado zapustijo nekateri njegovi najožji sodelavci in člani družine, med katerimi sta bila tudi nečaka Timane in Tom Erdimi, ki sta se tudi pridružila uporniškim skupinam in s tem prikazala

---

³³ Odnos do Francije (v času Tombalbaya) je vnesel spor v vrste vladajoče koalicije; iz najožjega kroga predsednikovih sodelavcev je kar nekaj civilistov in vojakov prestopilo k upornikom oziroma opozicijskim frakcijam. Libija je predvsem vplivala na voditelje uporniških skupin. Praktično vsaka frakcija do leta 1990 je prejela pomoč Libije.

³⁴ Propad moči centralne oblasti povzroči razvoj regionalizma. Voditelji frakcij ob poskusu širitve svoje podpore baze naletijo na sosednjega voditelja, kar vodi v medsebojne spopade. Značilno za voditelje frakcij je, da imajo pod nadzorom svoje oborožene sile in del teritorija znotraj države. Zaveznitva med frakcijami se hitro spreminjajo in so odvisna od kratkoročnih koristi voditeljev (Charlton in May 1989, 18).

³⁵ Najvidnejša posledica tega je, da so vse generacije znotraj etničnih skupin vključene v usposabljanje bojnikov. Kmetje in živinorejci se rekrutirajo prostovoljno ali prisilno, bodisi v čadsko vojsko bodisi v uporniško skupino. Fluidna narava prehodov med vojaškim in civilnim življenjem spodbuja distribucijo orožja med civilnim prebivalstvom. Nošnja orožja je postala del vsakdanjosti. Razen prvega predsednika so vsi naslednji prišli na oblast z nasilnimi sredstvi. Oblast obdržijo s sklepanjem šibkih zaveznitv. (ICG 2009a, 4).

³⁶ Delitev preplačanih delovnih mest svojim podpornikom, družini in favoriziranje njegove etnične skupine Zagawa, predvsem pa naftni posli je prispevalo k temu da se je Čad uvrstil med 10 držav z najvišjo stopnjo korupcije v državi (Transparency International 2008). Nafta je postala sredstvo režima, s katerim je ta lahko okrepil svoje oborožene sile, nagradil svoje podpornike in začel pogajanja s posameznimi uporniški skupinami (Handy 2008, 5).

tanko linijo med oblastjo in uporništvom. S tem sta tudi izrazila odsotnost demokratičnih institucij in predstavila oborožen upor kot edini institut izražanja političnega nestrinjanja (Pawlitzky in Janszky 2008).

Poleg povoda je ostajalo še nekaj vzrokov za razbohotenje krize. Prvi je bil spopad politik Débyja in sudanskega predsednika Bashirja. Spor med Sudanom in Čadom ima korenine v meddržavnih mejah, določenih leta 1923, medtem ko so se obmejni prebivalci bolj poistovetili s svojimi etničnimi skupinami, ki jih je meja razdelila in so bile potem razdeljene med obe državi. Njun spor se je izražal z Bashirjevo podporo čadskim upornikom in Débyjevo podporo darfurskim upornikom (Tubiana 2008, 36–37).

Darfurski konflikt je imel še dve posledici, ki sta vplivali na konflikt v Čadu. Posledica razmer v Darfurju je bila množica sudanskih beguncev v vzhodnem Čadu. Po podatkih Urada ZN za koordinacijo humanitarnih zadev (2009, 6) jih je bilo marca 2009 312.000, ta številka predstavlja polovico prebivalcev vzhodnega Čada pred konfliktom. Z begunci so v Čad prišle tudi džandžavidske milice (ki so napadale tako begunce kot čadske vasi). Poleg tega je val beguncev zanetil tradicionalne konflikte (spori med agrarnimi in živinorejskimi skupinami – vezani predvsem na oskrbo z vodo), ki so jih prej uspešno reševali regionalni sultani. Naslednji nezanemarljiv vzrok je dolgotrajna suša (od 1980 do 1986), zaradi katere so se prebivalci s severa (iz Biltineuja in Ouaddaiuja) selili proti jugu v bolj rodovitno Dar Silo (ICG 2009, 12–13).

Leta 2005 so vsi vzroki krize kulminirali in 7. 12. 2005 so uporniki združeni v skupini SCUD (Platforma za spremembe, enotnost in demokracijo) napadli Gueredo (mesto ob sudanski meji) in ubili deset ljudi. Ta napad se šteje kot mejnik začetka oboroženega konflikta, označeval je začetek napadov upornikov iz Darfurja. Sledil je napad uporniškega gibanja RDL, ki je napadlo mesto Adre³⁷ (HRW 2006a, 5–6). Čadska nacionalna vojska je uspela napad upornikov odbiti in upornike pregnati čez sudansko mejo, ter na sudanski strani uničiti še nekaj uporniških postojank (Irinnews 2005). Sledila sta obtožba čadskega zunanjega ministra, da Sudan neposredno vojaško podpira čadske upornike, in poziv vsem čadskim državljanom k mobilizaciji in uporabi proti sudanski agresiji. Hkrati je čadska vlada okrepila podporo sudanskim upornikom. Sudan je podporo zanimal in poudarjal, da si ne želi zaostrovanja odnosov s Čadom (Tubiana 2008, 28). Številni avtorji (npr. Berg 2009; Pawlitzky in Janszky 2008; HIIK) ugotavljajo, da je konflikt v Čadu nadalje potekal

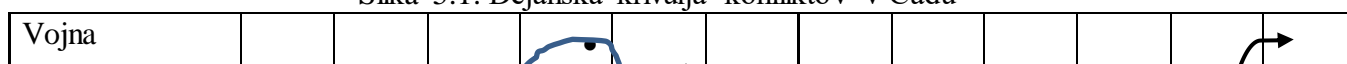
---

³⁷ Vlada je pred tem napadom upornikov odločila (zaradi številnih dezertacij – posledično oslABLJENO oboroženo silo), da bo zaščitila le večja mesta na vzhodu. Zato je pomaknila večji del svojih enot v notranjost države (sile je skoncentrirala v Abecheju in Adreju) na račun nezaščitenega obmejnega pasu. Torej je napadeno mesto predstavljalo strateško točko v čadski obrambi pred napadi uporniških skupin iz Sudana (HRW 2006a, 5–6).

na treh ravneh: regionalnem, državnem in lokalnem.³⁸ Kot je razvidno iz Priloge A in slike 5.1 je Heidelberški inštitut (HIIK) v svojih letnih poročilih samo konflikt med vlado in uporniški skupinami opredelil kot vojno, in sicer v letu 2008. Iz Priloge lahko še razberemo, da je kriza med vlado in uporniki trajala od leta 1990 do 2015 (z različnimi akterji in stopnjo intenzivnosti); da je kriza med Čadom in Sudanom trajala od 2003 do 2010, ter nikdar ni prerasla stopnje 3 – nasilne krize; da je kriza nizke intenzivnosti (samo leta 2008 doseže stopnjo 3 – nasilna kriza) med arabskimi in afriškimi etničnimi skupinami trajala od 2003 do 2011. Vsekakor se konflikti tudi prepletajo med seboj in so v soodvisnosti, vendar pa skupine, uporniki, frakcije in stranke očitno niso znali združiti moči v enotni boj proti vladi.

Pod pokroviteljstvom Moamerja Gadafija in AU sta Čad in Sudan 8. februarja 2006 v Tripoliju podpisala mirovni sporazum.³⁹ Ta je zavezal podpisnici k prepovedi podpiranja uporniških skupin, obenem je Gadafi pozval voditelja obeh držav, da nadaljujeta pogovore o rešitvi temeljnih vzrokov napetosti.⁴⁰ Na mini-vrhu so določili tudi način nadzora premirja (opazovalna skupina AU na desetih opazovalnih točkah ob meji). EU (niti njene članice) pri sporazumu ni sodelovala, ga pa je v izjavi za medije podprla in pozvala k ponovni vzpostavitvi zaupanja in sodelovanja med državama. Sporazum je že po dveh mesecih propadel, ker k pogajanjem in podpisu sporazuma niso bile povabljene tudi uporniške skupine, ki so sporazum zavračale že na dan podpisa. Po nadaljnjih spopadih so pobudo reševanja spora prevzeli ZN (Tubiana 2008, 29–31).

Slika 5.1: Dejanska krivulja konfliktov v Čadu

³⁸ Na regionalni ravni je potekal posredniški konflikt odnosov med Sudanom in Čadom, tako da sta državi podpirali uporniške skupine prek zagotavljanja zatočišč, materialnih in finančnih sredstev. Sudan je imel s podporo čadskim uporniškim skupinam cilj strmoglaviti Débyjev režim (Tubiana 2008). Jalovi poskusi obeh držav po vzpostavitvi uspešne uporniške koalicije so samo dodatno spodbudili širjenje števila uporniških skupin, ki so postale vse bolj lokalno usmerjene in razdeljene po etnični pripadnosti. Poleg tega se iz Darfurja v Čadu vdiral Džandžavidi, katerih namen je bil plenjenje – ekonomske koristi. Z napadi na čadske vasi so se začele oblikovati samoobrambne milice lokalnega prebivalstva. V nadaljevanju pa so te lokalne milice začele napade na arabske etnične skupine. To sovpadanje konfliktov v Sudanu in Čadu lahko razumemo v kontekstu regionalnih varnostnih kompleksov, takšni regionalni konflikti predstavljajo nov tip vojne, ki ga moramo ločiti od konceptov, kot so notranji konflikt, državljanska vojna in »nove vojne« (Hentz 2007).

Na državni ravni je potekal konflikt med vlado predsednika Débyja in številnimi uporniški skupinami. Na lokalni ravni lahko govorimo o etničnem konfliktu, ki je nastal zaradi pomanjkanja naravnih virov (še posebej po prihodu številnih beguncev), napadov Džandžavidov in izkoriščanj nasprotij s strani vlade in upornikov. Etnični konflikti ne izhajajo toliko iz zgodovinskega sovraštva kot iz strahu pred prihodnostjo (Rothchild v Ramsbotham 2008, 93).

³⁹ Sporazum je bil dosežen po minivrhu v Tripoliju v Libiji, ki ga je gostil libijski vodja Momer Gadafi. Podpisu sporazuma so prisostvovali tedanji predsednik AU in predsednik Konga Denis Sassou-Nguesso, nigerijski predsednik Olusegun Obasanjo, predsednik Srednjeafriške republike François Bozizé, predsednica komisije AU Alpha Oumar Konaré in predsednik Burkina Fasa Blaise Compaoré, vrha se je udeležil tudi tedanji predsednik Skupnosti saheljsko-saharskih držav.

⁴⁰ Darfur je bil vzrok za napetost v odnosih med Sudanom in Čadom. Gadafi se je zavzemal, da bi AU sama brez posredovanja ZN rešila spor, katerega vzrok je bil Darfur.

Kriza		•	•					↑				
Nestabilni mir						↑			•	•	•	–
Stabilni mir	–				–							
Trajni mir						–	–	–				
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
												

Vir: lasten vir.

Na varnostni položaj in razvoj političnih dogodkov v Čadu so močno vplivali tudi zunanji akterji. Kar zadeva mednarodne interese, so vsi najpomembnejši igralci (Francija, ZDA, Kitajska) in tudi širša mednarodna skupnost, v prvi vrsti pa investorji podpirali vladajoči Débyjev režim (Juvan 2008, 10). Različni interesi teh akterjev so še dodatno spodbudili politično nestabilnost in nagnjenost različnih skupin k fragmentaciji in frakcionalizaciji.⁴¹

Če povzamemo položaj v letu 2007, bi bilo treba za zaustavitev nasilja v Čadu sočasno reševati štiri krize, ki so tesno povezane:

1. Darfurski konflikt je potekal med darfurskimi upornišskimi skupinami in sudansko vlado ter med etničnimi skupinami, naklonjenimi upori (predvsem ne-arabskim skupinam) in skupinami, naklonjenimi vladi (večina arabskega izvora).
2. Kronični konflikt, ki se je ponovno začel leta 2005, med čadsko vlado in politično opozicijo, ki se je reševal samo z orožjem. Ta kriza je temeljila na neuspehu demokratizacije v Čadu.
3. Nadomestna vojna (*proxy war*), v kateri sta se Čad in Sudan ukvarjala z upornišskimi skupinami in milicami.
4. Etnični konflikti v Čadu in v Darfurju med dolgoletnimi naseljenimi skupinami in priseljenci, ki nimajo tradicionalnih ozemeljskih pravic (Tubiana 2008, 57).

⁴¹ Po osamosvojitvi je Čad sklenil vojaški sporazum s svojim dotedanjim kolonialistom Francijo, v katerem je Franciji dodelil pravico, da v primeru notranjih zadev in na povabilo suverene in legitime čadske vlade lahko intervenira v Čadu in zavaruje čadsko suverenost in ozemeljsko celovitost. Francija je s privolitvijo čadskih oblasti ohranila stalno vojaško prisotnost v Čadu. Motivov Francije za intervencije v Čadu je bilo več: najpomembnejši, strateški motiv (Čad omogoča pokrivanje francoskih vojaških interesov v vseh bivših francoskih kolonijah), ekonomski motiv, dostop do nafte in prodaja orožja (Azevedo 1998, 143–144). Interesi Libije v Čadu so temeljili na: močnih etničnih vezeh med Arabci in Tubuji iz obmejnih regij obeh držav, religija, stoletja stare trgovske poti in arabska kultura (pomembna vez med obema državama). Libijski cilji v Čadu so bili: vzpostavitev islamske republike (ki bi ohranila tesne vezi z Libijo ali bi se z njo celo združila), ohranitev Aouzouja kot del libijskega teritorija (dežela, bogata z uranom in drugimi surovinami), pregnati Francoze iz regije in uporabiti Čad kot bazo za širitev libijskega vpliva v Centralni Afriki (Azevedo 1998, 144). Ameriški predsednik Reagan je za uničenje Sovjetske zveze nasprotoval tudi vsem njenim satelitom (torej tudi proti Libiji in Etiopiji). Nasprotovanje Libiji je bila vojaška in politična pomoč Čadu. Habre pa se je odkupil s podelitvijo koncesij za črpanje nafte izključno ameriškim družbam (Azevedo 1998, 152–155).

5.3 Vzroki migracij prebivalcev Sahela

Pogled Mbeki (2010) se nam kljub časovni oddaljenosti sedem let zdi še vedno relevanten za opis vzrokov migracij prebivalstva iz Sahela

- V zadnjih petdesetih letih sta se na afriški celini razpletli samo dve meddržavni vojni.⁴² V Evropi so bile meddržavne vojne pomemben dejavnik pri gradnji držav, saj so konflikti med državami, ki so ogrožali vse državljane (ne glede na raso, pleme, razred, versko pripadnost itn.), povzročili številne nenamerne posledice: (1) vladarjem so dali legitimnost (obravnavali so jih kot predstavnike vseh ljudi); (2) države so bile prisiljene postati bolj organizirane (opremiti svoje oborožene sile, obenem pa ohraniti ali celo povečati proizvodnjo); (3) meddržavne vojne so prispevale k zmanjšanju različnih oblik diskriminacije manjšin. Nasprotno pa so notranji konflikti v afriških državah, povzročili fragmentacijo družb, poslabšali že tako krhko pripadnost prebivalstva državi in njenim nadzornikom. Povzročali so tudi oslabitev držav, ne samo finančno temveč je običajno veliko njenih tehokratov ubitih ali izgnanih, mnoge institucije uničene – prežete s korupcijo in kadrovske popolnjene z nekvalificiranim osebjem.
- Države v Evropi so se stoletja razvijale, mnogo so tudi eksperimentirale, rezultat je Evropa sestavljena iz enoetničnih držav, ki jih upravlja strokovni razred uradnikov, za katere veljajo zapletena pravila in predpisi, namenjeni boju proti favoriziranju in drugim centrifugalnim silam. Ti zakoni so omogočili, da je državni mehanizem odprt in dostopen, zato mora delovati pravično in v interesu vseh članov družbe, pri čemer noben segment družbe ni izvzet iz položaja v državni mehanizaciji. Da je država ohranila legitimnost je morala spodbujati gospodarski razvoj, ki je privedel do stalno rastočega življenjskega standarda prebivalcev. V večini držav Sahela to ni tako.
- V Afriki velja splošno prepričanje, da je vzrok nerazvitih afriških držav brez domačih trgov v državno zaprtih trgih. Za izboljšanje situacije zagovarjajo odpravo trgovinskih ovir in kreiranje enotnega afriškega trga, kar bi privedlo do razvoja afriških podjetij, ki bi bila konkurenčna na svetovnih trgih. Vendar izkušnje Evrope kažejo, da je ta argument napačen (npr. relativno majhne evropske države, kot so Švedska, Švica, Nizozemska, Danska in Belgija, so razvile svetovna podjetja, preden je evropska integracija postala realnost).
- Pomemben kazalnik razvoja države je sposobnost ustvarjanja gospodarskega presežka in nato sposobnost usmeri ta presežek v produktivne naložbe in ne zgolj na zasebno porabo. Zaradi endemične nestabilnosti Afrike velik del presežka Sahela zapusti celino.⁴³

---

⁴² V sedemdesetih letih med Tanzanijo in Ugando ter med Etiopijo in Eritrejo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Mbeki 2010).

⁴³ Eden najbolj sramotnih, a nerazumljivih škandalov v Afriki je obseg, v katerem afriške elite izvažajo kapital s celine. Po podatkih ZN skoraj 40 % zasebnega bogastva Afrike ostane zunaj Afrike, v primerjavi s samo tremi odstotki

- Odliv kapitala je posledica pomanjkanja varnosti v Afriki. Drugi pomemben dejavnik negotovosti Afrike je beg možganov, kar spodkopava gospodarsko rast in otežuje razvoj.

6 ANALIZA PRISTOPA EVROPSKE UNIJE K PREPREČEVANJU KONFLIKTA V ČADU

»We should not ask what we can do for Africa. The right question to ask is: what can we do with Africa?« (EEAS 2015).

Kot smo v teoretičnem delu te naloge navedli že v poglavjih 3.3, 3.4 in 3.5, je EU odločilen korak na poti preprečevanja konfliktov storila v začetku tretjega tisočletja, ko je sprejela te dokumente: Skupno poročilo generalnega sekretarja/visokega predstavnika za SZVP in evropskega komisarja za zunanje odnose (november 2000); Sporočilo Evropske komisije o preprečevanju konfliktov (april 2001); Program EU za preprečevanje nasilnih konfliktov ali Göteborški program (junij 2001). Kot najpomembnejše mejnike smo opredelili sprejetje Evropske varnostne strategije (2003), Lizbonske pogodbe (decembra 2009) in Globalne strategije EU (2016).

V točki 4. te naloge smo poiskali strateške dokumente EU, ki so vezani na Afriko in Centralno Afriko (konvencije iz Loméja, sporazum iz Cotonouja, Strategija EU za Afriko, Skupna strategija EU-Afrika, Strategija za varnost in razvoj Sahela, Regijski indikativni program za Centralno Afriko, Trajnostno upravljanje zaščitenih območij in gozdov). Seveda lahko strategijo EU do Centralne Afrike in Čada razberemo tudi iz poročil, ki izhajajo iz naštetih dokumentov, iz formalnih in neformalnih stikov predstavnikov EU in Čada oziroma regionalnih povezav.

Iz pregleda strateških dokumentov je razvidna evolucija strateških dokumentov EU. Več kot očitno je, da je z razvojem EU in njenimi izkušnjami v vlogi varnostnega akterja naraščala tudi količina strateških dokumentov. Količina je prinesla tudi strategije do afriških regij (v našem primeru Sahela in Centralne Afrike), ter dvostranske sporazume EU z državami Centralne Afrike in diplomatske delegacije EU. Ob začetku konflikta v Čadu je EU v Afriki delovala skladno z Evropsko varnostno strategijo in Sporazumom iz Cotonouja. Nekateri kritiki strategiji očitajo pomanjkanje skupne strateške perspektive, drugi pa pozivajo k razvoju velike strategije (*grand strategy*) (Chappell in drugi 2016, 2). Te pripombe kažejo na preveliko posplošenost Evropske varnostne strategije. Poleg tega opazimo, da leta 2003 EU še ni dojemala Afrike kot resno

---

zasebnega premoženja v Južni Aziji in šestimi odstotki v vzhodni Aziji. Majhen gospodarski presežek, ki ostaja, gre za financiranje porabe elite in plačilo za vodenje v veliki meri neprilagojene države (Mbeki 2010).

grožnjo.⁴⁴ Odkar se je Evropi zgodil migrantski val, se je njeno interesno varnostno področje razširilo vse do Centralne Afrike.⁴⁵

6.1 Strategija pristopa Evropske unije k preprečevanju državljanske vojne v Čadu

Na strategijo EU imajo največji vpliv tri⁴⁶ članice, in sicer Velika Britanija, Nemčija in Francija. To je bilo zelo očitno izraženo leta 2008, ko je Francija med svojim predsedovanjem EU ponovno odprla vprašanje Evropske varnostne strategije. Njeni pobudi sta odločno nasprotovali Velika Britanija, ki ni želela razpravljati o Evropi, in Nemčija, ki ni želela razpravljati o Rusiji. Dejstvo je tudi, da so nacionalne strategije teh treh držav različne, torej bi usklajena evropska strategija povzročila neskladje med evropsko in nacionalnimi strategijami oziroma potrebo po spreminjanju nacionalne strategije. Seveda ne moremo vse odgovornosti naprtiti samo tem trem članicam, zelo pomembna so tudi med resorska in notranje resorska rivalstva, ker tudi sprejeta strategija ne zagotavlja njenega izvajanja (Chappell in drugi 2016, 181–182). Kakor koli, EU je z Globalno strategijo uspelo premagati te omenjene ovire in tudi sprejeti Strategijo za varnost in razvoj Sahela. EEAS je uspelo tudi, da so vse strategije med seboj usklajene (ne samo omenjene, temveč tudi preostale afriško regijske strategije, npr. tudi Strategija za Afriški rog) in vse jasno izražajo učinkovito večstranskost, ki je v zadnjih petih letih prerasla v celovit pristop (*comprehensive approach*). Medtem ko pri izvajanju strategije zaznavamo dva različna pristopa in med tem ko so v Afriškem rogu najprej pomagali Somaliji in nato širili to zdravo jedro v regijo, so se v Sahelu odločili za hkratno ukrepanje v regiji. Trenutno je videti pristop v Afriškem rogu uspešnejši, ker je celoviteje izrabil instrumente EU (Chappell in drugi 2016,47).

Podrobnejši pregled zmožnosti EU izpolnjevati zahteve celovitega pristopa razkriva, da sodelovanje med EEAS, članicami in Komisijo zaostaja za obljubami Lizbonske pogodbe. Pri obeh strategijah (Sahel in Afriški rog) je očitno, da samo jasne strateške usmeritve z vrha, in sicer od visokega predstavnika, zagotavljajo sodelovanje med ustreznimi institucijami in razpoložljivimi instrumenti na varnostnem in razvojnem področju. Zmožnost sodelovanja s partnerji se z obema regijskima strategijama ni izboljšala, saj v obeh primerih EU deluje na zahtevo

---

⁴⁴ Iz strategije razberemo: v poglavju II. Zagotavljanje stabilnosti v Evropi in širše, kjer so navedena regionalna interesna področja EU, Afrika ni omenjena (na prvem mestu je omenjen Balkan, nato sosedska politika (vzhodne in Sredozemske sosede) in Bližnji vzhod. Afrika je omenjen petkrat in sicer v povezavi z: energetska varnostjo, kot globalni izziv zaradi revščine in bolezni, varnostna grožnja nedelujočih držav kot morebitno leglo kriminala in terorizma, regionalno povezovanje in partnerski odnos (Svet 2003).

⁴⁵ V Globalni strategiji za zunanjo in varnostno politiko EU (iz leta 2016) je Afrika omenjena enaindvajsetkrat. Med interesnimi prioritetami je navedena soseščina, in sicer »vzhodno od EU v smeri Srednje Azije in južno vse do Osrednje Afrike«; šele v naslednjem stavku sta omenjena Zahodni Balkan in Turčija (Svet Evropske unije 2016).

⁴⁶ Veliko Britanijo, Nemčijo in Francijo pogosto opisujejo kot: tri največje evropske proizvajalke orožja, tri velike članice, edine sposobne strateškega razmisleka (op. a.)

ZN. Ostaja pa njeno dobro sodelovanje na terenu z vsemi drugimi akterji (predvsem z AU), kar poraja občutek, da se EU na terenu preveč iztroši z mednarodno koordinacijo in ji zato zmanjka časa za napredek pri mednarodni kooperaciji (Chappell in drugi 2016,47).⁴⁷

Na koncu te točke si pogledjmo še medsebojni odnos med politikami EU do Čada, predvsem iz zornega kota sekuritizacije obravnavanih politik: *Odnos med varnostno politiko in demokratizacijo*; politiki EU na področju varnosti in demokracije sta bili v veliki meri ločeni.⁴⁸ Razdelitev demokratičnih procesov in varnostne politike kaže tudi delitev odgovornosti na obeh področjih: ker je bil politični dialog obravnavan kot »dojenček delegacije Komisije« v N'Djameni, priprava misije EUFOR pa v Bruslju in Parizu. Zelo očitno je imel varnostni vidik prednost pred spodbujanjem demokracije. Misija EUFOR je bila usmerjena predvsem v doseganje stabilnosti in varnosti, zasnovana ločeno od notranjepolitične krize v Čadu, kljub očitni povezavi med varnostnim položajem in čadsko politično krizo. Uradnikom EUFOR je bilo posebej naročeno, naj ne komunicirajo s čadskimi uporniki in ne posegajo v notranjepolitična vprašanja Čada. Tako je misija kazala interese Francije, katere glavni cilj je bil doseči stabilnost v Čadu, za katero so trdili, da je ni mogoče doseči brez Débyja. Zato je tudi EU potrdila rezultate volitev leta 2010, kljub očitnim pomanjkljivostim. Prvotno so ZN pripravili načrt za misijo, ki bi obsegala civilne, policijske in vojaške komponente. Civilna komponenta bi med drugim vključevala sektorje pravne države, civilnih zadev, človekovih pravic, humanitarnih povezav in obveščanje javnosti. Vendar je čadska vlada zavrnila takšno celovito misijo, ki bi lahko ogrozila njen položaj. Da je bila misija EUFOR sprejemljiva za čadsko vlado, je imela varnostni in humanitarni mandat. Drug primer, ki podpira scenarij sekuritizacije, je primer preiskave izginotja opozicijskega kandidata Mahamata Saleha leta 2006.⁴⁹ Pravi pristop k demokratizaciji Čada bi pomenil, da bi se EU lotila temeljnih vzrokov konfliktov na način zastopanosti vseh opozicijskih skupin in ne samo z neoboroženo opozicijo (Orbie in Biondo 2015, 254–255).

---

⁴⁷ V tem trenutku je še zelo težko ocenjevati rezultate Globalne strategije, ker je od njenega sprejetja minilo komaj dobro leto, od sprejetja akcijskega načrta celo manj. Zato bo potrebna neka časovna razdalja, da se bodo lahko ocenili pravi rezultati (op. a.).

⁴⁸ Bilo je nekaj poskusov vzpostavitve povezav, vendar je bilo to zelo omejeno. Na primer, manjši del programa reforme pravosodja je bil namenjen obravnavanju nekaznovanosti v vzhodnem Čadu (financiranje mobilnih sodišč na vzhodu, vračanje pravosodnih akterjev na vzhod). Na področju varnosti je bilo izvedeno usposabljanje čadskih varnostnih organov (žandarmarije, nacionalne policije in nacionalne vojske) kako učinkovito zagotoviti varnost državljanov in blaga ter hkrati spoštovati človekove pravice. Poleg tega se je iskalo tesno usklajevanje z reformo sektorja pravosodja, Ministrstvom za človekove pravice in organizacijami za človekove pravice (Orbie in Biondo 2015, 254).

⁴⁹ Po pritisku francoskega parlamenta o tem vprašanju sta Francija in EU podprli ustanovitev preiskovalnega odbora, ki je ugotovil, da so bile varnostne sile soudeležene pri izginotju in da je čadska vlada storila malo, da bi to preprečila. Vendar niti EU niti Francija nista ukrepali po diplomatski poti (Orbie in Biondo 2015, 255).

Odnos med varnostno in razvojno politiko. EUFOR je bil osredotočen na stabilnost in varnost in ni imel neposrednega vpliva na razvojne vidike. Leta 2006 se je pojavila neformalna delitev dela med varnostno in razvojno sfero EU, medtem ko se je EUFOR koncentriral na vzhod Čada, se je delegacija Komisije osredotočila bolj na druge dele države. V času EUFOR sodelovanje med razvojnima politikama, ki sta v pristojnosti delegacije Komisije in tiste v pristojnosti EUFOR,⁵⁰ praktično ni obstajalo in tudi imenovanje posebnega predstavnika EU Torbena Brylla ni izboljšalo sodelovanja. Izvirni greh leži v načrtovanju EUFOR, ki ga je »v veliki meri vodil Evropski svet«, medtem ko je bila vloga Komisije omejena. Čeprav je bilo več sredstev EU namenjenih varnosti, to ne pomeni, da so bila sredstva odvzeta gospodarskemu razvoju. Skupna razvojna pomoč za Čad se je povečala, kar naj bi omogočalo celovitejši pristop brez zmanjšanja sredstev za razvojne cilje. Podpora varnostnemu sektorju se je še naprej financirala iz Instrumenta stabilnosti (Orbie in Biondo 2015, 256).

Odnos med varnostno politiko in humanitarno pomočjo. Odnos med EUFOR Tchad/RCA in uradom Komisije za humanitarno pomoč (ECHO) je bil bolj intenziven kot pri razvojni politiki, vendar je bil prav tako nasprotujoč. Od samega začetka se je EUFOR spoprijemal s pomanjkanjem humanitarne pomoči.⁵¹ ECHO je bil še posebno neodločen glede politične dinamike misije.⁵² Ni znakov, da je v Čadu potekala sekuritizacija humanitarne pomoči EU. Proračuni humanitarne pomoči so bili skladni s pristopom, ki je bil skladen s standardi in kljub pritisku EUFOR, da bi povečali pomoč na vzhodu, se raven pomoči begunskim taboriščem ni spremenila. Odnos med vojaško in humanitarno sfero se je postopoma izboljšal poleti leta 2008, ko se je EUFOR začel bolj jasno osredotočati na humanitarne zadeve in opuščati merjenje uspešnosti s številom vrnitve notranje razseljenih oseb. Ta razvoj je mogoče razumeti kot zmago za skupnost humanitarne pomoči, vključno z ECHO, ki mu je uspelo ohraniti humanitarna načela ob nasprotovanju vojaške sfere. Kljub dejstvu, da se je varnostni položaj v Čadu izboljšal, se proračun za humanitarno pomoč ni zmanjšal in se je v zadnjih letih celo povečal, zaradi nezanesljivosti preskrbe s hrano v Sahelu in begunskih tokov iz Libije in CAR (Orbie in Biondo 2015, 256–257).

V nadaljevanju bomo pogledali pristop EU in držav članic do nastalega položaja v Čadu. Za uvod najprej predstavljamo nekaj dejstev o vzrokih za MOM. Darfurska kriza se je začela že leta 2003, stopnjevanje nasilja na vzhodu Čada pa v letu 2005 in je bilo napačno interpretirano – kot

---

⁵⁰ Razvojni projekti EUFOR je bil omejeni na približno 2,2 milijona evrov (Orbie in Biondo 2015, 255).

⁵¹ Humanitarno pomoč so zbirale mednarodne nevladne organizacije, pa tudi ECHO, instrument Komisije (Orbie in Biondo 2015, 256).

⁵² ECHO je menil, da politično dinamiko spodbujajo francoski varnostni interesi, poleg tega je prevelik poudarek dajal merljivim rezultatom (številu vrnutih notranje razseljenih oseb).

geografsko širjenje konflikta v Darfurju (Berg 2009, 62). Resno poslabšanje varnostnih razmer v Čadu in nezmožnost vlade zavarovati prebivalstvo in njihovo premoženje, ter poziv predsednika Débyja so bili razlogi za sprejem resolucije Varnostnega sveta ZN 1706, ki je bila sprejeta 31. avgusta 2006. Ta je vsebovala poziv k celostnem pristopu v Čadu in prinesla nekaj upanja na mednarodni odziv, vendar je bila še vedno ocenjena kot posledica Darfurja. Končni mandat resolucije Varnostnega sveta ZN 1778, sprejet 25. septembra 2007, je bil trdno usmerjen k zaščiti vseh ogroženih civilistov v vzhodnem Čadu in implicitno utemeljen v »odgovornosti za zaščito« mednarodne skupnosti. Mandat MINURCAT bi moral izboljšati varnostne razmere na operativnem področju, da bi se notranje razseljenim osebam omogočila prostovoljna in trajna vrnitev. Kljub temu mandatu, na drugi strani ta ne dopušča iskanja političnih rešitev, prav tako pa ni jasno, kako bi misija osredotočena na Čad, lahko ustvarila varnostne razmere, ki bi omogočile beguncem iz Darfurja, da bi se vrneli domov v Sudan. Hkrati pa MINURCAT zaradi čadskih pogojev ne bi smel imeti lastne skupine za zaščito, zato je VSZN pooblastil EU, da v regijo pošlje spremljajoči vojaški MOM, prvotno za 12 mesecev (Tubiana 2008, 52–54).

Ključno politično vlogo je odigrala Francija, ki je svoje interese zagovarjala tako v EU kot v ZN. Pomen Čada za Francijo se je pokazal tudi na francoskih predsedniških volitvah spomladi leta 2007, kjer je bila to najpomembnejša zunanjepolitična tema in so vsi predsedniški kandidati javno podpisali memorandum o zaščiti beguncev v Darfurju. Za vsem tem se je skrival strah pred čadsko opozicijo, ki je bila proti-francosko naravnana (Tubiana 2008, 59). Po volitvah, konec junija 2007, je novi zunanji minister Kouchner v Parizu organiziral konferenco na visoki ravni o Darfurju in obiskal prestolnici Sudana in Čada. Med pogovorom v Čadu je dosegel odobritev predsednika Débyja za misijo ZN na čadskih tleh, vendar le, če bo vojaška varnostna komponenta pod vodstvom EU. Kouchner se pred političnim lobiranjem v ZN o svojem predlogu ni posvetoval z evropskimi partnerji, zato je v EU na začetku naletel na omejevanje ali celo zavrnitev. Nemško predsedstvo je francoskemu zunanjemu ministru celo prepovedalo, da na konferenci o Sudanu napove MOM EVOP v Centralni Afriki. Kljub temu je Francija aktivno nadaljevala sekuritizacijo čadskega vprašanja. Julija 2007 je bilo doseženo, da se Svet jasno izrazi o MOM v Čadu in CAR, kljub nezainteresiranosti drugih držav članic (Berg 2009, 62–66).

ZN so revidirali koncept misije na podlagi sporazuma med Débyjem in Kouchnerjem. Nato pa je Svet EU s svojim sklepom, 15. oktobra 2007 ustanovil EUFOR Tchad/RCA. Glavni cilj Francije je bil usmerjen v stabilizacijo čadske vlade, katere vladavini so resno grozile uporniške skupine (strateški cilj Francije je bil, normalizacija odnosov z nekdanjimi kolonijami). Uvedbe MOM EVOP pa ni mogoče razložiti niti z možnostmi za uspeh niti s široko evropsko podporo francoskim

ciljem v regiji. Na vprašanje, zakaj so se druge države članice na Evropskem svetu vseeno strinjale z MOM, dobimo različne odgovore, vendar je vsem skupno, da nacionalni ali evropski interesi niso povezani s konfliktom v obmejni regiji Sudan/Čad. Za vlade vseh držav članic je bilo morda zanimivo, da bi EU postala uspešen akter na konfliktnem območju, potem ko je v Darfurju propadel UNMID (Berg 2009, 67).

Britansko podporo francoski ideji je mogoče pripisati predvsem dogovornemu sodelovanju med obema državama v Afriki in da jima ni bilo treba zagotoviti svojih enot. Dozdevno je interes Švedske za EUFOR rasel, ker je bila načrtovana operativnost nordijske bojne skupine, prav tako so si želeli še praktičnega testa uporabe enote v MOM. Na drugi strani je Irska (znana dvomljivka o MOM SZVP) videla svojo udeležbo v EUFOR po zavrnitvi Lizbonske pogodbe kot priložnost, da pokaže, da ostaja zanesljiv partner EU. Mnoge vzhodnoevropske države, ki so postale polnopravne članice EU šele leta 2004 in nimajo tradicionalnih afriških politik, niso pokazale nobenega zanimanja za razpravo. Za Poljsko je bila razporeditev dobra priložnost, da se uveljavi kot resen novi igralec, ki je pripravljen prevzeti odgovornost v EU. Nemčija je do konca ostala kritik MOM, a je na koncu vseeno glasovala za MOM. To odločitev je treba obravnavati v luči odnosov med Berlinom in Parizom, ki so bili napeti od nastopa predsednika Sarkozyja in jih nemška vlada ni želela še dodatno obremenjevati z zavračanjem za njo relativno zanemarljivega projekta (Berg 2009, 68).

EU si lasti naslednje uspehe na političnem področju Čada. Notranje politični dialog v Čadu je potekal s prikazom moči, politična zaveznitva so se sklepala na kratek rok in so bila usmerjena v uničenje skupnega sovražnika. V pristopih EU v obdobju 2000–2006 skorajda ni zaznati poskusov demokratizacije upravljanja Čada.⁵³ Po volitvah 2006 pa je EU postala bolj aktivna na tem področju in je bila prek nemškega in francoskega veleposlaništva ter delegacije Komisije ključni akter v pogajanjih med predsedniško večino in opozicijo, katerih rezultat je odražal sporazum o okrejitvi demokratičnih procesov, ki je bil podlaga zakonodajne reforme.⁵⁴ Naslednji rezultat političnega dialoga s posredniško vlogo EU je bil dosežen 2. aprila 2013, ko so politični akterji (vladni in opozicijski) ter predstavniki civilne družbe podpisali politični dogovor o oblikovanju

---

⁵³ Razen projekta o svobodimedijev, ki ga je pripravila Evropska pobuda za demokracijo in človekove pravice, leta 2002 – ter občasnih javnih odzivov EU na vprašanja v zvezi z demokracijo in človekovimi pravicami v državi, in sicer v okviru predsedniških volitev 2001 in 2006. Poleg tega ni bilo političnega dialoga v okviru 8. člena Sporazuma iz Cotonouja med EU in Čadom (Orbie in Biondo 2015, 252).

⁵⁴ Izvajanje sporazuma je tudi finančno podprla (s petimi milijoni evrov), in sicer za oblikovanje volilnega lista in volilne komisije, notranje opazovanje s strani civilne družbe, izobraževanje in krepitev političnih strank. Poleg tega še pet milijonov evrov iz instrumenta za stabilnost za spodbujanje razvojnega povezovanja varnosti – zavezano k podpori volilnega popisa v Čadu. Poleg podpore volilnemu postopku je EU zagotovila 25 milijonov evrov (iz EDF) sektorju pravosodja (Orbie in Biondo 2015, 253).

nacionalnega okvira za politični dialog. Ta je vodil k začetku novega volilnega cikla, ki se je začel leta 2015, ko je neodvisna nacionalna volilna komisija izdelala register volivcev (popis čadskih državljanov v tujini in domovini). Predsedniške volitve so potekale 10. aprila 2016, ko je bil ponovno izvoljen (za peti mandat) predsednik Déby Itno. Opozicija je izpodbijala rezultat glasovanja; preiskovalni odbor, ki ga je še posebno podpirala EU, si je prizadeval pojasniti volilno dogajanje in ugotoviti odgovornost (EEAS 2016).

EU je spodbujala Čad k podpisu glavnih mednarodnih in regionalnih sporazumov, prvenstveno pa protokola o človekovih pravicah. Nadalje je spremljala njihovo uresničevanje, saj v Čadu še vedno nastaja težava pri spoštovanju podpisanih človekovih pravic, kot primer navajamo dogajanje po predsedniških volitvah aprila 2016, ko je izginilo 60 vojakov. Izginotje naj bi bilo posledica neglasovanja po navodilih nadrejenih. Številne so aretirali in mučili, nekateri domnevno izginuli vojaki so bili predstavljeni na nacionalni televiziji. Kljub vsemu je veliko družin izginulih ostalo brez informacij. Državni tožilec na visokem sodišču N'Djamena pa je napovedal opustitev sodne preiskave glede domnevnih izginulih oseb (EEAS 2016).

EU tudi svetuje in usmerja pri pripravi novih čadskih zakonov. Ob sprejetju »neprimerne ga« zakona pa to tudi jasno izrazi, kot pri zakonu o boju proti terorističnim dejanjem, ki ga je čadski Državni zbor potrdil 30. julija 2015. EU nasprotuje ponovni uvedbi smrtne kazni in uvajanju zelo dolgih priporov. Zakonu nasprotuje tudi opozicija, ki trdi, da režim izkorišča ta zakon za smrtne obsodbe domnevnih nasprotnikov režima (EEAS 2016).

6.2 Instrumenti preprečevanja državljanske vojne v Čadu

Glede na našo raziskavo je EU za preprečevanje državljanske vojne v Čadu uporabila diplomatske, ekonomske in vojaške instrumente. Ti instrumenti naj bi tudi podpirali varnostno in razvojno politiko, kar je bil osrednji pristop EU k Čadu, vendar ni dokazov o sinergijski skladnosti med politikama (Orbie in Biondo 2015, 243).

EDF je ekonomski instrument in glavni instrument pomoči EU za zagotavljanje razvojne pomoči državam AKP ter čezmorskim državam in ozemljem. Rimska pogodba je EDF ustanovila za dodeljevanje tehnične in finančne pomoči, sprva afriškim državam pod kolonialno oblastjo. Financirajo ga države članice, zanj se uporabljajo posebna finančna pravila, upravlja pa ga poseben odbor⁵⁵ (Evropska komisija 2017a).

---

⁵⁵ Do danes so bili sklenjeni EDF-ji:

1. EDF: 1959–1964
2. EDF: 1964–1970 (Konvencija iz Yaoundeja I)

Deveti EDF je v letih od 2000 do 2007 razpolagal z vsoto 13,5 milijarde evrov in z neporabljenimi sredstvi iz prejšnjih EDF-ov v višini 9,9 milijarde evrov. K temu lahko dodamo še prispevek sredstev Evropske investicijske banke (EIB), ki je znašal 1,7 milijarde evrov (Evropska komisija 2017a). Evropska komisija je od leta 1986 Čadu zagotovila več kot 530 milijonov evrov pomoči. Priprava strategije Čad-EU se je začela s splošno oceno države, ki ji je sledil informativni seminar, ki sta ga organizirala nacionalni zastopnik čadske vlade in delegacija Evropske komisije (2001). Med tem seminarjem so bili udeleženci (predstavniki vlade, donatorji in nedržavni akterji) pozvani k sodelovanju v postopku posvetovanja in dialoga. V ta namen je bil imenovan usmerjevalni odbor za začetek oblikovanja nedržavnih akterjev v platformo. Pogajanja med čadsko vlado in EU so obsegala program sodelovanja v višini 202 milijonov evrov za obdobje od 2002 do 2007.

Iz Zaključnega računa 6., 7., 8. in 9. EDF za proračunsko leto 2005 lahko razberemo, da je bilo Čadu leta 2005 iz vseh štirih skladov namenjenih 541,54 milijona evrov; in sicer za makroekonomske podpora, sektorsko politiko in nujno pomoč; nadalje za nacionalne okvirne programe in instrument za strukturno prilagajanje; za program Stabex;⁵⁶ pomoč za begunce; subvencije za rizični kapital (UL EU 2006).

Iz Nacionalne strategije za zmanjševanje revščine v Čadu (NSZR), iz leta 2005⁵⁷ razberemo pet ključnih ciljev: dobro upravljanje, trdna in trajnostna rast, razvoj človeškega kapitala, izboljšanje življenjskih razmer za najbolj ranljive skupine prebivalstva in varstvo okolja. Strategija je zapisana zelo ambiciozno, na 83 straneh, in podrobno razčleni zgoraj naštetih cilje. EU je v poročilu omenjena samo enkrat, in sicer pri sofinanciranju cest iz instrumenta EDF. Sklepamo, da Čad in EU v letu 2005 nista imela vzpostavljenega partnerskega sodelovanja.

Diplomatski instrument je bil uporabljen kot preventivna diplomacija, ko je delegacija Komisije EU delovala kot posrednik pri pogajanjih med čadsko vlado in člani neoborožene politične

-
3. EDF: 1970–1975 (Konvencija iz Yaoundeja II)
  4. EDF: 1975–1980 (Konvencija iz Loméja I)
  5. EDF: 1980–1985 (Konvencija iz Loméja II)
  6. EDF: 1985–1990 (Konvencija iz Loméja III)
  7. EDF: 1990–1995 (Konvencija iz Loméja IV)
  8. EDF: 1995–2000 (Konvencija iz Loméja IV in revidirana konvencija IV b)
  9. EDF: 2000–2007 (Sporazum iz Cotonouja)
  10. EDF: 2008–2013 (Revidirani sporazum iz Cotonouja)
  11. EDF: 2014–2020 (Revidirani sporazum iz Cotonouja) (Evropska komisija 2017a).

⁵⁶ Instrument Stabex je bil namenjen pomoči kmetijskemu sektorju in je bil ukinjen s sporazumom Cotonouja. Ta sporazum je tudi racionaliziral instrumente EDF in uvedel sistem drsečega programiranja, ki omogoča več prožnosti in daje večjo odgovornost državam AKP (Evropska komisija 2017a).

⁵⁷ Aprila 2000 je vlada Čada začela pripravljati NSZR kot del participativnega procesa, ki obsega zasebni in javni sektor, mnenjske voditelje, akademsko sfero in organizacije civilne družbe. Mednarodni monetarni sklad in Svetovna banka sta novembra 2003 odobrila NSZR (National Poverty Reduction Strategy 2005).

opozicije. Ti pogovori so se končali s Sporazumom 13. avgusta 2007, ki je postavil osnutek za volilno reformo s ciljem krepitve demokratičnega procesa v Čadu. Na regionalni ravni pa je bil posebni predstavnik EU Torben Brylle vpleten v diplomatski proces za izboljšanje odnosov med Čadom in Sudanom (ISS 2010). Je pa EU zamudila še nekaj priložnosti v preventivni diplomaciji. Kot eno od njih lahko navedemo neodzivnost na sporočilo za javnost vodilnega čadskega uporniškega gibanja v juliju 2007, v katerem so pozvali ZN in predvsem EU, naj si prizadevata rešiti konflikt v Čadu s podpiranjem ukrepov, temelječih na libijski mediaciji in prizadevanjih Skupnosti držav Sahela in Saharskih držav za vzpostavitev demokratičnih procesov. Za izboljšanje varnostnih razmer je bilo očitno, da se čadske opozicijske skupine ne bodo enostransko razorožile brez sistematičnih sprememb v demokratični areni Čada (Tubiana 2008, 58–59). Med tem je Francija vodila svojo politiko podpore »izvoljenega«⁵⁸ predsednika in skladno z njo umikala tudi dobre lastne predloge, npr. Kouchner je bil prisiljen umakniti svoj predlog za vzpostavitev humanitarnega koridorja iz Čada v Darfur in dodatne zračne povezave med N'Djameno in vzhodnim Čadom. Francoska diplomacija se je umaknila na svojo čadsko domeno, medtem ko je izkoriščala trenutno zmedo med čadsko krizo in konfliktom v Darfurju. EU pa kljub očitnim nestrinjanjem ni znala presekati tega gordijskega vozla in sama prevzeti diplomatskega posredovanja v Čadu in s tem začeti procesa demokratizacije (Tubiana 2008, 58–62).

Po letu 2005 je Nacionalni indikativni program za Čad preusmeril poudarek s popolnoma socialno-ekonomskega razvoja na varnost in demokratizacijo.⁵⁹ Varnostni položaj v vzhodnem Čadu je še pospešila ta prizadevanja. Leta 2006 so ZN predvideli vzpostavitev večdimenzionalne prisotnosti v Čadu in Srednjeafriški republiki. Vendar je kmalu postalo jasno, da predsednik Déby ni bil pripravljen sprejeti sile, ki bi jo spremljal program človekovih pravic in pravne države. V tem okviru je Francija predlagala EUFOR kot premostitveno operacijo za eno leto, potem pa bi ZN začeli svojo policijsko misijo MINURCAT. Poleg EUFOR⁶⁰ je bilo v varnostni sektor v Čadu vloženi 38 milijonov evrov. Od tega je bilo deset milijonov evrov, iz Instrumenta stabilnosti, neposredno namenjenih policijski misiji MINURCAT (Orbie in Biondo 2015, 252).

Vojaški instrument je za preprečevanje vojne v Čadu uporabil MOM EUFOR Tchad/RCA, ki je bil v sodelovanju z ZN izveden kot uvajanje MINURCAT. EUFOR Tchad/RCA je bil za EU

---

⁵⁸ Glavna utemeljitev Francije za podporo Idriss a Débyja ni kriza v Darfurju, temveč dejstvo, da je bil »izvoljen«.

⁵⁹ Nacionalni program za obdobje 2002-2007 je predvideval tri osrednja razvojna področja: za izboljšanje prometnih komunikacij (41 %), zagotavljanje pitne vode (25 %) in makroekonomska podpora (25 %), medtem ko je bilo za izboljšanje upravljanja in institucionalno podporo namenjenih 9 % svežnja pomoči. NIP za obdobje 2007-2013 pa je namenjal izboljšanje upravljanja (podpori pravosodju, varnostnim silam, javnim financam, demokratičnim institucijam in decentralizaciji) približno tretjino celotnega sodelovanja (Orbie in Biondo 2015, 252).

⁶⁰ Ocenjeni stroški milijarda evrov (Orbie in Biondo 2015, 252).

pomembna izkušnja v smislu samostojnega izvajanja MOM, saj jih običajno izvajajo pod okriljem Nata. Tako pa je EU v praksi preizkusila svoje lastne zmožnosti pri kriznem odzivanju in izvajanju petersberških nalog.

MOM so spremljali številni zapleti, zato je minilo polnih šest mesecev med prvo deklaracijo namere Evropskega sveta za MOM ter končnim naborom kadra in materialne opreme. Ta zamuda je nastala, ker države članice niso bile pripravljene zagotoviti potrebnih zmogljivosti iz svojih vojsk ali prispevati k njihovem financiranju. Oklevanje držav članic jasno kaže, da njihova odobritev za napotitev na misijo EUFOR ni bila posledica volje izboljšati razmere na kriznem območju MOM, kar je razvidno že iz besedila Skupnega ukrepa iz oktobra 2007. Poleg tega je proračun EU pokrival le približno 20 % vseh izdatkov, preostali stroški so padli na sodelujoče države. Francija je torej financirala levji delež obveznosti (120 milijonov evrov), medtem ko sta Velika Britanija in Nemčija neprijetno presenetili s svojo neudeležbo v MOM (Tubiana 2008, 55). Švedska, ki je bila prvotno zainteresirana, da prevzame mesto poveljnika, je spremenila svoj prispevek po prvem izvidovanju v Čadu. Irski general Patrick Nash, ki je bil imenovan za poveljnika EUFOR, je bil primoran zmanjšati velikost ekspedicije iz prvotno načrtovanih 4300 vojakov na 3700, kljub temu da je Francija povečala svojo kvoto s 1500 na 2000 vojakov. Med novembrom 2007 in januarjem 2008 je bilo treba organizirati pet konferenc o naboru kadra, dokler niso sprejeli odločitve o omenjenem zmanjšanju moči kontingenta. Težave so se pojavljale tudi pri naboru materialno-tehničnih sredstev, kjer so države članice EU še naprej zavračale zagotavljanje zadostnega števila helikopterjev. Potrebno število helikopterjev so dosegli s prispevkom Rusije, ki je tako prvič sodelovala v vojaški intervenciji EU (Berg 2009, 71).

Za EU so naučene lekcije iz tega MOM naslednje:

- MOM ni mogoče opisati kot resnično merilo SZVP, saj niti ni temeljila na splošno sprejeti oceni razmer in ni bil namenjen spodbujanju vseh evropskih interesov. Namesto tega je ena država članica uspešno evropeizirala svoje interese. Francija kot nekdanja kolonialna oblast v Čadu in CAR nikakor ni odigrala nevtralne vloge, saj je delež francoskih vojakov v celotnem kontingentu MOM predstavljal več kot 50 %; čadski uporniki EUFOR niso šteli za nepristranski MOM za zaščito civilnega prebivalstva, temveč kot orodje čadske vlade za zatiranje upora.
- Potrditev dvomov o nevtralnosti so tudi napadi upornikov na državne institucije marca 2009, torej takoj po umiku MOM MINURCAT. To kaže na vzdržnost upornikov od februarja 2008, ko je bil v državi EUFOR. Ta čas je bil na voljo predsedniku Débyju, da mirno ponovno zgradi vojsko in hkrati še naprej podpira darfurske upornike.

- MOM je težko šteti za uspeh tudi na mednarodnem prizorišču. Sodelovanje z ZN je privedlo do boljšega razumevanja delovanja obeh organizacij na tehnični ravni. Vendar ni mogoče govoriti o modelu učinkovite večstranskosti, ker sodelovanje ni temeljilo na dopolnjevanju skupnih političnih ciljev, temveč na zmogljivostih Francije za sekuritizacijo v varnostnem svetu ZN in Evropskem svetu.
- Izkušnje z EUFOR Tchad/RCA so potrdile dve dobro znani spoznanji, in sicer, da vojaška operacija ne more trajno vsiliti miru brez spremljajočega političnega procesa, in drugič, da je treba vzpostaviti politična mirovna prizadevanja na dolgi rok.
- Pozitivne izkušnje MOM so zunaj njegovega mandata. Npr. EU je lahko dokazala, da so reforme SVOP v zadnjih letih omogočile tudi večje MOM. Treba je poudariti odlično logistično uspešnost MOM – čeprav je ta izkoristil obstoječo infrastrukturo francoske vojaške baze. Nazadnje je treba omeniti izkušnje v operativnem sodelovanju z Združenimi narodi, kar je lahko koristno za prihodnje delovanje. Jasna ločitev nalog med EUFOR in MINURCAT je omogočila nemoteno sodelovanje na terenu.
- Na primeru MOM so postale očitne tudi specifične pomanjkljivosti EU. Pomanjkanje skupnih interesov EU za zunanjo politiko in mehanizmi »neuporabe« v okviru SVOP so ustvarili strukture, ki posameznim državam članicam omogočajo, da svoje nacionalne interese evropeizirajo. Manjše države so se zlasti odrekle aktivnemu sodelovanju v evropski zunanji politiki, ker so upale na koncesije pri pogajanjih o domačih vprašanjih (Berg 2009, 72–75).

Berg (2009, 76) trdi, da MOM EUFOR Tchad/RCA ni dosegel svojih ciljev, saj je bil varnostni položaj za prebivalstvo skozi celoten čas MOM negotov, tako da pogoji za vrnitev razseljenih oseb niso bili izpolnjeni. MOM ni uspelo tudi v širšem pomenu, saj ni prispeval k rešitvi nacionalnih in regionalnih konfliktov, temveč posredno celo k njihovemu poslabšanju. Glavni razlog za neuspeh je bila neustrezna in napačna analiza vzrokov konflikta in tudi pomanjkanje pripravljenosti držav članic EU pri zagotavljanju potrebnih virov. Evropski in mednarodni akterji bi morda bolj odločno pristopili k reševanju krize, če bi Francija resnično spremenila svojo politiko in se z njimi strinjala o podpori dialoga med čadsko vlado in politično opozicijo (Tubiana 2008, 59).

Evropski obrambni ministri so MOM ocenili s pozitivno oceno (EU 2009). Tudi udeleženci seminarja so dosegli soglasje, da je bilo delovanje tehnično dobro in da je prispevalo h krepitvi SVOP. Izpostavili so štiri sklepe:

1. Naslednji MOM EU morajo imeti trdne dokaze in zagotovila, da vlada gostiteljica v celoti sprejema in razume svojo utemeljitev in namero. V prihodnje bi bilo treba ob zgodnjem zaznavanju

konfliktov organizirati poglobljena posvetovanja o zunanji politiki z vlado gostiteljico, kar bi omogočilo oblikovanje podrobne politične strategije na ravni EU. Taki pristop bo EU omogočil ravnovesje med učinkovitostjo in legitimnostjo svojih prihodnjih MOM.

2. Izpostavilo se je vprašanje, ali obstaja možnost, da bi v prihodnosti MOM SVOP na afriški celini vodila ali začela katera druga država – ne Francija, ki je bila v tem primeru vodilna za logistiko in glavna načrtovalka MOM EUFOR Tchad/RCA.

3. EUFOR Tchad/RCA je bil naveden kot primer prihodnje trajno strukturiranega sodelovanja.

4. Spoznanje, da strateško načrtovanje zahteva več stalnih kadrov in struktur. Kar zadeva sodelovanje EU in ZN, bo povezovanje ključnega pomena za skupno načrtovanje, strukturne razlike pa bi reševale sistematične skupne vaje in usposabljanja (ISS 2010).

Sekuritizacija pogosto pomeni primarnost varnosti, saj ne glede na to ali je vprašanje zaznano in razglašeno za varnostno zadevo, navsezadnje določa in upravičuje ukrepe. Köbenhavnska šola varnosti je zelo kritična do sekuritizacije. Pri pristopu EU, da je gospodarski razvoj mogoč samo v varnem okolju, obstaja velika nevarnost prevelikega osredotočenja na simptome namesto na osnovne vzroke težave. Obstajajo številni dokazi, da revščina in neenakost povzročata občutek zamere, kar lahko vodi do nasilnih konfliktov (Orbie in Biondo 2015, 247–248).

Številne analize nakazujejo, da je razvojna pomoč EU postajala vse bolj sekuritizirana. Avtorji se sklicujejo na Evropsko varnostno strategijo (2003), v kateri je navedeno, da je varnost predpogoj za razvoj. Ta varnostna logika predstavljala premik iz prejšnjih uradnih dokumentov EU, ki so za glavni vzrok konfliktov navajali revščino. Dokaz sekuritizacije zaznavajo tudi v spremembi sporazuma iz Cotonouja iz leta 2005, ki uvaja odstavke o migracijah, boju proti terorizmu in preprečevanju konfliktov. Poleg tega je opazna sekuritizacija razvojnih skladov EU. Afriška mirovna pomoč je najjasnejši primer, saj se proračun Evropskega razvojnega sklada uporablja za ohranjanje in uveljavljanje miru (Orbie in Biondo 2015, 248).

Po Lizbonski pogodbi je EEAS ustanovil okoli 130 delegacij po celem svetu za dvostranska sodelovanja z državami in glavnimi mednarodnimi organizacijami, med drugim s Čadom, kar izkazuje interes in skrb EU za Čad. Delegacija EU v Čadu zastopa vse evropske institucije. Njene glavne naloge so:

- zastopanje EU in vodenje političnega dialoga s čadsko državo in civilno družbo;
- vodenje programa Partner za trajnostni razvoj in boj proti revščini;
- podpora pobudam, ki spodbujajo trgovino z Evropo;

- usklajevanje politik v sodelovanju z državami članicami EU, Evropsko investicijsko banko (EIB), institucijami Breton Woods, agencijami ZN in drugimi donatorji (EEAS 2016).

Kot vsaka diplomatska misija je tudi ta delegacija vmesnik med institucijami EU in čadskimi oblastmi ter igra pomembno vlogo pri analizi lokalnih razmer, tako političnih kot gospodarskih, in tako prispeva k opredelitvi strategije EU v odnosih s Čadom in regijo ter tudi načrtuje sodelovanja med obema. Delegacija pa ne nadomešča konzularnih predstavništev držav članic kajti za konzularne naloge so odgovorna njihova diplomatska predstavništva v Čadu (EEAS 2016).

Po podatkih OECD je v obdobju 2008-2013 Čad prejel 2,9 milijard ameriških dolarjev namenjenih za razvoj. Od tega so Evropske institucije prispevale 26% in države članic EU 12%. V letu 2013 je uradna razvojna pomoč znašala 10% letnega državnega proračuna Čada. V obdobju 2008–2014 je sodelovanje EU-Čad obsegalo obveznosti v višini 457 milijonov evrov, od tega 83% iz Evropskega razvojnega sklada in 17% iz proračuna Evropskih institucij. V tem obdobju je bil izveden pristop EU »mir, varnost in razvoj«. Začetek obdobja je zaznamoval odziv na konflikte na vzhodu države, konec obdobja pa je zaznamoval odgovor na vzpon ekstremističnih in terorističnih gibanj. Učinkovitost tega pristopa so zmanjševali:

- Ne zadostna analiza dejavnikov nestabilnosti in virov sporov;
- Zelo nizka podpora čadske vlade k reformi varnostnega sektorja;
- Težave pri vzpostavljanju sektorskega dialoga med večino sodelujočih sektorjev;
- Pomanjkanje povezav med instrumentom načrtovanja miru in stabilnosti ter EDF (National Indicative Programme for Chad 2014-2020 2014).

Analiza instrumentov nas je pripeljala do enakega sklepa kot Garbovo (2009, 99–101), da se tudi pokonfliktna obnova loči po sektorjih, in sicer obnova političnega, socialnega, ekonomskega, in varnostnega sektorja pokonfliktne družbe. Iz tega sklepamo (in v tej točki dokazujemo), da bi enako lahko trdili tudi za predkonfliktno in konfliktno fazo, samo, da se sektorski instrumenti razlikujejo glede na fazo konflikta.

6.3 Implementacija varnostne politike Evropske unije do Čada

»If we want peace, we must prepare for peace.« (Caplan 2008)

Ker smo o implementaciji varnostne politike EU do Čada v obdobju državljanske vojne že zbrali nekaj ugotovitev v prejšnjih dveh podpoglavjih, bomo v tem poiskali najnovejše aktivnosti EU na varnostnem področju Čada, predvsem pa bomo poskušali zaznati vplive Globalne strategije.

Vse strategije Sahela zahtevajo integrirane in celovite pristope k razvoju in varnosti. EU lahko igra pozitivno vlogo, vendar sedanja razprava o migracijah skupaj z drugimi nedavnimi krizami, kot so izbruh ebole, pogovori o reševanju malijskega konflikta in državni udar v Burkina Fasu, odvrtačajo politiko regionalnega usklajevanja. Ocene, ki so jih na terenu izvedli neodvisni strokovnjaki s področja regionalne diplomacije, bi dolgoročno prispevale k reševanju teh regionalnih izzivov in podpirale njihovo izvajanje. Peti sestanek ministrske koordinacijske platforme za strategijo Sahela je ocenil napredek, zapisnik je zelo kratek, vendar prepozna ministrsko koordinacijsko platformo kot edini prostor, kjer se lahko srečajo vse zainteresirane strani Sahela – tako afriške kot mednarodne. Platforma deluje z roko v roki s skupino G-5 Sahel. V letih 2015–2016 je obema organizacijama predsedoval čadski predstavnik, kar je obljubljalo združevanje nekaterih struktur za usklajevanje in pragmatični poudarek prednostnih nalog v kratkoročnem obdobju, kot so protiterorizem, varnost in migracije (Helly 2015).

Kljub povečani prepoznavnosti številnih mednarodnih in afriških pobud v Sahelu v zadnjih dveh letih se še vedno pogreša primerno koordinacijsko središče, ki bi upravljalo kohezijske sklade. V Sahelu je veliko denarja iz finančnih projektov Svetovne banke, Afriške razvojne banke, Islamske razvojne banke in iz sredstev EU vendar ga je malo izplačanega⁶¹, ker izvajanje programov predstavlja ozko grlo za celovit pristop k razvojnim izzivom Sahela. Zato mednarodni diplomati in razvojni bankirji pričakujejo, da bodo vlade G-5 zagotovile bolj dinamični menedžment za vodenje programov. Na to zahtevo je odgovoril eden od afriških veleposlanikov: »Ker iščemo drugod in ne pri sebi, nas to naredi lene. Žal mi je, vendar ne delamo stvari, ker menimo, da lahko nekdo drug to stori namesto nas.« Na platformi so bili zastopani vsi pomembni evropski akterji in institucije, EU je aprila 2015 sprejela akcijski načrt za Sahel za obdobje 2015–2020 in imenovala posebnega predstavnika EU za Sahel. Vendar se od nove strategije ne pričakuje korenitih sprememb trenutnih izvedbenih izzivov za celovit pristop k razvoju in varnosti ali potrebo po močnejšem vodenju vlad v Sahelu. Kar je resnično novo v odnosih med EU in Afriko v Sahelu je vprašanje o migracijskih tokovih iz Afrike in Bližnjega vzhoda v Evropo – kar je bila tema vrha v Valeti in vzpostavitev Skrbniškega sklada EU (Helly 2015).

12. avgusta 2017 je EEAS pozdravila nove določbe vključene v novi Čadski kazenski zakonik, kot so prepoved poročanja otrok in pohabljanja ženskih spolnih organov, kriminaliziranje suženjstva in trgovine z ljudmi ter opredelitev mučenja, genocida, vojnih zločinov in zločinov proti človeštvu

---

⁶¹ Afriška razvojna banka je npr. od leta 2013 namenil več kot 680 milijonov USD le trije odstotki teh sredstev so bili izplačani. Svetovna banka je prevzela več kot 600 milijonov USD, vendar je letos izplačala le dva milijona evrov (Helly 2015).

kot kazniva dejanja. Na drugi strani pa opozarjajo čadsko vlado, da je kriminalizacija istospolnih odnosov, predvidena v kazenskem zakoniku, nezdržljiva z mednarodnimi zavezami čadske vlade o spoštovanju človekovih pravic. EU poudarja pomen vseh ukrepov, ki jih je sprejel Čad, da bi okrepili enakost pred zakonom in nediskriminacijo skladno z mednarodnimi sporazumi, zlasti z Afriško listino o človekovih pravicah in pravicah ljudstev, katere podpisnik je Čad (EEAS 2017b).

Visoka predstavnica Federica Mogherini je v Parizu predstavila začetek zaveznitva za Sahel, skupno pobudo EU, Francije in Nemčije za izboljšanje usklajevanja razvojnega sodelovanja v regiji. Na novo ustanovljena zveza, odprta za vse države članice, si prizadeva okrepiti stabilnost in razvoj regije. S podporo EU, ki uvaja inovativni integralni pristop k reševanju razvojnih in varnostnih izzivov regije Sahel, se bo pobuda osredotočila na razvoj podeželja, ustvarjanje delovnih mest za mlade, izboljšanje energetske infrastrukture ter krepitev dobrega upravljanja in varnosti. Visoka predstavnica poudarja, da smo sosedje in da je potreben skupni odziv na izzive boja proti terorizmu, trgovini in podnebnim spremembam. EU tesno sodeluje z G-5 Sahel za spodbujanje stabilnosti in čezmejnega sodelovanja na ključnih področjih, kot so migracije, upravljanje meja, razvoj, mladi, preprečevanje radikalizacije, upravljanje, varnost in pravna država. EU je zagotovila usposabljanje, strokovno znanje in finančno podporo v višini 50 milijonov evrov nedavno ustanovljeni skupni varnostni sili skupine G-5 (EEAS 2017a).

Ne gre spregledati novega konflikta, ki ga je povzročila islamistična ekstremistična teroristična skupina Boko Haram. Grožnja je bila videti kot lokalna, vendar ima dejansko korenine v Nigeriji. Prisotnost Boko Harama na čadski strani jezera je bila omejena. Toda nasilje leta 2015 se je hitro stopnjevalo tudi zaradi posredovanja čadskih sil v sosednjih državah. Sledili so dva samomorilska bombna napada v prestolnici N'Djamena in več napadov v vaseh in na vojaške baze. Napadi, ki so v začetku leta 2016 popustili, niso nikoli dosegli ravni spopadov v Nigeriji, Kamerunu in Nigru. Nasilje Boko Harama je pripeljalo do več kot 100.000 razseljenih ljudi in 7.000 beguncev na čadskem ozemlju do začetka leta 2017. Reakcija čadskih oblasti je bila predvsem vojaška, tako v regiji jezera kot tudi s posredovanjem v sosednjih državah. Izredno stanje je bilo uvedeno novembra 2015 in od takrat je bilo večkrat obnovljeno, uprava pa je bila delno militarizirana. Položaj na dolgi rok ni vzdržan. Čad in njegovo sosedstvo morata nadomestiti svoj skromni vojaški krizni menedžment s ponovno vzpostavitev neodvisne trgovine in gospodarstva ter jasnega programa vračanja bojnikov Boko Harama v skupnost. Prav tako je potreben boj proti vsem stigmatizacijam v skupnosti in močna politična volja bo potrebna za obnovitev odnosov med N'Djamena ter preostalimi regijami (International Crisis Group 2017).

Visoka predstavnica je po enem letu od sprejetja Globalne strategije poročala: strategija je pomagala usmerjati potek naše zunanje in varnostne politike v tem zahtevnem letu. Prvič, Globalna strategija je služila kot odskočna deska za ponovni zagon procesa evropske integracije po britanskem referendumu. Nadalje visoka predstavnica trdi, da so se po sprejetju hitro in enotno preselili na konkretno izvajanje Globalne strategije, začevši z varnostjo in obrambo. Zagotavlja, da je bilo na tem področju v zadnjih desetih mesecih doseženo več kot v zadnjih desetih letih: zaživel je novi poveljniški center za vojaško usposabljanje in svetovalne misije EU, oblikuje se usklajen letni pregled nacionalnih obrambnih proračunov, priprave na stalno strukturirano sodelovanje na področju obrambe med zainteresiranimi državami članicami poteka nemoteno. Zagotavljanje Globalne strategije za varnost in obrambo EU v komplementarnosti z Natom in vsemi partnerji je predvidevalo razpravo o porazdelitvi vojaškega bremena čez Atlantik. V trenutku, ko je ključna vloga sistema ZN pomen razvojnega sodelovanja ali resničnost podnebnih sprememb, globalna strategija opozarja na strateški interes EU v svetovnem redu sodelovanja. Globalna strategija je partnerjem EU pokazala, da bo EU še naprej zanesljiva globalna moč in močan ponudnik varnosti. V zadnjem letu je bilo sodelovanje z ZN tesnejše kot kdaj prej, povpraševanje po svetovni strategiji za reformirano svetovno upravljanje pa se kaže v ambicioznem programu reform za sistem ZN, ki ga je nadaljeval novi generalni sekretar ZN António Guterres. Podpora pariškemu sporazumu o podnebnih spremembah, ciljih trajnostnega razvoja ali mirovnih operacijah predstavlja referenčno točko za partnerje po vsem svetu. Danes se EU vse bolj dojema kot močna in nepogrešljiva partnerica za mir, varnost in človekov razvoj po vsem svetu. Med vsemi lepimi besedami ne gre spregledati trditve, da je enotna EU neprimerljiv potencial. EU in njene države članice vlagajo več v razvojno sodelovanje kot ves preostali svet skupaj. V tem letu se je EU prvič uspelo dogovoriti o skupni razvojni politiki za vse evropske institucije in države članice. Iz skupne vizije izhaja skupno delovanje. Visoka predstavnica trdi, da EU spreminja tudi način pristopa h konfliktom in krizam, še večji poudarek pa naj bi bil namenjen preprečevanju novih vojn, novih humanitarnih katastrof, novih begunskih kriz. Obenem pa se pravočasno načrtuje za obnovo po krizi (od Sirije in Iraka do Nigerije) (EU 2017).

7 SKLEP

Magistrska naloga je obravnavala dve raziskovalni vprašanji: (1) kakšen je bil pristop EU k preprečevanju konflikta v Čadu od leta 2005 do danes z vidika strategije, uporabljenih instrumentov in dejanske implementacije; (2) ali oz. koliko je bil pristop EU k preprečevanju konflikta v Čadu v sozvočju z večdimenzionalnim pristopom k varnosti, kot ga je uvedla

köbenhavska šola varnosti. Kot smo opredelili v poglavju 2.3, bomo odgovore na ti dve vprašanji podali skozi teoretska izhodišča köbenhavske šole varnosti in teorije preprečevanja konfliktov.

Odgovor na prvo raziskovalno vprašanje:

Prvi element teorije preprečevanja konfliktov je strategija. EU se je šele v tretjem tisočletju začela uveljavljati kot samostojni varnostni akter. Je pa že leta 2003 sprejela Evropsko varnostno strategijo. Številni kritiki Evropski varnostni strategiji očitajo premalo konkretnosti, vendar strategija predstavlja velik uspeh, saj so prvič vse članice EU sprejele enotno varnostno oceno in na njeni podlagi skupno varnostno strategijo. EU kljub poskusom strategije ni uspelo prilagoditi novim izzivom do leta 2016, ko za sprejetje ni bilo več potrebno potrjevanje vsake članice, temveč jo je predstavila visoka predstavnica. Evolucija strategij EU je potekala tudi v obdobju med obema varnostnima strategijama, če izpostavimo samo dokumente z besedo strategija v naslovu in regionalno usmerjene na področje Centralne Afrike. Izpostavimo lahko Strategijo EU za Afriko, Skupno strategijo EU-Afrika, Strategijo za varnost in razvoj Sahela. Opazimo, da so se strategije razvijale od splošnih na regijske in na koncu do nove Globalne strategije za zunanjo in varnostno politiko EU, ki predstavlja zunanje delovanje EU z načeli enotnosti, sodelovanja, odgovornosti in partnerstva. Na tem mestu bi iz množice sprejetih strateških dokumentov želeli izpostaviti še dva: (1) za oblikovanje politik in odzivanje EU je zelo pomembna Lizbonska pogodba, ki uvaja nove institucije (visoki predstavnik, EEAS), instrumente in pomeni korak naprej k enotnejši EU. Razvoj strategij za Centralno Afriko se je razmahnil po letu 2011, kakor tudi nova Globalna strategija nakazuje na uspešnejšo organizacijo EU po sprejetju Lizbonske pogodbe. (2) Sporazumi EU z državami AKP, ki predstavljajo dialog EU-Afrika že od leta 1975 in sledijo osnovnemu cilju izkoreninjenja revščine. Partnerstvo ima skupne cilje (trenutno veljavni sporazum iz Cotonouja določa tri cilje: razvojno sodelovanje, gospodarsko in trgovinsko sodelovanje, politično sodelovanje) in institucije (svet ministrov, odbor veleposlanikov, skupna parlamentarna skupščina). Po trditvah visoke predstavnice EU je Globalna strategija po enem letu od sprejetja in desetih mesecih izvajanja prinesla odlične rezultate.⁶² Kar je pomembno za našo tematiko, naj bi strategija izboljšala delovanje EU pri preprečevanju konfliktov. Po trditvah visoke predstavnice je EU danes v svetu razumljena kot močan in nepogrešljiv partner za mir, varnost in človekov razvoj.

---

⁶² Na obrambnem področju: zaživel je novi poveljniški center za vojaško usposabljanje in svetovalne misije EU, oblikuje se usklajen letni pregled nacionalnih obrambnih proračunov, priprave na stalno strukturirano sodelovanje. Pripomogla naj bi h komplementarnosti EU z Natom in vsemi partnerji ter k nadgrajenemu sodelovanju z ZN. Jasno stališče do Pariškega sporazuma. V tem letu se je EU prvič uspelo dogovoriti o skupni razvojni politiki za vse evropske institucije in države članice. Spremenjen način pristopa h konfliktom in krizam, poudarek na preprečevanju novih vojn, novih humanitarnih katastrof, novih begunskih kriz. Pravočasno načrtovanje pokrizne obnove (EU 2017).

Pri podvprašanju o strateških dokumentih smo si postavili cilj, da bomo strateške dokumente pogledali skozi lupo kopenhavnske šole varnosti. Sklep je naslednji: Evropska varnostna strategija se ne loteva vprašanja varnosti s sektorsko retoriko kopenhavnske šole varnosti, vendar pa vseeno pokriva vse varnostne sektorje kopenhavnske šole (vojaškega, političnega, ekonomskega, societalnega in okoljskega). V strategijah ne bomo našli množice programov ali instrumentov za posamezni sektor, temveč samo poudarke. Če si podrobneje ogledamo zagotavljanje societalne varnosti, ugotovimo, da EU spodbuja izobraževanje in skrb za mlade (program je predvsem namenjen mladim s podeželja; izobraževanje in zaposlovanje) ter financira nekatere zdravstvene programe (npr. zmanjšanje umrljivosti žensk pri porodih). V Nacionalnem indikativnem programu 2014–2020 je znesek 8-12 milijonov evrov, ki je namenjen podpori civilne družbe. Med cilj te podpore je tudi vključiti najtežje vključljive akterje, kot so kulturni, zasebni sektor, univerze itd.. Evropska varnostna strategija (2003) je uvedla številne nove instrumente in v duhu kopenhavnske šole varnosti v ospredje postavila varnost posameznika. Ta je tesno povezana z razvojem, varnost pa je predpogoj razvoja. Hkrati je EU skladno s kopenhavnsko šolo varnosti tako v strategiji kot v praksi veliko storila pri regionalnem sodelovanju, bodisi pri partnerstvu z vseafriškimi organizacijami (AU, ECOWAS) bodisi z manjšimi regijskimi organizacijami (G-5 Sahel), pa tudi na dvostranski ravni (delegacije EU).

Naslednji element teorije preprečevanja konfliktov predstavljajo instrumenti. EU se vse bolj zaveda dejstva, da več ni nujno boljše. Zato predvsem pri vojaškem instrumentu išče v sodelovanju z ZN in drugimi varnostnimi akterji nišni pristop ali učinkovito, dopolnilno združevanje virov. Oba pristopa ponujata posedovalne specialne zmogljivosti EU. Globalna strategija EU zagovarja idejo o »dejanski operativni koristi na terenu« in načelo komplementarnosti ter primerjalne prednosti. To poskuša EU doseči s kombinacijo instrumentov in z njihovim prilagajanjem za vsak konflikt posebej, ker se zaveda, da ni univerzalne rešitve za vse konflikte, temveč je vsakega treba obravnavati kot unikum. Na začetku uveljavljanja EU kot varnostnega akterja so ji predpisovali samo mehko moč (uporabo predvsem diplomatskih in ekonomskih instrumentov), medtem ko lahko po praksi zadnjih let trdimo, da zna EU uporabiti tudi instrumente trde moči (vojaške instrumente).

Kar zadeva uporabo instrumentov EU skladno s teorijo preprečevanja konfliktov, ugotavljamo, da je EU ravnala po teoriji. Svoje instrumente je stopnjevala s stopnjevanjem nasilja v konfliktu. Ekonomski instrumenti so nemoteno delovali naprej (znesek pomoči se je celo povečal), ob nastanku konflikta je EU najprej poskušala z diplomatskimi posredovanji (kjer je bil z mediacijo EU dosežen sporazum med vladajočo stranko in neoboroženo opozicijo), ob neuspeli diplomaciji

je prevzela odločilno vlogo za vzpostavitev MOM v Čadu in tudi izvedla MOM EUFOR Tchad/CAR. Med MOM so bili uvedeni dodatni instrumenti humanitarne pomoči in po končanem MOM so bili uvedeni instrumenti pokonfliktne obnove.

Kot tretji element teorije preprečevanja konfliktov smo opredelili implementacijo. V začetni fazi delovanja EU kot varnostnega akterja prepoznamo sektorski pristop, s pomanjkljivostjo nesodelovanja med sektorji, medtem ko današnja celostni in integralni pristop izražata dejansko namero EU po preprečevanju konfliktov. Pri implementaciji SZVP politike obstaja še nekaj izzivov. Odločanje o napotitvi enot na MOM je še vedno v pristojnosti držav članic, zaradi tega je lahko tudi sam postopek dolgotrajen, kot v analiziranem primeru Čada. To težavo je EU poskušala preseči z ustanovitvijo bojnih skupin oz. sil za hitro posredovanje, ki pa še niso bile aktivirane. Za optimalno delovanje EU bo treba preseči nacionalne interese in doseči več enotnosti, kar bi se moralo na varnostnem področju odraziti v oblik oboroženih sil EU, v skupni protiteroristični enoti in navsezadnje v skupni obveščevalno-varnostni službi.

Prav tako lahko glede na teorijo preprečevanja konfliktov potrdimo, da je v smislu preprečevanja spopadov obstajal pritisk EU na Čad za prevzem mednarodnih pravnih standardov, predvsem človekovih pravic. EU je spodbujala širjenje in implementacijo človekovih pravic, kar je razvidno tudi iz usposabljanja čadskih varnostnih organov (policije, žandarmerije in nacionalne vojske) iz te tematike, ki je bilo financirano iz sredstev EU. Kljub številnim primerom diplomatskih pritiskov EU na Čad navajamo tudi nekaj primerov, ko EU ni storila dovolj odločnih diplomatskih pritiskov (npr. ob izginotju opozicijskega kandidata Mahamata Saleha leta 2006), da bi s prisiljevanjem spoštovanja človekovih pravic storila več na področju prevencije konfliktov. Sedanji režim je skladno s teorijo preprečevanja konfliktov lani dobil opomin v obliki izrečene sodbe bivšemu čadskemu predsedniku Habréju.⁶³ Sporočilo sodbe je, da nihče ni nedosegljiv roki pravice, pa četudi čez 25 let.

Pri izvajanju politik EU je skladno s kölnovsko šolo varnosti zaznati sekuritizacijo političnih procesov Francije, ki je uspešno uveljavila svoje interese v ZN in institucijah EU, pa tudi v EUFOR. Sekuritizacija je bila zaznana tudi na področju uvajanja demokratičnih procesov v Čadu, medtem ko za področji razvojne in humanitarne pomoči ni razvidna in lahko trdimo, da sta ti dve področji svoje delo opravili samostojno in strokovno kljub zaznanim pritiskom EUFOR. Predvsem

---

⁶³ 30. maja 2016 je bil nekdanji čadski diktator Hissène Habré obsojen zaradi zločinov proti človeštvu, vojnih zločinov in mučenja, vključno s spolnim nasiljem in posilstvom. Obsodil ga je Izredni afriški senat v senegalskem sodnem sistemu. Obsodba se je glasila: dosmrtna ječa. Roka pravice ga je dosegla 25 let po njegovi zrušitvi in prebegu v Senegal. New York Times je primer razglasil za »mejnik za pravičnost v Afriki« (Human Rights Watch 2016).

je zanimiva sekuritizacija demokratičnih procesov, ker kljub vsem zunanjim in ekonomskim težavam Čada je notranji boj za oblast edina stalnica in največji kamen spotike. Res je zaznati primanjkljaj kakovostne politične opozicije, vendar to ni izgovor, da EU (in drugi varnostni akterji) ne bi spodbujala demokracije v Čadu.

Na podvprašanje o uporabi operativnega in strukturnega preprečevanja konfliktov skladno s teorijo preprečevanja konfliktov lahko odgovorimo, da je bilo v obdobju delovanja EUFOR v Čadu opaziti ločeno delovanje politik med seboj in je bilo za večjo učinkovitost zaznано pomanjkanje sodelovanja med različnimi politikami. Tako da današnji pogled EU na reševanje kriz skladno s celostnim pristopom predstavlja korak naprej pri razvoju EU kot varnostnega akterja. Kar zadeva uporabo instrumentov, pa je EU že v čadskem primeru (skladno z današnjim pristopom) poskušala uporabiti številne različne instrumente z različnih področij/politik, vendar pri njihovi uporabi ni bilo zaznati usklajenosti in sodelovanja med njimi.

Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje:

Čas, ko je EU začejala svoje udejstvovanje kot varnostni akter, sovpada z zatonom kopenhavske šole varnosti. Zato je razumljivo, da sklepi analize Evropske varnostne strategije in prve časovne točke naše raziskave dokazujejo skladnost s teorijo kopenhavske šole varnosti. Medtem ko so sklepi analize Globalne strategije in druge časovne točke bolj skladni s teorijo preprečevanja konfliktov. Sklep, ki to potrjuje, je: primerjava obeh časovnih točk nam pokaže, da leta 2005 EU in Čad nista imel vzpostavljenega partnerskega sodelovanja, medtem ko leta 2016 lahko potrdimo obstoj partnerskega odnosa.

O sektorskem pristopu zagotavljanja varnosti skladno s kopenhavsko šolo varnosti smo v sklepu že nekaj zapisali, zato bomo odgovor na drugo raziskovalno vprašanje sklenili na podlagi Wæverjeve trditve (1995, 67): »... državna varnost ima suverenost kot svoje končno merilo in societalna varnost ima identiteto. Oba običaja pomenita preživetje. Država, ki izgubi svojo suverenost, ne preživi kot država; družba, ki izgubi svojo identiteto, se boji, da ne bo več mogla živeti samostojno.«

O identiteti čadske družbe težko govorimo; če se zavedamo, da so meje v Afriki kolonialisti določali za mizo z ravnilom po zemljevidu, nam hitro postane jasno, da je Čad ozemlje, ki združuje številna plemena, na drugi strani pa meja nekatera plemena tudi ločuje. Ob dejstvu, da izobraževalni sistem ne deluje kakovostno in po vseh regijah enako, se lahko samo vprašamo, koliko čadskih prebivalcev se najprej poistoveti z državo in šele nato s svojim plemenom/narodom

ali religijo. V zgodovini Čad prav tako nima vojnih izkušenj ali drugih težkih preizkušenj na področju meddržavnih odnosov⁶⁴, v katerih bi se zaradi varnosti povezali na državni ravni in s tem prerasli plemensko delitev. Poleg tega razlikujemo delitve na arabska in afriška plemena; različne vere. Torej veliko ločevalnih elementov in praktično nič združevalnih. V teoriji smo spoznali, da se identiteta in demokracija uspešno gradita v fazi stabilnega miru, ta faza pa je bila v Čadu bolj redek pojav, razen obdobj 1990–2002 in 2010–2014. Torej tudi če zanemarimo suverenost, ki jo danes ogroža teroristična skupina Boko Haram, se skladno s teorijo köbenhavnske šole varnosti postavlja vprašanje, ali je čadska družba zaradi izgube skupne identitete – oz. vprašanja, ali jo je sploh kdaj imela – zmožna samostojno preživeti.

To magistrsko delo poleg celostnega pristopa potrjuje tudi aplikacijo sledečih teoremov köbenhavnske šole varnosti pri preprečevanju konfliktov EU v Čadu:

- Teorem: ni obstoja samo ene resnice, temveč obstaja več različic interpretiranja družbene realnosti. Tega teorema se EU očitno ni najbolje zavedala saj je bila pri izbiri sogovornikov zelo selektivna (samo neoborožena opozicija, ki je v tem okolju bolj izjema kot pravilo) in očitno je podpirala obstoječ vladni režim.
- Predstavniki šole so poleg razširitve sektorskega koncepta razumevanja varnosti tudi razlagali sektorsko soodvisnost. Vendar posredovanja EU v Čadu, pred začetkom državljanske vojne, kaže na neobstoje sektorske koordinacije. Zato nam ta neobstoje koordinacije zastavlja vprašanje, o jasnosti ciljev EU v konkretnem primeru preprečevanja konfliktov. Analiza današnjih posredovanj EU kot varnostnega akterja v Čadu (zaustavitev migracij, Boko Haram) kaže na jasno usmeritev EU, saj ima izdelano strategijo, selektivno izbira instrumente in jih implementira pri svojem delu.
- Šola je velik poudarek dajala na regionalno varnost (nacionalno, regionalno, globalno). Naši sklepi kažejo, da se je tudi EU dobro zavedala pomena regionalnih povezovanj in je vedno zgledno sodelovala z regionalnimi akterji. Prav tako že Evropska varnostna strategija prepozna regionalne in globalne grožnje.

Nadalje to magistrsko delo potrjuje aplikacijo sledečih teoremov teorije preprečevanja konfliktov pri preprečevanju konfliktov EU v Čadu:

- EU izkazuje zavedanje operativnega in strukturnega preprečevanja konfliktov in je skladno s teorijo uporabila oba pristopa.

---

⁶⁴ Tudi samostojnost jim je bila dana, niso si je izborili z osamosvojitveno vojno (op. a.).

- Teorija preprečevanja konfliktov daje poudarek uporabi različnih instrumentov, kar EU izkazuje pri preprečevanju konfliktov z izbiro množice instrumentov za vsak konkreten primer posebej.
- EU ima tudi v skladu s teorijo dodelane vse tri elemente preprečevanja konfliktov, in sicer strategijo, instrumente in implementacijo.

Pri študiju primera smo prišli do sledečih sklepov, za katere pa nismo našli teoremov v nobeni od izbranih teorij:

- Teoriji predvidevata »enotnega« varnostnega akterja. V primeru EU, še posebej pred Lizbonsko pogodbo, nismo prepoznali enotnosti. Iz študije primera je razvidno, da EU, v obdobju pred državljansko vojno, ni imela enotne strategije do razmer v Čadu in Centralni Afriki. Vsaka država članica se je odločala po svojih nacionalnih strategijah (če so jo imele) ali skladno s trenutnimi interesi. Lizbonska pogodba je prinesla velik napredek pri enotni zunanji in varnostni politiki, vendar bi bil tak korak potreben tudi pri zagotavljanju skupnih oboroženih sil, obveščevalno-varnostne službe, protiteroristične enote, ipd..
- Že köbenhavska šola varnosti je prepoznala konflikte znotraj ene države. Vendar med grožnjami notranji varnosti nismo zasledili »ugrabitve države« s strani vladajoče elite. Študija primera Čada namreč kaže, da je država postala ujetnica predsednika Débyja, njegovega naroda, njegovih somišljenikov, podpornikov, z eno besedo vladajoče elite. Kaj lahko EU naredi v takem primeru? Najlažje je ohranjati obstoječe stanje, navidezni mir in podpirati kapital (tudi evropski), vendar ali bi lahko v sklopu preprečevanja konfliktov govorili tudi o »odgovornosti zaščititi« (*Responsibility to Protect-R2P*). Na prvi pogled ugrabitev države ne sodi med najhujše zločine, vendar če pogledamo podrobneje, ali zapiranje političnih nasprotnikov in celo njihove likvidacije, sankcioniranje/izginotje vojakov, ki niso volili po ukazu, različne diskriminacije ne bi mogli opredeliti kot »hudodelstvo zoper človečnost.⁶⁵

---

⁶⁵ zločin, ki je na seznamu zločinov zoper katere je dolžnost/dovoljeno »R2P« (op. a.).

8 LITERATURA

- *Amsterdamska pogodba*. 1999. Dostopno prek: http://www.svz.gov.si/fileadmin/svz.gov.si/pageuploads/Primarna_zakonodaja/Amsterdamska.pdf (25. maj 2017).
- BBC. 2006. *Chad chooses China over Taiwan*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5251762.stm> (17. julij 2017).
- Berg, Patrick. 2009. EUFOR Tchad/RCA: Die EU als Agent französischer Interessen. *Die EU als strategischer Akteur in der Sicherheitsund Verteidigungspolitik? : eine systematische Bestandsaufnahme von ESVP-Missionen und-Operationen*. Dostopno prek: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/26138/ssoar-2009-asseburg_et_al-die_eu_als_strategischer_akteur.pdf?sequence=1 (17. julij 2017).
- Brosig, Malte. 2014. EU Peacekeeping in Africa: From Functional Niches to Interlocking Security. *International Peacekeeping* 21: 74–90.
- Buzan, Barry. 1991a. *People, states and fear Second edition An Agenda for security Analysis in the Post-Cold War Era*. New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore: Harvester Wheatsheaf.
- --- 1991b. New Patterns of Global Security in the Twenty-first Century. *International Affairs*, 67.3, 432–433.
- ---, Ole Wæver in Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rinner Publishers, Inc..
- Chappell, Laura, Jocelyn Mawdsley in Petar Petrov. 2016. *The EU Strategy and Security Policy: Regional and strategic challenges*. London, New York: Routledge.
- Decalo, Samuel. 1980. Regionalism, Political Decay, and Civil Strife in Chad. *The Journal of Modern African Studies* 18 (1): 23–56. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/pss/160409> (17. junij 2017).
- Duke, Simon. 2004. The institutional and financial dimensions of conflict prevention. V *The European Union and Conflict Prevention: policy and legal aspects*, ur. Vincent Kronenberger in Jan Wouters, 119–151. The Hague: TMC Asser.
- ---, Aurélie Courtier. 2009. *EU Peacebuilding: Concepts, players and instruments*. Haag: CEER.
- EDA. *The road to European defence cooperation*. Dostopno prek: <https://www.eda.europa.eu/Aboutus/our-history/inception> (8. maj 2017).
- EEAS. 2012. *Tchad-Programme Indicatif National pour la période 2008–2013–10ème FED*. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/delegations/tchad/12854/tchad-programme-indicatif-national-pour-la-periode-2008-2013-10eme-fed_en (8. julij 2017).

- --- 2015. Speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini to the African Union. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/arctic-policy/eu-arctic-policy/5993/speech-high-representative-vice-president-federica-mogherini-african-union_en (8. julij 2017).
- --- 2016. *Chad and the EU*. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/delegations/tchad/13192/chad-and-eu_en (17. julij 2017).
- --- 2017a. *Alliance for the Sahel will reinforce EU work for stability and development of key region*. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/delegations/tchad/29876/alliance-sahel-will-reinforce-eu-work-stability-and-development-key-region_en (15. avgust 2017).
- --- 2017b. *Statement by the Spokesperson on the entry into force of the new Criminal Code of Chad*. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/31072/statement-spokesperson-entry-force-new-criminal-code-chad_en (15. avgust 2017).
- Emmers, Ralf. 2010. Sekuritizacija. V *Suvremene Sigurnosne Studije*, ur. Alan Collins, 133–150. Zagreb: Politička kultura: Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti.
- Evropska komisija. 2005. *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu socialnemu odboru – Strategija EU za Afriko: k Evro-afriškem paktu za pospešitev razvoja Afrike*. Dostopno: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0489&from=SL> (17. julij 2017).
- --- 2007. *The EU and development aid: a longstanding resolution*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-factsheetdevelopment-cooperation_en.pdf (20. december 2016).
- --- 2016a. *2016 Annual Report on the implementation of the European Union's instruments for financing external actions in 2015*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/annual-report-2016-com2016-810_en.pdf (7. februar 2017).
- --- 2016b. *Joint Staff working document: Impact assessment*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0380&from=EN> (13. junij 2017).
- --- 2017a. *European Development Fund (EDF)*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments/european-development-fund_en in <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r12102&from=EN> (17. julij 2017).
- --- 2017b. *ECHO Factsheet – Chad*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/chad_en.pdf (3. avgust 2017).

- *EU Programme for the Prevention of Violent Conflicts* (2001), Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209537%202001%20REV%201> (8. maj 2017).
- Evropska unija. 2016. *Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa: Globalna strategija za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije*. Dostopno prek: <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union> (8. maj 2017).
- --- b. d. *Zgodovina EU*. Dostopno prek: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_sl (25. maj 2017).
- Evropski parlament. 2008. *Poročilo o politiki Kitajske in njenem vplivu v Afriki*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0080+0+DOC+XML+V0//SL&language=sl> (17. julij 2017).
- --- 2016. *Poročilo o operacijah v podporo miru – Sodelovanje EU z OZN in Afriško unijo*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0158+0+DOC+XML+V0//SL> (13. junij 2017).
- --- 2017. *Afrika*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.5.html (25. maj 2017).
- Evropski Svet. 2001. *European Union programme for the prevention of violent conflicts*. Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209537%202001%20REV%201> (7. februar 2017).
- --- 2003. *Evropska varnostna strategija: varna Evropa v boljšem svetu*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsupload/031208essiisl.pdf> (7. februar 2017).
- --- 2007. *The Africa-EU Strategic partnership*. Dostopno prek: http://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf (8. februar 2017).
- --- 2016a. *Sklepi Sveta o globalni strategiji za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije – sklepi Sveta*. Dostopno prek: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13202-2016-INIT/sl/pdf> (3. maj 2017).
- --- 2016b. *Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence-Council conclusions*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2016/11/14-conclusions-eu-global-strategy-security-defence/> (3. maj 2017).

- --- 2016c. *Implementation Plan on Security and Defence*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2016/11/14-conclusions-eu-global-strategy-security-defence/> (3. maj 2017)
- --- 2017a. *Neuradno srečanje voditeljev držav ali vlad EU*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/meetings/european-council/2017/02/03-informal-meeting/> (2. februar 2017).
- --- 2017b. *Odnosi med EU in Afriko*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/eu-africa/> (31. maj 2017).
- Evropski univerzitetni inštitut. 2009. *European Report on Developmen. 2009. Premagovanje šibkosti v Afriki*. Dostopno prek: <http://erd.eui.eu/erd-2009/final-report/> (8. februar 2017).
- EU. b. d. *Institucionalne zadeve*. Dostopno prek: https://europa.eu/european-union/topics/institutional-affairs_sl (17. julij 2017).
- --- 2017. *From Shared Vision to Common Action: Implementing the EU Global Strategy Year I*. Dostopno prek: http://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/full_brochure_year_1.pdf (15. avgust 2017).
- EU 2009. 2009. *Informal meeting of EU Defence Ministers launched in Prague*. Dostopno prek: <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/press-releases/informal-meeting-of-eu-defence-ministers-launched-in-prague-12080/> (16. julij 2017).
- Garb, Maja. 2009. Pokonfliktna rekonstrukcija – koncept in primeri dejavnosti evropske unije, Svetovne banke in CARE. V *Varnost, humanitarnost, obnova in razvoj mirovne operacije – pokonfliktne varnostne, ekonomske, finančne, humanitarne, stabilizacijske in rekonstrukcijske teorije, prakse in dileme*, ur. Bojan Pipenbaher, 95–114. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
- Grizold, Anton. 1998. Institucionalizacija zagotavljanja mednarodne varnosti. V *Perspektive sodobne varnosti: Iz obramboslovnih raziskav II*. Ur: Anton Grizold, 1–15. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2001. Varnostna paradigma v mednarodnih odnosih: študija. V *Človek, država in vojna: zbirka besedil*, ur. Anton Grizold in Iztok Simoniti, 83–161. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2005. *Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju*. Ljubljana: FDV.
- ---, Marina Mitrevska, Anthony Wanis-St. John, Vlado Buchkovski in Iza Tršar. 2012. *Conflict Prevention and Conflict Management in the New Security Context: The Case of the Former Yugoslav Republic of Macedonia*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Handy, Paul-Simon. 2007. *Chad: wading through a domestic political crisis in a turbulent region*. Institute for Security Studies. Dostopno prek: <https://www.africportal.org/dspace/articles/wading-through-domestic-political-crisis-turbulent-region> (17. junij 2017).
- Heidelberg institute for international conflict research. *Conflict barometer*. Dostopno prek: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer.pdf> (19. junij 2017).
- Helly, Damien. 2015. *The development politics of the Sahel*. Dostopno prek: <http://ecdpm.org/talking-points/development-politics-sahel-bamako-platform/> (15. avgust 2017).
- International Crisis Group (ICG). 2008. *Chad: A New Conflict Resolution Framework*. Dostopno prek: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5994&l=1> (13. maj 2017).
- --- 2009. *Chad: A Powder Keg Ready to Explode*. Dostopno prek: <https://www.crisisgroup.org/africa/central-africa/chad/chad-powder-keg-ready-explode> (19. junij 2017).
- --- 2017. *Fighting Boko Haram in Chad: Beyond Military Measures*. Dostopno prek: <https://www.crisisgroup.org/africa/central-africa/chad/246-fighting-boko-haram-chad-beyond-military-measures> (21. julij 2017).
- ISS. 2010. *Lessons from EUFOR Tchad/RCA, Seminars*. Dostopno prek: <http://www.iss.europa.eu/activities/detail/article/lessons-from-eufor-tchadrca/> (17. julij 2017).
- Komisija evropskih skupnosti. 2008. *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: EU, Afrika in Kitajska: k tristranskemu dialogu in sodelovanju*. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2014_307_R_0001&rid=1 (28. maj 2017).
- Lemarchand, Rene. 1980. *The Politics of Sara Ethnicity: A Note on Origins of The Civil War in Chad*. *Cahiers d'Etudes africaines* 20 (4): 449–471. Dostopno prek: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/cea_0008-0055_1980_num_20_80_2328 (19. junij 2017).
- *Lizbonska pogodba*. 2007. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=URISERV:ai0033&from=SL> (26. januar 2017).
- Lund, Michael S. 1996. *Preventing Violent Conflict*. Washington, DC: US Institute of Peace.
- --- 2009. Conflict Prevention: Theory in Pursuit of Policy and Practice. V *The Sage Handbook of Conflict Resolution*, ur. Jacob Bercovitch, Victor Kremenyuk, I William Zartman, 287–321. London: Sage publications.

- Malešič, Marjan. 2012. Teoretske paradigme sodobne varnosti in Okolje kot varnostno vprašanje. V *Teorija in praksa* 49 (2): 264–282. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Marinkovič, Mile. 2006. *Primerjava smernic obrambnih politik Velike Britanije in Francije*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- Mbeki, Moeletsi. 2010. Africa: Security and Development in Sub-Saharan Africa-Looking to the Future. Dostopno prek: <http://allafrica.com/stories/201001220759.html> (20. januar 2017).
- MMC. 2014. *Veliki zeleni zid kot rešitev za vrsto težav v Sahelu*. Dostopno prek: <https://www.rtvsllo.si/mmc-priporoca/veliki-zeleni-zid-kot-resitev-za-vrsto-tezav-v-sahelu/335166> (25. avgust 2017).
- MZZ. b. d.. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/> (20. maj 2017).
- *National National Indicative Programme for Chad 2014-2020*. 2014. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/nip-tchad-fed11-2014_fr.pdf (20. maj 2017).
- *National Poverty Reduction Strategy*. 2005. Dostopno prek: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Chad-Poverty-Reduction-Strategy-Paper-2005-Annual-Implementation-Progress-Report-21264> (8. julij 2017).
- Olsen, Gorm. 2014. After Afghanistan: The European Union as Security Provider in Africa. *Global Society* 29. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/13600826.2015.1013922> (8. januar 2017).
- Orbie, Jan in Karel Del Biondo. 2015. The European Union's "Comprehensive Approach" in Chad: Securitisation and/or Compartmentalisation? *Global Society* 29 (2): 243–259. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600826.2015.1024620> (8. julij 2017).
- Pawlitzky, Christine in Babett Jánzsky. 2008. *Sources of violence, conflict mediation and reconciliation: a socio-anthropological study on Dar Sila*. Dostopno prek: https://minurcat.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/English_final_revised.pdf (19. junij 2017).
- Ramsbotham, Oliver, Tom Woodhouse in Hugh Mial. 2008. *Contemporary conflict resolution*. Cambridge: Polity Press.
- Salmon, Trevor C. in Alistair J. K Shepherd. 2003. *Toward a European army: a military power in the making?* Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Stone, Marianne. 2009. *Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis*. Dostopno prek: http://www.geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf (28. marec 2017).

- Svet EU. 2005. Skupno stališče sveta 2005/304/SZVP. Objavljeno UL EU. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0304&from=SL> (28. maj 2017).
- --- 2009. Evropska varnostna strategija, Varna Evropa v boljšem svetu. Dostopno prek: [file:///C:/Users/DJ/Downloads/QC7809568SLC%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/DJ/Downloads/QC7809568SLC%20(2).pdf) (27. maj 2017).
- --- 2015. *Council conclusions on the Sahel Regional Action Plan 2015–2020*. Dostopno prek: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/04/20-council-conclusions-sahel-regional-plan/> (15. avgust 2017).
- Šabič, Zlatko. 1992. *Narava in učinkovitost konvencije Lome* (kot modela pomoči državam v razvoju). V *Teorija in praksa* 11–12: 1101–1108. Ljubljana: FDV.
- Šulović, Vladimir. 2010. *Meaning of Security and Theory of Securitization*. Dostopno prek: [http://www.bezbednost.org/upload/document/sulovic_\(2010\)_meaning_of_secu.pdf](http://www.bezbednost.org/upload/document/sulovic_(2010)_meaning_of_secu.pdf) (24. marec 2017).
- Transparency International. 2008. *Corruption Perception Index*. Dostopno prek: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi (17. junij 2017).
- Treaty of Maastricht on European Union. 1992. Dostopno prek: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf (3. april 2017).
- Tubiana, Jerome. 2008. *The Chad – Sudan Proxy War and the 'Darfurization' of Chad: Myths and Reality*. Dostopno prek: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/5D800814BBE0D0B2C125742B0043D935-smallarmssurvey_apr2008.pdf (17. junij 2017).
- UL EU. 2006. *Uradni list EU C 265* z dne 31. oktober 2006. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2006:265:FULL&from=SL> (17. julij 2017).
- UL EU. 2015. *Uradni list EU 2015/C 419/20* z dne 16. December 2015. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 22. novembra 2012 o izvajanju skupne varnostne in obrambne politike (na podlagi letnega poročila Sveta Evropskemu parlamentu o skupni zunanji in varnostni politiki). Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2015:419:FULL&from=SL> (17. julij 2017).
- UNHCR. 2016. *Global Trends Forced Displacement in 2015*. Dostopno prek: <https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends-2015.pdf> (2. februar 2017).
- Val 202. 2016. Afriški problemi izvirajo iz problemov razvitega sveta. Dostopno prek: <http://val202.rtvsl.si/2016/03/evropa-osebno-20/> (26. avgust 2017).

- Wæver, Ole. 1995. *A Securitization and Desecuritization*. V *On Security*. New York: Columbia University Press.
- --- 2003. *Securitisation: Taking stock of a research programme in Security Studies*. Dostopno prek: <https://www.clisec.uni-hamburg.de/en/pdf/data/waever-2003-securitisation-taking-stock-of-a-research-programme-in-security-studies.pdf> (7. avgust 2017).
- Woocher, Laurence. 2011. *Conflict Assessment and Intelligence Analysis*. Dostopno prek: www.usip.org (3. maj 2017).
- Xinhuanet. 2015. *China a reliable industrialization partner for Chad: President Xi*. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english/2015-10/15/c_134717372.htm (17. julij 2017).
- --- 2016. *President Xi calls for further cooperation with Chad, Africa*. Dostopno http://news.xinhuanet.com/english/2016-09/03/c_135657439_2.htm (17. julij 2017).
- ZN. 2015. *The milenium Development Goals Report 2015*. Dostopno prek: [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf) (8. julij 2017).
- Zupančič, Rok. 2013. *Preprečevanje oboroženih konfliktov: vloga OZN, EU, OVSE in Nata na Kosovu (1999–2008)*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2016. The European Union and the (r)evolution of its strategy of conflict prevention. *European Perspectives* 8 (1): 15–39. Loka pri Mengšu: Centre for European Perspective. Dostopno prek: <http://www.cep.si/journal/list-of-all-volumes> (8. Maj 2017)

PRILOGI

Priloga A: Pregled intenzivnosti konfliktov

LETO	KONFLIKT	UDELEŽENCI KONFLIKTA	VZROK	ZAČE-TEK	SPRE-MEMBA	INTEN-ZIVNOST
2014	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	•	3
2014	Uporniške skupine	FPR, različne uporniške skupine/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	•	3
2013	Boj za oblast	UNDR, UDR in ostale/vlada	Boj za oblast	1990	↑	3
2013	Uporniške skupine	FPR, UFR/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	↘	3
2012	Boj za oblast	UNDR, UDR in ostale/vlada	Boj za oblast	1990	•	1
2012	Uporniške skupine	FPR/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	↗	4
2011	Boj za oblast	UNDR, UDR in ostale/vlada	Boj za oblast	1990	•	1
2011	Uporniške skupine	UFR, PFNR, MPRD, UFDD/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	↘	2
2010	Etnične skupine	Arabska etnična združenja/Afriškimi etničnim združenjem	Regionalno prevlado	2003	↘	1
2010	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	•	1
2010	Uporniške skupine	UFR, PFNR, MPRD, UFDD, RDC, FSR, DMCR, NADC, NRA/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	↘	3
2010	Čad/Sudan	Čad/Sudan	Boj za prevlado	2003	↘	2
2009	Etnične skupine	Arabska etnična združenja/Afriškimi etničnim združenjem	Regionalna prevlada	2003	↘	2
2009	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	↘	1
2009	Uporniške skupine	UFR, MN/vlada	Boj za oblast; naravni viri	2005	↘	4
2009	Čad/Sudan	Čad/Sudan	Mednarodna premoč	2003	•	3

2008	Etnične skupine	Arabska etnična združenja/Afrišk im etničnim združenjem	Regionalna prevlada	2003		3
2008	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998	end	1
2008	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	•	2
2008	Uporniške skupine	FUC, UFDD, UFDD-F, RFC, FSR, UFCD, UDC, MDJT, NA/vlada	Boj za oblast	2005		5
2008	Čad/Sudan	Čad/Sudan	Mednarodna premoč	2003	•	3
2007	Etnične skupine	Arabska etnična združenja/Afriška etnična združenja	Regionalna prevlada	2003	•	4
2007	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998		2
2007	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	•	2
2007	Uporniške skupine	FUC, UFDD, UFDD-F/vlada	Boj za oblast	2005	•	4
2007	Čad/Sudan	Čad/Sudan	Mednarodna premoč	2003	•	3
2006	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998	•	1
2006	Etnične skupine	Arabska etnična združenja/Afrišk im etničnim združenjem	Regionalna prevlada	2003		4
2006	Boj za oblast	Opozicija/vlada	Boj za oblast	1990	•	2
2006	Uporniške skupine	Uporniške skupine/vlada	Boj za oblast	2005	•	4
2006	Čad/ Sudan	Čad/Sudan	Mednarodna premoč	2003		3
2005	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998	•	2
2004	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998		2
2003	MDJT	MDJT/vlada	Boj za oblast	1998	↓END	1
2002	MDJT	MDJT, CMAP/vlada	Boj za oblast	1998		2
2002	Čad (južne province)	CSNPD/vlada	Samostojnost	1992	• END	1

LEGENDA:

- Sprememba intenzivnosti spopadov v primerjavi s prejšnjim letom: ↑ ali ↗ je naraščanje intenzivnosti za eno ali več stopenj; ↓ ali ↘ je zmanjšanje intenzivnosti za eno ali več stopenj; • ni spremembe.
- Stopnje intenzivnosti: 5=vojna; 4=omejena vojna; 3=nasilna kriza; 2=nenasilna kriza; 1=spor.

Vir: prirejeno po Heidelberg institute for international conflict research.

Priloga B: Pregled aktivnosti, vezanih na Globalno strategijo

28. 6. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Visoka predstavnica je Evropskemu svetu 28. junija predstavila globalno strategijo EU „Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa“, ki naj bi usmerjala zunanjo in varnostno politiko EU v prihodnjih letih
16. 9. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Bratislavski vrh 27 držav članic • Sprejeti načrt: migrantska situacija/sodelovanje s Turčijo; notranja varnost/boj proti terorizmu; okrepiti sodelovanje EU na področju zunanje varnosti in obrambe; obetavna gospodarska prihodnost za vse/enotnim trgom in večje naložbe; zavarovati evropski način življenja in mladim Evropejcem ponuditi več priložnosti
17. 10. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Svet EU sprejel Sklepe o globalni strategiji in določil fokuse za leti 2016 in 2017: • povečanje odpornosti ter celostni pristop do konfliktov in kriz; • varnost in obramba • okrepitev povezave med notranjimi in zunanjimi politikami • posodobitev sedanjih ali priprava novih regionalnih in tematskih strategij • okrepitev prizadevanj javne diplomacije
14. 11. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Svet sprejel Sklepe Sveta o izvajanju globalne strategije EU na področju varnosti in obrambe • Sklepi opredeljujejo raven ambicij in konkretne ukrepe. • državam članicam je bil predstavljen Izvedbeni načrt na področju varnosti in obrambe
30. 11. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Evropska komisija predlaga Evropski obrambni akcijski načrt • Komisija predlaga: 1. Ustanovitev Evropskega obrambnega sklada/Raziskovalni in Zmogljivostni del; 2. Spodbujanje naložb v mala in srednja podjetja; 3. Krepitev enotnega trga za obrambo
6. 12. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Sklepi Sveta o izvajanju Skupne izjave predsednika Evropskega sveta, predsednika Evropske komisije in generalnega sekretarja NATO • Skupni sklop predlogov: spoprijemanje s hibridnimi grožnjami; operativno sodelovanje (tudi pri pomorskih zadevah); kibernetika varnost in obramba; obrambne zmogljivosti; obrambna industrija in raziskave; vaje, izgradnja obrambnih zmogljivosti.
15. 12. 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Evropski svet sprejel sklepe o migracijah, varnosti, gospodarskem in socialnem razvoju ter mladih in zunanjih odnosih
3. 2. 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Neformalno srečanje voditeljev držav ali vlad EU na Malti • Tema migrantska problematika
6. 3. 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Sklepi Sveta o napredku pri izvajanju globalne strategije EU na področju varnosti in obrambe • Sklepi so razdeljeni v poglavja: uvod; izboljšanje struktur za krizno upravljanje v okviru SVOP; stalno strukturirano sodelovanje (PESCO); usklajeni letni pregled na področju obrambe (CARD); razvoj ciljnih zmogljivosti; izvajanje na raznih drugih področjih
25. 3. 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 60. obletnica Rimskih pogodb (srečanje 27 voditeljev držav ali vlad EU) • Rimska agenda vsebuje sledeča prizadevanja za: varno Evropo; uspešno in trajnostno Evropo; socialno evropo; močnejšo Evropo na svetovnem prizorišču.
junij 2017	<ul style="list-style-type: none"> • prvo letno poročilo o izvajanju strategije

Vir: lasten.